

Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

- + *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.
- + *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.
- + *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.
- + *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

Acerca de la Búsqueda de libros de Google

El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página <http://books.google.com>

STC-15211

CHATSWORTH

BOOKCASE 136

SHELF E

Under Lamp

2 a piece in this shelf.

This Edition is Scarce &
Curious. For the History
of the Vide Bayle's Dictionary

Quintus Glubot, Sanguis
VINDICIAE,
CONTRA TY-
RANNOS:

SIVE,
DE PRINCIPIS IN
Populum, Populique in Princi-
pem, legitima potestate,

STEPHANO IVNIO
Bruto Celta, Auctore.

EDIMBURGI, AN-
NO M. D. LXXIX.

*HOC LIBRO INFRA
Scriptæ Quæstiones explicantur.*

- I. An subditi teneantur, aut debeant Principibus obedire, si quid contra legem Dei imperent.
- II. An liceat resistere Principi, legē Dei abrogare volenti, Ecclesiāve vastanti. Item, quibus, quomodo, & quatenus.
- III. An, & quatenus Principi Rempubli- cam aut opprimenti, aut perdenti, resistere liceat. Item, quibus id, quo modo, & quo iure, permissum sit.
- IIII. An iure possint, aut debeant vicini Principes auxilium ferre aliorum Principum subditis, Religionis puræ causa afflictis, aut manifesta Ty- rannide oppressis.

IMP. THEOD. ET
VALENTIN. CAES.
ad Volusianum Præfe-
ctum Prætorio.

DIGNA vox est maiestate regnantis,
legibus adligatum se Principem profite-
ri. Adeo de auctoritate iuris nostra pēdet au-
ctoritas. & re vera maius imperio est, submit-
tere legibus Principatum. Et oraculo præsentis
Edicti, quod nobis licere non patimur, aliis in-
dicamus. Dat. I I I. Id. Iun. Ravennæ, Florē-
tio & Dionysio. Coss.

IUSTINVS LIB. II.
de Lycurgo Legislatore.

NON habētibus Spartanis leges instituit,
non in ventione earum magis, quam ex-
empto, clarior. Siquidem nihil lege vlla in alios
sanxit, cuius non ipse primus in se documenta
daret. Populum in obsequia Principum, Prin-
cipes ad iustitiam imperiorum firmavit.

A 2

L. SCRIBONIVS SPIN-
ter, Belga, Lectori.

COMTEPTOR *Superum Maculosi no-
mine notus*

VELLERIS, *Etruscus scurra, Sophista
loquax,*

*Arte mala, Populi Harpiyas seuosq; Tyrannos
Instituit, Pestis maxima Christi adum.*

*Iunius hoc Reges veros, Proceresq; libello
Efformat, Populos & sua iura docet.*

*Nempe caput magno Ciuili in corpore Reges,
Corporis & Populum cetera membra, facit.*

*Membra sed vt languent, capiti ad versatia: Sanu,
Tusce, erit anne caput, quod sua membra
premit?*

*Sint igitur Reges Populis re, vt foedere, Leges,
Nomine reque Patres, Iustitiaq; duces.*

*Totus ad exemplum Regis componitur Orbis,
Rex quoque sic Populi se sciat esse caput.*

*Hunc veteri Reges referat de more triumphum,
Quod Patriae Patres, quod Populo socij.*

CONO

CONO SVPERAN-
TIVS VASCO PRIN-
cipibus Reipublicæ, Piis,
Fidelibus.

NON eram nescius, & viri Principes, cum has Stephani Iunij Bruti, de vero Principis in Populum, & Populi in Principē, iure & potestate, Quæstiones in vulgus emitterem: fore nōnullos, qui me reprehenderent. Pugnant enim ex diametro cum Nicolai Machiauellij Florentini, quem in gubernanda Rep. ducem illi habent, malis artibus, pravis cōsiliis, & falsa pestiferaque doctrina. Mihi igitur, vt audaci, vitio vertent, opinor, quò aliquid ad calumniam rapiāt, quòd ego nulla vobis nominis fama cognitus, hisce rātis de rebus ad vos, hoc tempore maximè, scribere non vereor. Sed constans in Rempubli- cam meus amor, & animus, quem in eam perpetuo defixum gero, hunc mihi metū excusserunt. Deinde iudicavi, has disputationes vobis sanè præcipuè deberi. Nec

P R Æ F A T I O.

enim de leuibus rebus habentur, sed longè grauissimis, & in tot Reip. perturbationibus cognitu necessariis. Itaque differunt de vera Principis & Regum, à quibus antiquum ducitis genus, tuenda Maiestate, & de eo Populi conseruando iure, quod optimæ leges, ac gentium probati mores vno omnium consensu constituerunt. Ac certè vestrorum quidam, quo hæc Regis Maiestas, & vetusta Populorum iura in Galliis restituantur in integrum, Imperatores eò exercitum duxerunt, aduersus eam gentem, quæ cælitum & hominū contemptrix, calliditatis & perfidię viribus artibusque subnixa, eo ingenium omne contulit, potentiam & robur, vt Gallos natura liberos, & omnis antiquitatis moribus, legibus, & institutis penitus ingenuos, in barbaræ crudelitatis seruitutē redigat. In his autem Quæstionum decursibus veterem illam Regna gubernandi, nimirum perfectam effigiem, tanquã matronam legitimam, castam, integram, nec vllis comptam calamistris, intuebimur, pro qua nobis Machiauelliani illi spuriam, fucatam, impudicam & improbam, substituere non dubitant. Quæ vetus Provincias, Regna, & imperia administrandi ratio

tio Maiorum vestrorum fuit, eamq; Prin-
 cipes omni Regiarum virtutū genere cu-
 mulatissimi, veluti per manus traditam,
 quandiu vixerunt, diligēter obseruarunt.
 Meritò ergo has à vobis Quæstiones o-
 portuit cognosci. Postremò mihi iure per-
 suasi, si vobis has dissertationes inscribe-
 rem, fore, vt à multis diligenter ob nomi-
 nis, ac gentis vestræ celebritatem legerē-
 tur. quas alioqui tamen non pauci cupi-
 dè propter invidiam & motus discutient,
 omnes peramāter ob elegantiam doctri-
 næ, æquitatemque causæ, etiam obviis vl-
 nis excipient. Et quidem ea re studiosiùs,
 quòd nulla quemquam insectandi cupi-
 ditate, aut vllarum partium gratia scriptæ
 sunt, sed solo veritatis ob oculos ponen-
 dæ desiderio, ex Gallicarum calamitatū
 necessitate, ac ruinis; quo promptum ali-
 quod firmumq; remediū, perpetuumque
 posteritati quærat, fuerunt diffusius ex-
 plicatæ. Id quod, qui eas attentè legent,
 etiam quocunque tempore legent, cuius-
 cunque partis ij quoq; sint, aut nationis,
 conditionisve, modò tamen Christianam
 Religionem, vel quam Pontificiam, vel
 quam Reformatam appellāt, profiteātur,
 facile certoque perspicient.

II Itaque cum de Galliae calamitatibus mihi multus cum Bruto, erudito, prudente, nobilique viro, sermo esset circiter ab hinc biennium, & vltro citroque nō pauca de earum originibus, causis, initiis & progressibus percurrissemus, eò tandem ventum est, vt, inter cetera, studio librorū Machiauellij, maximè crederemus acui quorundam ingenia, quo, artes perturbandi Remp. ex eorum auctoritate, qui eam regunt, amplecterentur. Quarum artium fundamenta, eum in iis libris, sparsim pessimis ea de re præceptionibus editis iecisse, satis vtrique constitit. Remedium nullum certius promptiusque fore, quàm si Principum imperium, ac ius populorum, qui eis subsunt, ad sua legitima certa que prima principia, referretur, intra certos fines, vtrorumque potestatem, ea ratione conclusum iri, quos vltra citraque recta Reip. administratio planè non possit consistere; neque tradita à Machiauelio disciplina, nempe ab iis principiis prorsus eversa recipi. Mihi deinde harū Quæstionum librum, in quibus hæc principia continentur, atque probantur, & exponuntur, misit, quo eas ipse legerem, & sententiam de iis meam significarem. Præclare equi-

PRÆFATIO.

equidem Iunius Stephanus, qui nihil antiquius habuit, quàm ut has Quæstiones, publici commodi gratia, Christianæque Religionis facta recta tuendi causa, magnis laboribus studiisque perficeret. Eas ego, & Principes viri, Machiauellianis & hominibus, & libris, quorum sceleratis consiliis Respublica in tot ciuiles dissensiones, partes, motusque, dissecta est, opponi posse censeo, tamquam Principia, quæ vocant, firmissima, vel columnas, aut Regulas, eius, hoc præsertim tempore, rectè reformandæ & collapsæ, legitima gubernandi ratione denuo sursum erigendæ, certè piis prudentiaque præstantibus viris summè placituras esse confido.

III Tamen si autem Machiauellianos quosdam, vel Tyrannorum mancipia, in Iunium insurrecturos, nõ abs re suspicor; quia tamen id hoc nomine facturi sunt, quod per harum Quæstionum Principes rationes, si vos eas audietis, metuunt malas suas artes in ordinem quasi redactum iri; & se à vobis Regibus Principibusque Populoque detegendos: quid eorum iras Brutus, vir magnanimus, aut clâdestinos susurros curet? Lætetur ille, eorum iniustitiam, scelera, rapinas, fraudes, tandem

PRÆFATIO.

aliquando ad certissimam Regum Populorumque salutem, in quam vnam rem omnibus viribus incumbendum est, diligentia, curaque sua patefieri. Quod si falsa doceri dicunt, id ostendant, necesse est. Sed id quomodo, quæso, præstabunt? Nam quæcunque in his Quæstionibus adferuntur, ea claris equidem, non verò detortis Sacrarum literarum testimoniis esse certa, demonstrantur; ex Morali, Politicisque scientiæ doctrina, & Naturæ, ac legum iussis, Iurisconsultorum responsis, Imperatorumque rescriptis confirmantur, diuersarum Gentium moribus & institutis adstruuntur; in illustribus ac variis variorum Historicorum exemplis, tãquam in speculo, spectanda proponuntur. Ad docendi rationem quod pertinet (Philosophos, ac disputatores alloquor) ille, quo planius & certius rem ostendat, ex effectis & consequentibus causas & Maximas illas propositiones, sive regulas, colligit, ob oculosque ponit, & cognoscendas exhibet, veluti gradibus quibusdam ad summa conscendens: vt Geometrarum more, quos hac in re imitari videtur voluisse, ex puncto lineam ducat, ex linea superficiem, ex superficie corpus cõstituat.

quo

P R Æ F A T I O.

quo genere quidquam ostendendi, vel probandi, quid clarius, aut breuius, quid denique certius firmitusque esse potest? In quibus expendendis summam quandam animi moderationem adtulit, inquirendę diligentęque perscrutandę rei veritati, tanquam in puteum demersę, deditus. Quam erutam ex profundo, & omnium oculis expositam, si qui nolint intueri, planę sunt improbi: si qui, quam vniuersi vident, eam conspicere nequeunt, planę cęci. Ad hęc ergo modum discussis illis nostris Quęstionibus dilucide necessarioq; consequitur; quodnam Principis in Populum sit munus; & quod Populi in Principem ius & officium, & hęc munera inter se distincta esse, mutua tamen & reciproca. Porro vtriusque certos esse terminos à Deo & Natura, Gentiũque moribus constitutos: qui transibit suos, eum grauitę in Deum ac leges, iusque Gentiũ peccare. his metis transgressis, manere in Republ. rerum confusionem: ab ea, ciuilibus humanique fœderis dissolutionem; inde Tyrannidem; ex Tyrannide, immanem seditionem; ex ea, ciuile bellum radices agere. Constituto autem vinculo illo humanę societatis firmo, atque metis illis ac finibus

PRÆFATIO.

nibus positis, vt Quæstiones ostendunt; & eos veris iustisq; principiis decernunt, atque stabiliūt, anne Machiauellij doctrina funditus, nullōque negotio, planè corruit? & vti futilis, impia, & humano generi perniciosissima, radicitus evellitur? Neque fulcra ei sic ruituræ quisquam potest subiicere, quæ illam vllō omnino modo munire queant. Veruntamen esto liberū Machiauellianis in hanc arenam descendere: prodeant. Illis, quæ diximus, scripturæ Sacræ, Philosophiæ de moribus ac Reipublicæ, legum, Morum, Gentium, & Exemplorum veris ac legitimis armis utemur, pedemque cum iis audacter confereamus. Si se congressuros negant, iam metū suum prodent: seque eō victos testabuntur. Si singulare certamen propter arma, cum iusta sint tamen, detrectāt: quid nos cum iis porro pugnemus? Cōfitemur, neque palam confiteri pudet, nos esse Christianos, nec nobis cum ea gente, quæ hæc arma repudiet, commerciū vllū, tanquam cum iis, quibus sit aqua & igni interdictū, esse velle. Iam verò, quoniā, æquitate causę destituti, nihil equidem sunt, quod obiciant, habituri, seditiosas esse Quæstiones, fortassis exclamabūt, atque, falsa esse ea-

P R Æ F A T I O .

se earum Principia dissertabunt. rationib. non gladiis, agant. Sin autē vera, cur seditiolas appellent? cur Principū manipulos in illas arment? An Princeps id quod verū est, ignoret? in re maximè, quę & sua tanti, & Reip. quidē, interest? Veritas solis sanè Tyrannis, qui omnia nō ex utilitate publicā, sed ex propria libidine meriūtur, quos aded operosè illi instituūt, seditio esse potest: Sapienti autem, Pioq; ac Fideli Principi; quem Quęstiones istę docēt, & erudiunt, summa tantū virtus.

IV Sed, vt hęc Quęstionum Principia, & decreta esse scitis, ô Principes Pij, Fideles, multò iustissima: sic etiam, ea vos, re ipsa probare, tot illustres, vestrę actiones, perpetuumque vestrum Pacis conciliandę studium, & tot vestrę demum expeditiones, clarè testantur. Itaque par est, vt, indicato ex his decretis pharmaco, & vero remedio, coniunētis vnā omnes viribus, certè tandem aliquando medicandis huius temporis dissidiis, & natis inde malis, salutares manus adhibeatis. Vos equidē Deus Optimus Maximus, iis animis & consiliis erexit, & Imperatoribus armauit, atque tot gentium favorib. eovsq; beaur, vt & vestram constantiam, nostri tempo-

P R Æ F A T I O.

temporis adulationibus, & vestram fortitudinem nostrorum Gygantū audacię, & huius deniq; sæculi socordię, virtutē inclytę vestrę familię, ac gentis, in tot Gallicis perturbatis negotiis, rebus, provinciis, Proceribusq; viris, opposuerit. Vos igitur harum Quæstionū Principia securi, iustitiam in Gallia defendendam suscepistis; eo exercitum cōscripsistis, collegistis, duxistis. Demonstrant verò illę, vos nō solū id iure potuisse, posseq; facere; verū etiā debere. Nos igitur pro vestra salute vota libēter concipimus, atq; speramus, vos piis victoriis & rebus illustres tandem aliquando cōposita firma pace, contra crudelem illum immanissimū Tyrannum Turcam, diuino beneficio ex cōmuni omnium ordinū (vos omnes compello Christiani Principes) decreto, animum, copias, militarem scientiam, virtutem, auctoritatē, atque fortunā esse conuersuros: quò vobis ducibus, Respublica Christiana de hoste potentissimo, longęque superbissimo ad summā Christi gloriam, Ecclesię salutem, & Reip. quietem triūphet. Id quod Deus Opt. Max. faxit, obtestamur vniuersi, supplicesque poscimus. Valete. Kal. Ian. M. D. LXXVII. Soloduro.

PRIMA QUÆSTIO, STIO;

*AN SUBDITI TE-
neantur, aut debeant Principibus
obedire, si quid contra le-
gem Dei imperent?*

IDEBITVR fortas-
se prima fronte hæc
quæstio planè otiosa
& inutilis, qua nem-
pe Christianorum a-
xioma certissimum,
tot Scripturæ sacræ
testimoniis, tot sæcu-

lorum exemplis, tot piorum Martyrum
rogis comprobatum, quasi etiamnū con-
troversum in dubium vocari videatur. Un-
de etenim, dices, tot tantæque piorum æ-
rumnæ, si ex vna hac causâ, quòd Deo sim-
pliciter & absolutè, Regibus verò, quate-
nus adversus legē Dei nil imperent, obtē-
perandū esse, perperuò iudicarint? Quor-
sum verò alioqui Apostolorum respon-
sum

2 VINDIC. CONTRA

sum, Deo magis, quàm hominibus parendum esse? Deinde, cùm sola vnus Dei voluntas perpetuò iusta sit, ceterorum iniusta subinde esse possit; quis ambigat, quin illi vni absque vlla exceptione, his cum aliqua semper exceptione parendum sit? At certè cum hodie multi Principes existant, etsi Christi nomé ij iactitant, qui immensam potentiam ne ab ipso quidem Deo pendentem sibi audacter arrogent, multi adultores, qui quasi Deos terrenos eos adorent, multi etiam, qui seu metu occupati, seu alia vi coacti, nulla in re denegadum esse Principibus obsequium aut censeant, aut censere videri velint; & vitium præterea nostrorum temporù hoc esse videatur, vt nil tam firmum sit, quod non convellatur, nil tam certù, quod non controvertatur, nil tam Sanctù, quod non violeretur: vereor sanè, ne cuivis rem accuratè perpendenti, non modò non inuutilis hæc quæstio, sed planè necessaria, nostro præsertim sæculo, videatur. Mihi certè causam tot tantarumque calamitatù, quibus ab hinc annis aliquot orbis Christianus divexatur, examinanti, succurrit illud Osee Prophetæ: Principes Iudæi iis similes fuerunt, qui terminum mouent. itaque

©see c. 5.

v. 10.

taque iram meâ aquæ instar in eos effundam. Ephraim verò conteritur in iudicio, quia impia mandata sequutus est. Peccatum & Principum, & populi, vno verbo hîc habes. Terminos verè mouent ij Principes, qui illa iurisdictione non contenti, quam ipsis tribuit Deus Opt. Maximus, eam, quam sibi supremam in omnes retinuit, vi invadere conantur. quibus, inquâ, nō sat est, bonis corporibusque subditorum pro arbitrio & libidine vti, ni etiam miserorum animas, quod Christi merum peculium est, sibi vendicent, qui solo non contenti, cælum etiam ipsum audacter agrediuntur, ad motisque scalis invadere conantur: nimirum, vt ait Poeta Ouidius,

Quâ licet, affectant cælum isti. Tempia Quirinus,

Liber & Alcides, & modò Cæsar habent.

Populus verò impia mandata sequitur, qui aduersus legem Dei quicquam iubentibus aut assentitur, aut assentatur, qui tãquam diis thura quodãmodo adolet, qui solium Dei affectantibus, cum possit, nō repugnat, qui quæ propriè Dei sunt, Cæsari tribuere nōn veretur. Nemo verò est, qui hæc non videat. Si quis Principi impia iubenti non obtemperat, cōtinuò re-

B

bellis, perduellis, Maieſtatis reus habetur. Iis calumniis petebatur Chriſtus, iisdem Apoſtoli & primi omnes Chriſtiani. Si quis. Eſdræ, (4.) aut Nehemię (5. ver. 7.) exemplo, Templum Domini extruere parat, regnum affectat, res nouas molitur, in Remp. cuniculos agit. Obſtrepere verò Regibus còtinuò aduſatores innumeròs audias, ſi ſemel reſtauratum fuerit Templum iſtud, actum eſt de regno: non eſt, quòd vlla amplius tributa, aut vèctigalia ab iſtis hominibus expectes. Quæ verò iſthæc infania eſt? Eæ demũ Reſpublicæ firmæ cenſendæ ſunt, quarum in mèdio Templum Dei collocatum eſt, quæ ipſæ Templum Dei ſunt. Ij Principes verè regnant, qui cum Deo regnant, cum omnes omnino per ipſum regnent. At còtrà quæ *κακοſυλία* hominum eſt, nec Rempublicam bene còſtitutam, niſi everſo Templo, nec Regnum, niſi expulſo, ſi fieri poſſit, Deo Opt. Max. tutũ firmũque putarit? Hinc verò tot Gigantæi auſus, & Gigatæorum conſimiles exitus, tot Principum exitia, tot Gentium excidia. Quòd ſi noſſent ij, quid inter Deum & Cæſarem interſit, inter Regem regum & Regem, inter Dominum & vaſallum, quid ſibi ille à ſubditis

tributi

Sapient. 7.

tributi nomine poscat, quid ipsis in subditos permittat: proculdubio neq; tot Principes Regnū Dei turbare conarentur, neque etiā in ipso conatu, iusta Dei iudicis & vindicis ira, proprio regno deturbarentur. Neque verò præterea tot calamitates, direptiones, vastationes Populus pateretur. Interest ergo Principum, scire, quatenus imperare debeāt; subditorum, quatenus parere, ne aut illi alienam iurisdictionem invadendo, aut hi extra iurisdictionem ius dicenti parendo, in pœnam, incidant. Hic verò est Quæstionis propositæ scopus, cuius Sacrà præcipuè scripturam iudicem faciemus.

Quæritur, An subditi teneantur Regibus obedire, si quid adversus legē Dei imperent? id est, vtri potius, Deo an Regi obediendum sit. De Rege, cuius amplissima censetur potestas, si constiterit, de cæteris magistratibus eadem via constabit. Primum docent Sacræ literæ, Deum suapte auctoritate regnare, Reges quasi precario: Deum per se, Reges per Deum: Deum iurisdictione sua uti, Reges delegata tantum. Sequitur itaque, Sapien. 6. Proverb. 8. Job 12. &c. Dei immensam esse iurisdictionem, Regum dimensam: Dei infinitam

potentiam, Regum præfinitam : Dei Regnum nullis limitibus circumscriptum esse, Regum contra certis regionibus regi, certis cancellis terminari. Deinde Deus ex nihilo creauit cælum & terram. Itaque is iure cæli & terræ dominus est, & verè proprietarius. Quicūque verò terram inhabitant, eius tanquam coloni sunt & emphyteutæ : quicūque in terra ius dicunt, & aliqua ratione cæteris præfunt, Dei beneficiarij & cliētes sunt, ab eoque investiturâ capere & agnoscere tenentur. Deus denique solus proprietarius est, solus dominus : homines omnino omnes, quo gradu tandem ij sint, coloni, villici, ministri, vasalli, qui quo ampliores fructus percipiunt, eò maiorem censum debent : quò maiori authoritate potiuntur, eò seuerius rationem reddere tenentur, quò clariore honorem consequuti sunt, eò grauiori oneri sunt obnoxij. quod & Scriptura sacra passim docet, & pij omnes, imò præstantissimi quique Ethnici semper agnouere. Domini, ait David Rex, est terra, & plenitudo eius : ac ne homines suis vomeribus sacrificēt, nil terra ipsa absq; cæli pinguedine proferre solet. Ideò verò Deus sibi à suis omnium frugum primitias cōsecrari poscit

Psalm. 24.

poscit. & Ethnici ipsi vltro dicauere, quibus sese colonos, ipsum verè Dominum profiterentur. Cælum Domini solium est, ait rex Salomon, terra subsellium. Itaque cum reges omnes eius pedibus subiecti sint, non mirum, si Deus Rex regum, & Dominus dominantium, Reges verò omnes, ministri regni eius, iuri dicundo constituti, vocitentur. Per me, inquit Dei sapientia, reges regnant, & Principes iudicant terram. At ni faxint, Tollo ego baltheum regum, & cingo renes eorum cingulo. ac si diceret: meum est, stabilire reges in solio, aut deturbare pro meo arbitratu. Hinc solium Regum, solium Dei dicitur. Benedictus, ait Regina Sabæ Salomoni, Deus tuus, qui te posuit super solium suum, vt regem loco domini Dei tui, vt facias iudicium & iustitiam. Sic & Salomonem alibi in throno Domini, aut in throno regni Domini collocatum legimus. Eadem ratione Populus ipse, Dei Populus & hereditas perpetuò dicitur: Rex verò administrator eius hæreditatis, & dux populi Dei. quo titulo David, Salomon, Ezechias & cæteri pij Principes nominatim afficiuntur. Cum verò sancitur foedus inter Deum & Regem, ea conditione san-

Esa. c. 66.
7.1.
1. Reg. c. 8.

Sap. 6. 7. 1.
Prov. 8. 7. 15.
Iob. 12. 7. 16
Daniel 2.
vers. 21.

1. *Chro. c. 9.*
vers. 8.
2. *Chro. c. 9.*
vers. 8.
1. *Chron. c.*
29. 7. 23.

1. *Sam. c. 9.*
7. 16. c. 10.
vers. 1.
2. *Sam. c. 6.*
vers. 21.
2. *Reg. c. 20.*
vers. 5.
2. *Chro. c. 1.*
7. 9. *etc.*

citur, vt Populus sit, & perpetuò maneat
 Populus Dei, nempe vt ostendatur, deum
 sua se proprietate & possessione non exu-
 ere, cùm Populum regibus tradit, sed re-
 gendum, curandum, pascendum tradere,
 non secus ac is, qui gregi pastorem eligit,
 gregis nihilominus dominus manet. Hoc
 perspicuè agnouerūt pij reges, David, Sa-
 lomon, Iosaphat & cæteri, qui etsi Deum
 Regnorum & Gentium Dominum agno-
 scebant, nihilo tamen minus regnabant:
 imò eò magis, quò alacrius deo seruiebāt.
 Hoc idem Nabuchodonozor ipse, quan-
 tumvis Ethnicus & potens Monarcha,
 tandem profitetur. què cùm Daniel Regē
 regum vocaret, cui Deus cælorum, regum
 potentiam, & gloriam dedisset: Quini-
 mo, ait, ô Daniel, verè Deus tuus est Deus
 Deorum, & dominus Regū, qui regna tra-
 dit quibuscumq; vult, vel omnium homi-
 num vilissimis. Propterea verò & Xeno-
 phon ipse, in inaugurando Cyro, deo im-
 primis litatum dicit: & passim Ethnici e-
 tiam authores Deum Opt. Max. regē sum-
 mum prædicant. Hodie verò in Christia-
 norum Principum inauguratione, ij per-
 petuò Dei famuli, Populo suo regūdo de-
 stinati nuncupantur. Cùm itaque reges,
 Dei

2. Reg. c. 11.
 2. Chron. c. 33
 7. 16.

2. Chron. c.
 20. 7. 6.

1. Chron. c.
 29. 7. 11.

Dan. c. 2. 7.
 37. c. 4. 7.
 14.

Dei vicarij tantum sint, in Dei folio ipso
 authore constituti, Populusque sit Dei Po-
 pulus: nec verò vicariis, nisi eorum, quo-
 rum personam gerunt, causa honos defe-
 ratur; sequitur procul dubio, regibus pro-
 pter Deum, non adversus Deum, Deo ser-
 uientibus, non adversantibus, Dei iura
 tuentibus, non invadentibus, obtem-
 perandum.

Hic obiiciant forte nobis Assentatores
 aulici, Deum suam omnem in reges autho-
 ritatem contulisse, cælum sibi retinuisse,
 terram agendam ferendamque pro libito
 regibus tradidisse: Cæsarem denique diui-
 sum cum Ioue imperium habere. Dignam
 sanè vox Cleone aliquo impurissimo A-
 lexandri adulate, aut Martiale, qui Do-
 mitiani edicta, Domini deique edicta vo-
 care non veretur. Digna & nefandissi-
 mo Principe Domitiano, quem Domi-
 num deumque etiam vocari voluisse,
 Suetonius narrat. At certe & pij Prin-
 cipis auribus & piorum subditorum ore
 prorsus indigna. Manet semper illa Dei
 omnipotentis sententia: Non dabo no-
 men meum alteri, non transferam gloria
 meam in alium, id est, non eam cuiquam
 potentiam tradam, quin summum ius mihi

*Esai. 48.
 ver. 11.*

perpetuò recipiam. Deus sua se potentia & authoritate nunquam exuit. Sceptrum in manu tenet, quo frementes reges compescat & contumaces còterat. Libram in altera, qua ius iniquè distribuètes examinet. Supremi verò imperij nulla certiora signa dari possunt. Quòd si aut Imperator, cum Regem aliquem creat, saluo semper summo imperio id facit, aut rex, puta, Franciæ, cum extraneo, vel etiam fratri filiove ditionem regendam possidendamve tradit; casus regios, animadversionem Regiam & supremũ dominatũ perpetuò recipit. quin & si minus in formula investituræ fiducia ve expresserint, ipso iure excepisse putatur. Quantò verius Deus in omnes Reges, in seruos, inquam, & ministros, eam sibi authoritatem retinet, à quibus & rationem eum reposciturũ, & pœnas de iis sumpturum, si suo officio malè fungantur, toties legimus? Reges itaque regis regum vasalli sunt, per gladiũ regiae authoritatis insigne, investiti, vt eo gladio legem diuinã tueantur, bonos protegant, malos perdãt, non secus ac per ensẽ, scutum, vexillũ, vasallos à Domino superiori feudo investiri videmus, ea lege, vt ei iisdem armis, quandocumque opus fuerit, militent.

Sal. 2.
ispiem, 6.

militent. Vt verò vasallos eos definiamus,
 ita & quæcunque vasallis, regibus, appri-
 mē etiam conveniunt. Vasallus feudum à
 domino superiore accipit, cū munere iu-
 ris dicendi & onere militiæ coniunctum.
 Rex regū à Deo, vt iudicet Populum suū,
 & adversus hostes tueatur. Vasallus legem 1. Sam. 8. 8.
 & conditionem à Domino superiori acci- et 6. 9. 7. 20
 pit. Rex à Deo iubēte, vt legem suam per-
 petuò obseruet, & ante oculos habeat. Si
 fecerit, tum ipsum, tum posteros regnum
 diu possessuros; sin contrā, contrarium ex-
 perturos. Vasallus sese domino superiori
 iureiurando devincit, fidemque & obse- Deut. 17.
 quium promittit. Rex pariter ex legis di-
 uinæ præscripto sese imperaturum iurat.
 Vasallus denique, ni iusiurandum seruet,
 feudum committit, ipsoq; iure sese omni
 prerogatiua priuat. Rex quoque, si Deum
 negligat, si ad eius hostes trās fugiat, si fe-
 loniam adversus Deū committat, & ipso
 iure regnum committit, & ex facto plerū-
 que amittit. Hęc ex fœdere inter Deum &
 regem fieri solito (confœderatorum enim
 nomine seruos suos dignatur Deus) per-
 spicua erunt. Duplex autem fœdus in Re-
 gum inauguratione legimus: primum, in-
 ter Deum & Regem & Populum, vt esset

Populus, Dei Populus. Secundum verò, inter Regem & Populum, vt bene imperanti bene obtemperaretur. De secundo postea videbimus: de primo hîc nobis agendum est.

Fœdus inter Deum & Reges.

In Ioë inauguratione legimus sanctum fuisse fœdus inter Deum & Regem & Populum, aut, vt alibi dicitur, inter Ioradam summum sacerdotem, & vniuersum Populum & Regem, vt esset Populus Dei.

2 Reg. c. 11.

2. Chro. c. 23

1er. 16.

2. Reg. c. 23.

Similiter Iosiam & vniuersum Populum fœdus iniisse cū Deo. Vnde intelligimus in hoc fœdere faciundo stipulatum fuisse summum sacerdotem Dei nomine, à Rege & Populo, tanquam verbis conceptis, An non curaturi essent, vt Deus purè & ritè in Regno Iudaico coleretur. An nò scilicet ita regnaturus esset Rex, vt populum Deo seruire sineret, inque Dei lege contineret. Deinde, an non ita populus Regi obtemperare vellet, vt nihilo secius Deo in primis obsequeretur. Regē verò & Populum tanquam reos promittendi, in legem Dei iurasse, seseque solenni sacramento Deo colendo imprimis obligasse. Vnde ex facto, cum primum istud fœdus sanctum est, Iosias & Ioas destruunt idololatricam Baal, & cultum Dei restituunt. Capi-
ta verò

ra verò fœderis hæc erant in summa: Vti
 tum Rex ipse, tum etiam Populus vniuer-
 sus, Deum ex legis suæ præscripto, & sin-
 guli colerent, & vniuersi colendum cura-
 rent. si facerent, Deû ipsis affuturum, rei-
 publicæ illorum præfuturum. Sin minus,
 missos facturum & disperditurum: quod
 ex multorum scripturæ locorum collatio-
 ne apparet. Moyses moriturus, eas condi-
 tiones fœderis vniuerso Populo recenser,
 moxque legem, id est, ipsa pacta conventa
 Domini, in Arca fœderis asseruari præci-
 pit. Mose vita functo, Iosue constituitur
 dux Populi Dei. Dominus itaq; ipse eum
 admonet, si res suas prospere gerere velit,
 ne à lege latum vnguem recedat. Is verò
 cum primum Israelitæ terram Chanaan
 ingressi sunt, vt palam eis faciat, qua con-
 ditione in eam possessionem à Deo mit-
 tantur, sacrificiis ritè peractis, legem corâ
 vniuerso Populo legit, moxque mira, si iis
 pactis starent, pollicitus, dira, si negligere-
 rent, minatus. In summa, si legē seruarent,
 prospere rem gesturos: sin secus, disiectum
 ac pessundatum iri obtestatur. Idem quo-
 que moriturus, & euidentiùs quidem.
 Quotiescunque verò eam deserunt, in ma-
 nus Chananeorum traduntur, & Tyrann-

2. Chro. 5.
 23. ver. 16.
 & 17.

Deu. 29. 30.
 31. cap.
 Deu. 31.
 v. 26.

Iosue c. 1.

Deu. c. 27.
 v. vlt.
 Ios. c. 5.
 Ios. c. 24.

nis.

nis mancipantur. Iam idem omnino fœdus, quod inter Deum & Populum sub iudicibus fuit, sub Regibus & cum regibus obtinuit. Postquam Saul vnctus, electus & planè constitutus est, Samuel his verbis Populum affatur; En Regem, quem elegistis, & petiistis. Ecce Deus posuit eū Regem super vos. Obedite & seruite Deo rā vos, quā Rex vester, qui est super vos. Alioqui & vos, & Rex vester peribitis. Quasi dicat: Voluistis Regem, Deus hunc vobis Regem dedit. Ne tamen putetis Deum quidquā de suo iure imminui vellet, velim intelligatis, Regem non secus ac vos, huic legi custodiendæ devinctum esse, ac, ni fecerit, eandem pœnam passurum; denique, Saulem esse Regem quidem vobis datum, qui in bellum, vt cupiistis, vobis præeat, at ea lege, vt legem Dei interim sequatur.

Eiecto Saule, quòd pacto non steteret, David eadem lege Rex constituitur, vt & Salomō quoque Davidis filius. Si legem meam obseruaris, ait Dominus, ego confirmabo tecum pactum, quod pepigi cum Dauide. Quodnam verò est hoc pactum? Extat in libro Paralipomenon his verbis: Nūquam avelleretur à facie mea successor

1. Reg. c. 2.

ver. 4.

2. Reg. c. 6.

ver. 12.

2. Chro. c. 6.

7. 16. c. 7.

ver. 17.

successor ex tua stirpe in folio Israelis, modo filij tui obseruent legem meam tuo exemplo. Sin verò idolis seruiant, expellam vos è terra, quam vobis possidendam dedi, &c. Hinc liber Legis tempore Iosie re-
 pertus, vocatur liber fœderis Domini, (quem Deus Sacerdotes Regi tradere iubet, proindeque Samuel Sauli tradit) ex cuius præscripto Iosias ipse inicit fœdus coram Domino. Hinc etiam Lex, quæ in Arca seruabatur, vocatur Pactio Domini cû filiis Israel. Deniq; Populus seruitute Babylonica liberatus, fœdus cum Deo renouat, & quod Pactum Domini violasset, tot se calamitates meritò passum agnoscit. Perspicuum ergo est, Reges, tanquam vasallos in legem Dei tanquam superioris omnium Domini, iurare. At verò, quod an rea attigimus, si fidè non seruiant, si legem violant, vt illòs feudum propter feloniam, sic hos regnum committere legimus.

Diximus idem esse fœdus inter Deum & Reges Iudæorum, quod antè inter Deum & populum sub Iosue & iudicibus. Videmus verò passim populum, si quando legem neglexit, aut fœdus pepigit cû Baal, mancipatum fuisse seruituti Regum Chanaan, Iabini, Eglonis & ceterorum. Vt autem

2. Reg. c. 23.
 ver. 2.
 Deu. 17. v.
 18.

1. Sam. c. 10.
 v. 25.

2. Chro. 5.
 v. 11.

Nehem. 9.

Iudic. 9.
 v. 33.
 Iudic. c. 2. v.
 24. c. 4. v.
 2. &c.

tem

tem idem fœdus est, ita eadē est fœdifra-
 gorum pœna. Saúl contra quàm lege Dei
 sancitū erat, sacrificia tractare audet, mox
 etiam contra disertum Domini mandatū
 Agagum Regem Amalecitarum seruat.
 Propterea & rebellis vocatur à Samuele,
 & rebellionis demum pœnas luit. Sacri-
 ficasti tu, ait. At præstitisset te obsequutū
 esse Deo. Obsequium enim præstat sacri-
 ficio. Reiecisti Dominum Deum tuum, at
 ipse te reiicit, ne amplius regnes super I-
 sraelem. Adeo verò hoc iuris obtinet, vt
 non secus ac propter Maiestatis, affectati-
 ve propriè regni crimē filij paterno feudo
 priuantur, non ipsi modo Reges, sed ipso-
 rum aded liberi easdem ob causas regnò
 spolientur. Salomon à veto Deo ad idola
 deficit. Ahias Propheta, Regnum Israeliti-
 cum còtinuo sub Roboamo filio diuisum
 iri prædicit. Completur denique verbum
 Domini, ac decem Tribus, pars regni p̄-
 tiffima, à Roboamo, ad Ieroboamum e-
 ius seruum deficit. Cur ita verò? Quia, ait
 Dominus, defecerunt à me ad Astaroth
 Deum Sidoniorum, & Chamos Deum
 Moabitarum, &c. disrumpā ego vicissim
 regnum eorum. Ac si diceret Pactum vio-
 larunt, conditionem non impleuerūt: ne-
 que

1. Sam. c. 13.

7. 13.

3. Sam. c. 15.

7. 26.

1. Reg. c. 11.

7. 33.

que ego itaque amplius teneor. Maiestatem
 meam imminuere volunt: ego regnum i-
 pforum verè imminuam. Cum serui mei
 sint, me è meo regno eiicere student. At e-
 go per Ieroboamum, per seruum, inquam,
 eos regno eiiciam. Quid verò, cum hic idè
 seruus veritus, ne Populus Dei colendi
 desiderio, Hierusalem revertatur, vitulos
 in Bethel erigit, & occasionem peccandi
 Israeli offert? cum, inquam, Populum Dei
 à Deo, seruū ab hero abalienat & abdu-
 cit? quænam tandem est tam ingrati cliē-
 tis in patronum, tā nefandi plagiarij pœ-
 na? Moritur ei primū filius, deinde vni-
 uersa eius gēs per Baasæ facinus extirpa-
 tur ad vltimum masculum vsque; Prophe-
 ta illa idcirco fieri protestante, quod à do-
 mino suo defecisset. Est igitur causa hæc
 & frequens, & idonea, propter quam Rex
 feudo à Deo accepto priuetur, si legē Dei
 oppugnet, & à Deo, ad ipsius hostes, ad
 deos, inquam, gentium transfugiat. Et vt
 paria crimina pares pœnæ decent, consi-
 milem omnium Regum Israelis & Iudæ,
 qui talia patrarunt, exitum, summum, in-
 quam, exitium in Sacris literis legimus.
 Tamen si mutata est & Ecclesiæ Iudaicæ,
 & Regni quoque ipsius forma, cum quæ
 prius

prius Iudæa terminabatur, per totum orbem diffusa esse possint: de Regibus tamē Christianis idem prorsus dicendum est. Euangeliū successit legi, Reges Christiani Iudaicorum loco sunt. Idem pactum est, eadem conditiones, eadem pœnæ, ni impleantur, idem vindex perfidiæ Deus omnipotens, Vt illi deniq; legi, sic hi Euangeliō obseruando, tenentur. cuius propagationem singuli in primis & ante omnia se curaturos spondent, cum inaugurat. Herodes Christi Domini Regnum, quod provehere debuisset, reformidans, Christum ipsum, quasi regni affectati dānat. En verò & miserè perit, & regnum ipse suum perdit. Iulianus à Christo ad Gentiles transfugit. At paulò post idem Galilæi (ita enim Christum probrosè vocabat) vindicem dexteram experitur. Plenæ verò sunt superiorum sæculorum historiæ consimilibus exemplis, quæ nec nostro etiā sæculo nobis desunt. Aliquot ab hinc lustris plerique Reges Babylonicis poculis inebriati, Christi hosti adversus Christum, Lupo adversus agnum militarunt, vt etiamnum plerique militant. Vidimus verò nonnullos, in flagranti crimine, in ipsoq; adeo, quod agitabant, scelere

scelere periisse: quosdam etiam è triūpho in tumulum elatos fuisse. Nec cæteros melior manet exitus. Stat nempe perpetuò hæc sententia: Coniurent licet omnes reges terræ aduersus Christum, & Agnū nostrum diriperé conentur, necesse est tandem illos manum cedere, pedibus Christi subiici; & Agnam Regem Regum, & Dominum Dominantium; velint nolint; confiteri. Quid verò de Regibus Ethnicis statuemus? Procul dubio & si ij extrinsecus non vnguntur à Deo; sunt tamen eius vasalli, & ab eo vno potentiam suam acceperunt seu sorte, seu alia quavis forma eligantur. Si suffragio: Deus regit corda hominum, & dirigit quò ipse vult. Si vel sorte: fors coniicitur in sinum, inquit Salomon, & iudicium eius à Domino. Is perpetuò vnus est; qui pro suo arbitrio Reges tollit, & statuit; firmat & evertit. Hac ratione Cyrum vinctum Domini vocat Esaias. Daniel verò Nabuchodonozor & cæteros à Deo potentiam accepisse ait, vt & Paulus, omnes omnino magistratus. Etsi enim Deus legem suam non ita discretè his atq; illis cõmendarit; est tamè quod agnoscat, se, quod regnant, Deo supremo Regi debere. Itaque si tributum eo nomi-

Psal. 26
Psal. 110.

Apoc. c. 19.

Prov. 16.

Daniel 2.
7. 21.
Esa. c. 45.
Dan. 4.
Rom. 13.

ne Deo perfoluere minus curent: saltem quod Deo à subditis debetur, intercipere & auertere ne tētent, aut vlla alia in re diuinam sibi iurisdictionem arrogent. Id verò propriè affectati règni crimen est, quod Deus in ipsos reges Ethnicos grauissimè vltus est. Principes, ne in tam atrox crimē incidant, suam à diuina iurisdictionem in primis distinguāt necesse est, & eò quidē accuratius, quod in eodem solo, in eadem re, in homine, inquam, Deus & Rex, ius suum ambo capiūt. Constat homo ex corpore & anima, Deus corpus finxit & animā quoq; inspirauit. Vtroq; ergo optimo iure vti solus poterat. Quod si liberaliter indulgit Regibus, vt subditorum corporibus bonisq; ad eorundem tamē conseruationem, vti possint: meminisse sanè debent, vsum, non abvsum, cōcedi. In primis verò nil quod animæ, tributi nomine imperent, habere se, qui suā ipsi Deo tributariam profiteri teneantur. Rex capit tributum censumve à corpore, iisq; quæ corporis ministerio acquiruntur colunturve. Deus ab anima præcipuè, quæ suas etiam functiones per corpus exercet. Ad tributū illud pertinent fructus, nūmorum pensitationes, & cætera onera tum realia,

tum

tum personalia. Ad hoc preces, sacrificia, conciones, cultusque adeo diuinus, tum priuatus, tum publicus. Quæ quidem a deo diuersa & distincta sunt, vt neutrum alteri officiat; fiscus Dei Cæsaris fisco nil adimat; sed cuique ius suum constet. Denique cælum terræ misceat, omniaque in antiquum chaos reducere velit, qui hæc confundat. Hæc optimæ distinxit Dauid, qui alios officarios destinauit in rem dei, alios in rem Regis. Sic & Iosaphat alios in iudicium Iehouæ, alios in litem Regis, id est, alios, qui cultum Dei, alios, qui iura Regis tuerentur. Quod si vtrumque tributum sibi vendicat Princeps, perinde ac si Gigantum more, cælum petere & scandere conentur: Regni affectati reus est, & non secus ac vasallus, qui regalia iura invadit, feudum committit, ac eo sæpissimè spoliatur: & eo æquus, quod ea vasalli ad dominum superiorem aliqua: Regis ad Deum, homuncionis ad omnipotentem nulla potest esse proportio. Quotiescumq; enim Princeps aliquis insolenter dicit, Ego scandam cælum, extollam solium meum supra stellas Dei, & ero similis altissimo: At ego contra, Deus inquit, extollam me ipsum, insurgam aduersus te, & excindam

1. Chron. 1
ver. 29.

2. Chr. 6.

Esa. c. 14
ver. 22.

nomen tuum ad ultimos nepotes usque. Et tua quidem consilia evanescent; quod verò semel decreui, mutari nò potest, aut in cassum cedere. Dicit Dominus Pharaoni: Dimitte populum meum, ut mihi seruiat, ut mihi sacra faciat. Quia verò fastu tumidus, Deum illum sibi notum non esse respondet, præcepit ruit. Nabuchodonozor vult statuam suam coli, sibi que diuinos honores exhiberi. Confestim effrenè miseri homuncionis audaciam reprimit Deus. Qui Deus videri volebat, homo esse desinit, & avia deserta que loca asini instar oberrat, Eo usque dum, ait Daniel, Deum Israelis supremum omnium Dominum agnoscat. Balthasar eius filius, factis Templi vasis diuino cultui dicatis, ad suam ebrietatem abvitur. En verò quia Deo gloriam non tribuit, cuius in manu anima eius omnesque viæ erant, regno pessundato, eadem nocte trucidatur. Alexáder Magnus adulatorum voce delectabatur, qui Iouis filium eum esse, & adorandum propterea affirmabát. En verò inchoatos quasi de domito orbe triumphos præpropera mors interfecat. Antiochus vniendí regni prætextu, vnumquenque Legem Dei misam facere, & suam sequi iubet. Templum

Iudæorum

Exod. c. 5.
v. 8. &c.

Dan. c. 4.

Daniel. c. 5.
ver. 23.

1. Mach. c.
v. 43.

Iudæorum prophanat, altaria polluit. At multas calamitates, clades, strages expertus, fractis prostratisq; viribus, animi moerore tandem conficitur, in eoque, quod Iudæos ad impietatem adigere voluisset, tā graua se pati profiteretur. Denique si repetamus, quis Neronis exitus fuerit, qui Christianos vrbis incendio insimulatos sceleratè cōtrucidauit: quis Caligulæ, qui sibi sacrificia instituit: quis Domitiani, qui Dominus Deusque vocari voluit; quis Commodi & eorum omnium, qui honores soli Deo debitos, aut sibi vendicare, aut Deo tollere voluerunt: exitialem eorum perpetuo exitum comperiemus. Cōtrā verò Traiani, Hadriani, Antonini Pij, & cæterorum eiusmodi satis prosperum: qui si minus Deum coluerunt, Christianis saltem suo more colere permiserunt. In summa, vt vasalli rebelles, regnūmve affectantes, & supplicium extremum merentur, & feudum ipso iure committunt: ita & hi, qui aut legem Dei ex pacto obseruare nolunt, aut obseruare volentes inaudita causa persequuntur. Cum itaque videamus eodem ferè modo Reges à Deo regno investiri, quo vasallos à domino superiore, feudo, iisdem de causis eo benefi-

1. Mach. c. 6

cio priuari, eodem ferme loco, hos, quo illos esse, Reges omnes Dei vasallos esse, omnino statuédū est. Hoc verò posito, questio nostra facilè finietur. Si enim Deus est Domini superioris loco, Rex vasallus quis non Domino potius, quam vasallo, obediendū pronunciet? Si Deus hoc præcipit, Rex contra: quis Regi adversus Deū obsequium denegantem, rebellem iudicet? Imo verò quis non rebellionis damnet, si aut Deo segnus pareat, aut Regi ea in re pareat. Denique, si hinc Rex, illinc Deus ad delectū nos vocet: quis Regem, ut Deo militemus, deserendum non statuat? Ergo non modo non tenemur obedire Regi contra legem Dei quid imperāti, verū etiam si obediamus, rebelles sumus, non secus ac si adversus Regem colonus, pro seniore Regis vasallo, arma sumeret, aut edicto superioris, quàm inferioris, Vicarij, quàm Principis, Ministri, quàm Regis obedire mallet. Ac propterea incidimus in execrationem Micheæ Prophetæ, qui Dei voce eos omnes, qui impiis Regum mandatis obsequuntur, detestatur, & diris devouet. Legem Dei quum dicimus, intelligimus duas Legis tabulas Mosi traditas, quibus tanquam limitibus

immo-

Michea 6.
 ver. 16.

immobilibus, authoritas Principum omnium circumscribi debet. Prima, Dei cultus, secunda officium erga proximum continetur: prima, inquam, Pietas, secunda Iustitia Charitati coniuncta, quibus Euangelij promulgatio non modo non derogavit, verum etiam auctoritatem adiunxit. Prima autem ut ordine, ita & dignitate prima censetur. Si quem innocentem Princeps occidi iubeat, si quem spoliari, si cui vim inferri, nemo cui vel tantillum conscientiae superfit, parere velit. Si scelus suum, adulterium puta, parricidium, aut quid simile, comprobari flagitet, prodibit inter ipsos Ethnicos Papinianus aliquis, qui Caracallam coram reprehendat, & mori, quam parere malit:

Phalaris licet imperet ut sit

Falsus, & admoeto dicto periuria Tauro,
 falsum testimonium dicere non sustinebit. Quid verò, si nos Princeps cum idolis commercium habere iubeat? si Christum crucifigere? si Deum eiurare, execrari, & quantum in nobis erit, caelo pollere, an non multò æquius parere detrectabimus? Quis potius quia non satis est abstinere à malo, nisi faciamus etiam bonum, non modò idola non colemus, verum Deum eo

modo, quo præcipit, colemus : nec modo Baali non procumbemus, verùm Deo sacra faciemus, quælia à nobis requirit. Etenim Deum quidem colere tenemur propter ipsum ; at Principem honorare, vt & proximum amare, propter Deum. Quòd si verò proximum lædere, scelus est, si Principem violare, piaculum censetur: quo tandem nomine tantum tãque atrox crimen censebimus, quo ipsa supremi omniũ Domini Maiestas petitur? In summa: vt longè grauius est creatorem, quam creaturam, hominem quam imaginem lædere, & in iure grauior est pœna eius, qui Maiestati Regiam læserit, quam qui statuam ei dicatam fregerit: ita nõ dubium est, quin eos, qui primam legis tabulã violant, grauior & atrocior vindicta, quàm qui secundam, maneat (etsi vna ab altera pendet) adeoq; cautius adhuc in illa, quam in hac agendum sit. Exempla verò maiorum docere nos possunt, quæ cautela hac in re sit adhibenda. Achabus Rex, Iezabele vxore instigante, Prophetas Dei vnde quaque comprehensos occidi iubet, Abdias nihilominus, Aulæ Magister, eos abscondit & alit. In promptu excusatio est, In omni obligatione, quantumvis stricta, Deus perpetuo

tuo

tuo excipitur. Achabus idem, omnes Baali sacrificare iubet: Elias nihilo segnius arguit Regem, arguit Populum, sacerdotes Baal impietatis convictos ad necē poscit. Invito denique Rege vxorio, frementēq; impia vxore cultum veri Dei restituere conatur. Sin Achab obiicit, quod hodierni Principes solent, quod Israelem turbet, quod rebellis, quod seditiosus sit, ut omnium, qui crimine vacant, hoc esse crimen solet: Imò verò, responder, Tu is ipse es, qui Israelem tua rebellionē turbas, qui à Domino tuo ad hostes, à Deo vero ad deos alienos transfugeris. Eo dem modo Sidrach, Misach & Abdenago, Regi Nabuchodonozor parere nolunt, ut neque Daniel Dario, Eleazar Antiocho, & innumeri alij. Post verò Christi advētum, cum iuventur Apostoli. Euangelij prædicationē omittere, Iudicate, aiunt, vtrum iustum sit coram Deo, vobis potius, quam Deo obedire. Ita modo mandatum Christi impleant, quid Reges, sentiant, fusque deque habent, Ipsi denique Iudæi Aquilam argentream statuamque Caligulæ in templo collocari non ferunt. Quid verò Ambrosius, iubente Valentiniano Imperatore, ut basilicam Mediolanensem Arrianis trade-

1. Reg. c. 18.
vers. 17.

Daniel c. 3.
Daniel c. 6.

Act. 4.
v. 19.

Ambr. Epi-
stol. 33.
Euseb.

ret? Cōuenior, inquit, à Comitibus & Tribunis, vt Basilicę fieret matura traditio, dicentibus Imperatoré iure suo vti, eo quod in potestate eius essent omnia: respondi; Si à me peteret, quod meū esset, id est, fundum meum, argentū meum, ius huiusmodi meum non refragaturum. quāquam omnia, quæ mea sunt, essent pauperum: verum ea, quæ sunt diuina, Imperatoris potestati non esse subiecta. Quid verò putamus responsurū eum fuisse, si de viuo Dei tēplo idolis mācipando cōsultus fuisset? Exēpla hæc & innumerorū Martyrū, qui mori, quā parere maluerūt, quibus plenæ sunt Historię, legis disertissime instar esse possint. At fanè ne lex quidē disertis verbis cōcepta nobis deest. Quotiescunq; enim Apostoli Christianos monēt, vt Regibus & Magistratibus pareant, quasi de industria faciant, Deo parendū in primis & ante omnia præmonent: præposteri istius obsequij, ad quod adulatōres Principum simplices cohortantur, nusquam ne leue quidem argumentum reperias. Omnis anima, inquit Paulus, superiori potestati subiecta esto; nam nulla est nisi à Deo. (animam omnem dicit, ne conditio vlla excipi videatur.) Satis ex hisce verbis concludi

Paul. c. 13.
ad Rom.

cladi poterat, Deo potius, quam Regi pa-
 rendum esse. Si enim regi propter Deum,
 certè non cõtra Deum. At ambiguitatem
 omnem præcidere vult. Princeps (sub-
 iungit) minister Dei est, propter bonum
 nostrum, ad faciendam iustitiam. Sequi-
 tur adhuc idem: quia Domino potius, quã
 ministro, obtemperandum constat. Nec-
 dum tamen satis esse putat. Reddite, ait il-
 le tandem, cui tributũ, tributũ, cui hono-
 rem, honorem, cui timorem, timorem: ac
 si diceret, quod Christus: Reddite quæ Matth. 22^a
 sunt Cæsaris, Cæsari; quæ Dei, Deo. Cæsa- ver. 21.
 ri tributum & honorem, Deo timorem.
)) Consimiliter Petrus, Timere Deũ, Hono- Petr. Epist.
)) rate Regem. Serui obedite Dominis etiã 1. cap. 2.
 discolis. Hæc eodem, quo dicuntur ordi-
 ne, faciendã sunt. Nempe vt non tenentur
 dominis serui obedire, si quid aduersus
 Regis mandata imperent: ita nec subditi
 Regibus, si quid aduersus legẽ Dei. Ob- Obiectio-
 iiciunt nobis impij: In iis etiam, quæ ad nes.
 conscientiã pertinent, Regibus obedi-
 dum esse, & Petrum Paulumq; nobis, qua-
 si huius impiæ sententiæ authores, obtru-
 dere non verentur. Indèque quancumque Roman. 13.
 legem sanciat Rex, parendum, quancum- ver. 5.
 que religionẽ superstitionemve secterur, 1. Petr. c. 2.
 obsequen-

obsequédum statuunt. Quàm aut ineptè,
 aut impiè, nemo est, qui non videat. Aiūr,
 ibi diserte obediendum esse Principibus,
 non propter iram, sed propter conscien-
 tiam erga Deum. Conscientiam cum op-
 ponūt iræ, perinde est, ac si dicerent: non
 formidine pœnæ, sed Dei amore, non ver-
 berum metu, sed verbi diuini reverentia,
 parendum esse. Vt pari ratione Paulus, ad
 Colossenses, seruos ita heris inseruire iu-
 bet, vt non heri oculo, aut furcæ, sed ipsi
 Deo seruire se putent, nō vt heri gratiam
 demereantur, cuius oculos etiam fallere
 possunt, sed vt officio satisfaciant, quod
 illis imposuit Deus, quem nemo fallere
 possit. Deniq; aliud omnino est, propter
 conscientiam obedire, aliud, in iis, quæ ad
 conscientiam pertinet. Neque ij sanè, qui
 crucē & tormenta quævis suscipere, quàm
 Principibus impia iubentibus parere ma-
 luerunt, nos ita docuissent. Eiusdem im-
 pudentiæ est, quod idiotis obiicere solēt,
 Obsequium præstare sacrificio. Nil enim
 est, quod causam ipsorum citius iugulare
 possit. Sunt illa verba Samuelis Prophe-
 tæ, Saulem Regem reprehendentis, quod
 præpostere sacrificando, Dei mandatum
 securus non esset. Quod si ipse, quantūvis
 Rex

Colof. c. 3.
 vers. 22.

1 Sam. c. 15
 vers. 22.

Rex, Deo obsequi tenebatur: sequitur sane, subditos adversus Deum Regi non teneri. In summa: qui Barbarorum Calucuthanorum more, Dei cultum ab hominis arbitrio, Religionem à Rege, tanquam Telluris Deo pendere voluit, si Scripturae sacrae, quod opinor, minus tribuunt; discant saltem ab Ethnico Oratore, in omni communitate quosdam esse officiorum gradus, ex quibus quod cuique praestet, intelligi possit; ut prima, ait, Diis immortalibus, secunda patriae, tertia parentibus, deinceps reliqua reliquis gradatim debeantur. Vt cumque verò crimen laesae Maiestatis atrox sit; proximum tamen sacrilegio, quod in Deum diuinisque res propriè committitur, à Iureconsultis vocari, adeò ut Templum effringere, quam vitæ Principis insidiari, gravius putetur. Et hæc quidem cuivis homini, modo non prorsus impio, sufficere posse videntur.

Cic. 1. Off.

L. 1. ad Leg. Iul. Maiest. digest.

SECUNDA

SECUNDA QVAE STIO,

*AN LICEAT RESISTERE
Principi, Legem Dei violanti, & Eccle-
siam Dei vastanti: quibus, quo-
modo, & quatenus.*

REC Quæstio prima frō-
te difficilis & ardua vi-
detur, eò quidem ma-
gis, quod cum sub piis
Principibus superva-
cua, sub impiis pericu-
losa videretur, vix quisquam eam, nisi le-
uiuscule attigerit. Ex factò quæritur, Prin-
cipi legem Dei abrogãti Ecclesiãme de-
struẽti, aut extruendã impediẽti, an resiste-
re liceat. Hoc verò, si eius iudiciò stamus,
Scriptura sacra nobis definiet. Si enim,
quod ex ea facile probabitur, vniuerso Po-
pulo Iudaico licuit, imò si iniũctum fuit,
nemo, credo, negabit, quin idem de vni-
uerso Populo Christiano alicuius Regni,
idem planè statuendum sit. Consideran-
dum est hic imprimis, Deum electo ex o-
mnibus

mnibus Populo Israelitico, vt esset sibi peculiari Populus, fœdus cum eodem pepigisse, vt esset is Populus Dei. Exstat id passim in Deuteronomio. Vis autem huius Pactionis erat hæc, Vt curarent vniuersi, vt Deus à singulis Tribubus & singulorum contribulibus in terra Chanaã purè coleretur, Ecclesiãque suam in medio eorũ perpetuò constitutam haberet. quod tum è multis aliis locis, tum disertè Deuter. 27. apparet. Ibi Moses & Leuitæ, quasi Dei nomine stipulantes, vniuersum Populum congregat, hisque verbis affantur. Hodie, ô Israel, Populus Domini Dei tui sis. Obsequere ergo Deo tuo, &c. Cumq; ait Moses, Iordanem transieris, stantibus hinc ad montem Garizim sex Tribubus, illinc ad montem Hebal sex reliquis, Leuitæ legem Dei perlegent, ac obseruaturis fausta omnia, violaturis infaustra precabuntur. Vniuersus verò Populus respondebit, Amen. Quod à Iosue postea tum terram Chanaã ingresso, tum moribundo obseruatum legimus. Hinc animadvertimus, vniuersum Populum obligatum esse legi Dei curandæ, Ecclesiæque tuendæ, vt è contrario idolis Gentium exterminandis è terra Chanaan. quæ stipulatio ad singulos pertine-

Deut. c. 7. v.
6. c. 14. v. 12

Deut. 27.
ver. 29.
Iosue c. 24.
disertiss.

Iosue 5.
ver 24.

tinere non potest, sed ad vniuersos tātūm. Quo etiam & illud pertinere videtur, vt omnes Tribus circa Arcā Domini castrametarentur & tentōria sua figerent: vt quę vniuersorum curę commēdata esset, ab vniuersis tegetetur. Vñs verò Pactionis istius demonstrari potest. Ciues Gabaa ē Tribu Beniamin Leuitę cuiusdam vxorē vi constuprant ad necem vsque. Leuita in duodecim frustra cōcisam Tribubus duodecim mittit, vt tantum scelus in Israele patratum vniuersi expient. Congregatur vniuersus Populus in Maspha. Postulat à Beniamitis tantis sceleris conscios noxę dedi. Recusant illi. Ac demum Deo approbante, bellum in Beniamitas communi consilio decernitur. Hoc modo secunda Legis Tabula in Tribum integram, quę peccarat, vindicata. De prima verò habemus exemplum evidentissimum in libro

iosue c. 22. Iosue. Postquam Rubenitę, Gaditę & Manassei, cis Iordanem ad sua se receperunt, eximium statim altare in Galiloth propē Amnem extruunt. Videbatur hoc contra mandatum Domini, quo non nisi in Chanaan sacrificare licebat. ac propterea suspicio esse poterat, ne alienos deos colere vellent. Re vniuerso Populo, qui trans Iordanem

Num. 3.

Iudic. c. 19.

& 20.

iosue c. 22.

danē habitabat, nūciata, indicūtur Comitia in Siloh, vbi erat Arca Domini. Cōveniunt vniuersi. Mittitur ergo ad illos Phines sacerdos, Eleazaris filius, qui de peccato in legem cōmissō corām agat. Vt verò publica auctoritate hoc agi sciant, eximij quiq; ex vnaquaq; Tribu legati mittūtur, qui cū iis expostulent, cultū Dei corrūpi eo modo, Deū ea rebellione infensum fore, nec ipsis modo, sed Israeli vniuerso, vt quondā in Beelphegor: deniq;, ni desistāt, bellū publicè indicant atq; denuncient. Quod proculdubio cōsecutū fuisset, ni tribus illæ protestatę fuissent, se altare illud monumēti tantū instar extruxisse; ex quo Cis Iordanis & Trās Iordanis eādē esse ac perpetuo fuisse religionē appareret. Quotiescunq; verò in cultu Dei vindicādo negligētius se gesserunt, grauissimè afflictos eos fuisse videmus. Nec alia sanē de causa bis à Beniamitis victi fuisse videntur, quàm quod, dum iniuriā priuato factam vlcisci satagerent, dum stuprum punire, in iure Dei vindicādo adeò legnes essent, ac quotidie etiam adulteria cū idolis impunita sinerēt. Fuit ergo primum hæc Pactio inter Deum & Populum.

Iam ex quo Reges Populo dati sunt, nō

D

Fœdus in-
ter Deū &
Populum.

2. Reg. c. 11.

2. Chro. c. 23

ver. 16.

2. Reg. c. 23.

modo non desit hæc eadem Pactio, verū
etiam perpetuo cōfirmata & repetita fuit.
Diximus in Rege inaugurando duplex
fœdus initum fuisse. Et primum quidem
inter Deum, Regem & Populum, sive in-
ter summum Sacerdotem, Populū & Re-
gem. (Populus enim 11. Chron. primo lo-
co ponitur.) Finem verò eius eum fuisse,
vt Populus esset Populus Dei, id est, vt is
Populus Ecclesia Dei esset. Quorsum sanc-
citur inter Deum & Regem, ostēdimus.
Quorsum inter Deum & vniuersum Po-
pulum, examinandum. Certissimum sanè
est, Deum non frustra hoc egisse. Ni enim
aliqua authoritas & promittendi, & pro-
missa præstandi Populo superfuisset, fœ-
dus planè supervacuum fuisset. Viderur er-
go Deus fecisse, quod in dubiis nominib.
creditores facere solent, vt plures in ean-
dem summam obligentur, vt eiusdem rei
duo pluresve rei promittendi constituan-
tur, à quorum vnoquoque, rāquam princi-
pali reo solidū peri possit. Ecclesiam vni-
co homuncioni cōmittere lubricum erat:
Eam itaque vniuerso Populo commēdat
atque committit. Poterat Rex in tam lu-
brico gradu constitutus, facile in impie-
tatem delabi. Ne itaque collaberetur Ec-
clesia

clesia, Populum intervenire voluit. In ea, de qua agitur, stipulatione, Deus, vel eius vice, summus Sacerdos est Reus stipulandi; Rex & populus vniuersus, puta Israel, sunt rei promittēdi, ambo ex vna eadēque causa, & quidem ex voluntate coniūctim obligati. Stipulatur Sacerdos, an nō promittant, Populum fore Populum Dei: an non operam se duros, vt Deus Templum suum Ecclesiam suam in medio eorum perpetuò habeat, vbi ritè colatur? Sponder Rex, sponder Israel, (vniuersitas enim hominum vnius personæ vicem sustinet) & quidem cōiunctim, nō diuisim, vt ex ipsis verbis apparet; incontinenti, non ex intervallo. Constituuntur ergo hic duo Rei, Rex & Israel, ideoque æqualiter in solidum obligantur. Quemadmodum ergo, cum Caius & Titius eandem pecuniam Seio stipulanti coniunctim promiserunt, singuli ipso iure in solidum tenentur, & ab eorum altervtro solidum peti potest: ita tenetur Rex per se, Israel itē per se, curare cauere, ne quid detrimenti Ecclesia capiat. Vt rē verò negligat, Deus ab altervtro integram rem petere potest, & eo quidem magis à Populo, quàm à Rege, quo plures, & difficilius labuntur, & ma-

*L. Mortuo.
22. D. def-
de commiss.*

*L. si non fir-
guli. C. si
cert. pet. l.
penul. D. de
duob. reis.
2. & 3. §.
1. D. eod.*

gis soluendo sunt, quam vnus. Item vt in duobus correis, præsertim Fiscalis Tributi, vnus ita in solidum tenetur, vt beneficio diuisionis per nouellam constitutionem Iustiniani concessa vti nequeat : ita Rege & Israëlè, tributum Deo Regi Regū promittentibus ; vterque in solidum tenetur. Demū, quemadmodum in duobus reis promittendi, in iis præcipue contractibus ; quorum obligatio ratione culpæ committitur, (qualis est hic) vnus culpa nocet alteri ; ita si Israel Deū deserat, Rex verò negligenter ferat, tenetur culpa Israelis. Consimiliter, si Rex ad alienos Deos transfugiat, nec transfugiat modo, sed alios etiam secum abducat : denique quouis modo Ecclesiam perdere conetur : ni Israel eum quasi è fuga retrahat, aut etiam coërceat, eius culpa tenebitur. Breuiter: non secus ac si periculum sit, ne vnus è reis promittendi, sua bona prodigendò, soluendo esse desinat, alteri datur in eum utilis actio, ne correi culpa damnum patiatur: ita & Israeli in regè, Regi in Israëlè, sese idolis mancipantè, aut quouis modo fœdus rumpentem, ne aut huius ille, aut vicissim hic illius culpam luat. Quod verò ea stipulatio, de qua agimus, eius generis

L. cum poss.
D. de censib.
& ibi Do-
ctores.

L. cū appa-
rebit. D. lo-
cati. L. si di-
uisa. C. eod.

ris sit, ex aliis scripturæ locis apparet. Saule Rege Israelis constituto, Samuel Sacerdos & Propheta Domini, his verbis Ierusalem affatur: Tam vos, quàm Rex vester, qui est super vos, sequimini dominum Deum vestrum. quod si perseueraueritis in malitia, (malitiam vocat, quod hominum imperium, quàm Dei maluissent) tam vos, quam Rex vester peribitis. Addit verò rationem: quia placuit deo, vos facere Populum suum. Hic vides duos reos manifestè coniungi in eiusdem pœnæ stipulatione. Sic Asa, Rex Iuda, Azariæ Prophetæ hortatu, vniuersum Populum, Iudam nempe & Benjamin, in Hierusalem convocat, fœdus cum deo percutiendi causa. Intererant & multi ex Ephraim, Manasse, & Simeon, qui dei pure colendi causa eò se receperant. Tum verò, sacrificiis ritè peractis, sancitur fœdus, his tanquam conceptis verbis: Quicumque non invocauerit Dominum deum Israel, seu minimus, seu maximus, morte moriatur. Cum maximum dicit, ne Regem quidem ipsum huic pœnæ eximi vides. Quis verò hanc à Rege pœnam repossere possit (de temporali enim hic agitur) nisi vniuersus populus, cui ipse iurat, non secus ac Populus ipsi? Eodè mo

1. Sam. c. 12.
v. 14. & 25.

2. Chron. c. 15.
v. 15.

do legimus, Iosiam Regem, viginti quinque annis maiorem, vniuersumque Populum foedus cum domino sanxisse, promittentibus ambobus, se legem & statuta domini custodituros, continuoq; quasi implendi, aliqua ex parte, foederis causa, Baalis idololatriam destructam fuisse. Et plura forte accuratius legenti testimonia succurrerent. Cur verò velimus vniuersi Populi consensum requiri, cur Israelem Iudamve ad legis diuinæ obseruationem astringi, cur sanctè promittere, se perpetuò Populum dei fore, nisi velimus pariter, auctoritatem facultatemve ei concessam, qua tum se à periurio, tum Ecclesiam à vastitate vindicet? Quorsum enim foedus cum Populo, vt sit Populus dei, si sese ad alienos deos per Reges abduci patitur, aut pati teneretur? Vt deus purè colatur, si Populus serui loco est, quo cum nulla obligatio esse possit? Si denique non licet ei operam dare, vt id, quod promissit, præstetur, Deus ne cum eo foedus sanxit, qui neque promittendi, neq; rem promissam præstandi ius habuit? An verius, foedus cum Populo sanciendo, remque eam fieri stipulando, ius ei esse, & rem promittendi, & præstandi, & præstandam curandi, euidenter

L. Reg. c. 23.

v. 2.

2. Chron. c.

4. v. 29.

L. quod attinet. 32. D. de reg. iur.

dentè ostendere voluit? Si ridemus enim & actione summovemus, qui cum seruo filiove familias contraxerit: an non impudentes simus, qui tale quid Deo tribuere velimus? Hinc verò est, quod Regibus fœdus violantibus, Prophetę Iudam, domũ Iacob, Samariam perpetuo alloquuntur, vt eos officij sui admoneant. Nec id tantũ, ne Baali sacrificent, sed vt Baalem etiam, eiusque Sacerdotes, Rege invito & reclamante, deturbent & exterminent. Sic cũ Ahab occidisset Prophetas Dei, Elias Propheta congregat Populum, & quasi Concilium indicit, corripit, coarguit, convincit. Populus verò eius hortatu, Sacerdotes Baal morte mulctat. Nempe officium suum deserente Rege, est quod suo fungatur Israel; nec tumultuariè aut temere, sed publica auctoritate, Concilio habito, causa ordine cognita. At contra quotiescunque Regi, cultum Dei violanti, non obstiterit Israel, quod diximus de duobus reis, quorum vnus culpa alteri nocet, vsu venisse videmus. Vt enim Rex Idololatrię & perfidię suę, ita Israel negligentię, cõniuetię, socordiã pœnas dedit: & eo quidem sæpius hoc, quàm illud accidit, quòd Regis plerunq; exèplum Principes, Prin-

*Jerem. c. 17.
ver. 20. &
passim.*

*1. Reg. c. 18.
v. 19.*

cipum Populus sequatur, & vnus exem-
 plo vniuersi potius peccent, quàm vni-
 uersorum vnus respiciat. Exemplis res
 dilucidior fiet. Cur, quæso, fufum dele-
 rumq; Israelis exercitum, vnà cum Saule
 Rege putemus? An Deus vlciscitur pecca-
 ta Principis in Populum? an Patris, in fi-
 lium? Acerbum est, aiunt Iurisconsulti,
 parentis scelera, filiorum pœnis lui. Ali-
 eni sceleris quenquam pœnas pati, iura nõ
 sinunt. Absit vero, vt is, qui vniuersam ter-
 ram iudicat, inquit Abraham, perdat iustũ
 cum impio. Quinimo, ait Dominus, vt pa-
 tris, ita & filij anima mea est. Nec pater fi-
 lij, nec patris filius culpa patietur. Anima,
 quę peccauerit, morietur. An nõ ergo po-
 tius, quia Populus Sauli legem Dei vio-
 lanti non resistebat, & pios impię perse-
 quenti, Dauidem scilicet & Sacerdotes
 domini, applaudebat? E multis pauca si-
 milia proferemus. Saul idem, vt tribus Iu-
 dæ possessiones amplificet, fidem publi-
 cam, iam inde ab ingressu Chanaan Ga-
 baonitis datam frangit, ipsosq; adeo Ga-
 baonitas, quantum quidem potest, è me-
 dio tollit. Violabatur eo factõ tertium le-
 gis præceptũ. Deus enim testis eiusce Pa-
 trionis fuerat. Quin & sextum, innocuos
 enim

1. Sam. c. 31.

Genes. 18.
v. 25.Deut. 24.
v. 16.2. Reg. c. 14
Exech. 18.

2. Sam. c. 22

enim iniuste interficiebat. Vtraque legis Tabula vindicanda erat. Et Saul eiusque familia quidem ea scelera perpetrasse dicuntur. Interea tamen, Saule iam è viuis sublato, Dauidèque Rege constituto, consultus dominus respondet, tertium iam annum, propter idem scelus, terram Israelis vniuersam fame laborare. Ne ea prius desit, quàm septem è familia Saulis, Gabaonitis tanquam noxę dederentur. Cur verò hic, cum vnusquisque ex suo admisso sorti subiiciatur, nec alieni criminis successor constituatur quisquam, vniuersum Israelem sceleris huius teneri dicas, ipso reo iam vita functo, & actione cù reo quasi extincta: nisi, quia cum deberet & posset publico & manifesto sceleri sese opponere, negligenter tulit? Cur pœnam irrogari vis, quæ nemini absque culpa iure infligitur, nisi peccarit? Qua vero peccarunt, nisi quatenus peccatum tolerarunt? Eodem modo, cum Dauid mandat Ioabo & præfektis Populi Israelitici, vt Populũ recenseant, graue eo ipso crimen commississe dicitur. Nempe vt Israel dei iram provocarat, cum Regem peteret, quòd in eius peritia salutem suam collocare videretur: ita hoc facinore Dauid, qui ex multitudi-

*L. crimē. 26.
D. de penis.*

*L. facinus
C. de penis.*

1. Sam. c. 8.

ne victoriam expectabat. Id enim propriè est, quod Propheta vocat, sacrificare retibus, & hamis thura adolere: quæ species idololatriæ est. Præfecti quidem, quia prævidebant id Israeli exitiale futurum, primum paulisper refragantur: deinde etiam dicis causa & perfunctoriè censum agunt. At populus vniuersus plectitur. Nec Dauid modò, sed & seniores Israelis, qui vniuersitatem representant, saccum induunt, seseque cinere conspergunt. quod tamen propter Davidis parricidiũ adulterio cumulatũ neutiquam accidit. Hic quis nõ videt, vniuersos & peccasse, & pœnitere debuisse, & pœnas denique luisse? Dauidem nempe impia præcipiendo, Deum provocasse: præfectos Populi, quos tamquam imperij Consortes & Assessores, Israelis nomine, reclamare oportuit, aut conuiuendo, aut segnius repugnãdo, vniuersos denique ad eum quasi delectũ comparendo? Deum verò, non secus ac imperatorem, legionis vniuersæ delictum, vniuersali terrore, particulari quorũdam supplicio, quadam quasi decimatione castigasse? Cur verò tandem, Manasse Rege Templum Dei polluente, Deum non ipsum modo Manassem, sed vniuersum Populum

Abime 2.
70.26.

2. Sam. 2.
m. 18.

2. Chron. 20.

2. Chron. 33.
70.20.

Populum alloquutum esse legimus, nisi
 vt Israellem, tanquam alterum promitten-
 di reum admoneret, ni Regem in officio
 contineret, suo damno futurum? Ecquid
 enim illud alioqui apud Ieremiam, do-
 mum Iuda propter impietatem & crude-
 litatem Manassis Assyriis mancipatâ fuisse,
 nisi eo ipso, quod sceleri non restitit, sce-
 leris ream fuisse statuamus? Propterea Au-
 gustinus & Ambrosius: Herodes & Pila-
 tus condemnant Christū, Sacerdotes ne-
 ci tradūt: Populus ferè illachrymatur. vni-
 uersi tamen puniuntur. Cur ita? Quia, quæ
 è manibus impiorum magistratuū eripere
 poterant, quia non fecerunt, occiderunt.
 Plura verò in hanc sententiam ex omni
 generis Authoribus addi possent, ni Chri-
 stianis Sacræ scripturæ testimonia suffice-
 re deberent. Cæterum quia boni legisla-
 toris est, non tam curare, vt delicta puniā-
 tur, quàm ne vlla committantur, cauere
 vt boni Medici diætâ præscribere potius,
 quæ morbos arceat, quàm remedia, qui-
 bus coerceantur: pius certe Populus, non
 modo coercebit Principem Legem Dei
 impiè abrogantem, verum etiam in pri-
 mis cauebit, ne quidquam eius culpa ne-
 gligentiæve sensim introducatur, quod

2. Reg. c. 24.
 7. 4.
 Iere. 15. 7. 4

August. in
 Psal. 93.
 Ambr. in
 offic.

scm-

temporis tractu, purum Dei cultum cor-
rumpere possit, nec crimina in diuinam
Maiestatem publicè commissa, non tole-
rabit modo, verum etiam criminum occa-
siones diligenter auferet. Quod in cõfrin-
gendo æneo serpente, Ezechiam Regem,
in expostuládo cum Cis Iordanis, de alta-
ri erecto, Israëlè, convocato Concilio pu-
blico, fecisse legimus. Itaque licet Israeli,
si Rex legem Dei Ecclesiámve evertat, re-
sistere; nec id modo: verum, ni fecerit, eius-
dem criminis tenebitur, & eandem pœ-
nam luet. Resistet verò verbo, si verbo op-
pugnabitur; vi, si vi; arte, inquam, & Mar-
te. Quin & dolo bono, si dolo: cum nihil
interfit, vbi iustum bellum susceperis, v-
trum aperte pugnes, an ex insidiis. ita ta-
men, vt perpetuo dolum à perfidia, quæ
nusquam licita est, accuratè distinguat.

Verum video iam, quid hic opponi possit.
Quid, inquires? An verò vniuersam mul-
titudinem, belluam, in quâ, illam innume-
rorum capitum, tumultuari & concurre-
re in eâ rem, quasi agmine factò oportebit?
Quis verò in ea turba ordo esse queat?
quæ Consilij, quæ rerum gerendarum spe-
cies? Cum de vniuerso Populo loquimur,
intelligimus eos, qui à Populo authorita-
tem

August. in

Infirmam. 23.

q. 2. domi-

mus. l. 1. D.

de dolo ma-

lo.

tem acceperunt, magistratus, nempe, Rege inferiores, à Populo delectos, aut alia ratione cōstitutos, quasi imperij Confortes & Regum Ephoros, qui vniuersum Populi cœtum repræsant. Intelligimus etiam Comitiam, quæ nil aliud sunt, quàm Regni cuiusque Epitome, ad quæ publica omnia negotia referuntur. Eiusmodi erāt septuaginta in Regno Israelitico, quibus quodāmodo præerat summus Sacerdos, qui de rebus summis iudicabāt, è LXX. familiis, quæ in Ægyptum descenderant, seni primū electi. Tum Duces, seu Principes Tribuum, in singulis singuli. Demum Iudices & Præfecti singularum vrbium, id est, Chiliarchæ, Centuriones & ceteri, quī totidem familiis præerant. Denique fortes, Purpurati, & ceteri, è quibus cōflabatur Concilium publicum, quod sæpissimè indictum legimus, his verbis: Et congregati sunt seniores in Rama, vt in electione Saulis. Et cōgregatus est vniuersus Israel, aut vniuersus Iuda, & Bēiamin, &c. cum vniuersam turbam eo convenisse, verisimile non sit.

1. Sam. c. 5.
1. Chr. c. 27.
c. 28.
1. Chr. c. 29.

Eius generis sunt in omni Regno benè constituto, officarij Regni, Principes, Patres, Patritij, Optimates, & ceteri ab ordinibus

nibus delegati, è quibus cōflatut aut Cōcilium ordinarium, aut Concilium extraordinarium, Parliamentum, Diēta, cæteri quę conventus, in diuersis regionibus diuersa nomina sortiti; in quibus ne quid aut Respubl. aut Ecclesia detrimenti capiat, providendum est. Illi verò vt singuli Rege inferiores sunt, ita vniuersi superiores. Vt enim rectè Basiliensis & Cōstantiensis Synodi, Synodum Oecumenicam Pontifice superiorem esse statuerunt, vt Capitulum Episcopo, Vniuersitatem Actore, Curiam decurione, eum denique, qui ab aliquo cœtu auctoritatem accepit, eo cœtu inferiorem esse, etsi singulis superiorem; ita dubium esse non potest, quin Israel, qui Regem petiuit & cōstituit, quasi Actorem publicum, Saule superior sit, Israele postulante, Israelis quę gratia cōstituto, vt pluribus postea ostēderur. Itaque cum rebus benè gerendis, ordine opus sit, qui in tanta turba seruari nequit: ea verò sæpe accidant, quę multitudini absque publico periculo ac discrimine dici nō possint: quicquid vniuerso Populo concedi aut committi diximus, officariis Regni; quicquid Israeli, Principibus & Senioribus Israelitæ cōcessum commissum quę dicimus, quod
& vsus

& vsus ipse cōprobauit. Athalia Regina, Ochozia filio Rege Iudę mortuo, vniuersam ferē stirpem Regiam delendam curat. Vix puer vnicus Ioas, in cunis adhuc vagiēs, Iosabæ amitæ prudētia simul & pietate, superest. Illa verò rerum summam invadit, & sex annos in Iuda regnat. Mustabat tum fortē Populus: nec enim promerere, quicquid animo premebat, tutum erat. Tandem Ioiadas summus Sacerdos, vir Iosabæ, consilio cum Principibus Israelis clanculū iniro, coniurationēque ritē peracta, Ioam septimo anno ætatis vngendū coronandumque curat. Matrem verò non modò è solio exturbat, verum etiam è medio tollit, Baalisque idololatriā continuò destruit. Probatum Ioiadæ facinus, & meritò. Iusta causa mouebatur. Tyrannidem enim, non regnum oppugnabat. Tyrannidem, inquam, primum sine titulo, vt loquuntur Iurecōsulti neoterici. Lex enim Regni Iudaici mulieres ad sceptrum non vocabat. Deinde etiam exercitio. Invaserat enim nepotum regnum summo scelere, & scelera innumera cōmittebat. quod verò caput scelerum erat, neglecto Deo vero, Baalem adorabat, adorarique iubebat. Iustè verò, & ab eo, cuius munus erat, vindica-

Bartol. de
Tyrannid.
Deut. 17.

dicabatur. Ioiadas enim non erat priuatus, sed Pontifex summus, ad quem rerū etiam ciuiliū cognitio tum pertinebat. Deinde, habebat affeclas Principes Iudæ & Leuitas; denique erat affinis Regis. Quod verò non indicit de more comitia in Mizpah, non culpatur, vt neq; etiam, quod furtiuè consilia iniret, & clanculum coniuraret. Alioqui enim res minimè successisset, & in incassum cessisset. Coniuratio autem bona malæ est, vt bonum, malumve finem spectat, & ab iis, quorum est, aut secus, inicitur. Rectè ergo Principes Iuda fecerūt; malè verò, si secus se gessissent. Vt enim tutor cauere debet, ne pupilli bona depereant; ac, ni faciat, actione tutelæ tenetur: ita & hi Populi salutem tueri, qui se totum ipsorum curæ tradidit, & credit, suāsque in ipsos actiones omnes quodammodo transtulit. In summa: vt licet vniuerso Populo repugnare, ita & Principibus Regni, qui vniuersum repræsentāt, non secus ac decurionibus pro corporis vtilitate, contrahere. Vt verò refertur ad vniuersos, quod publicè per maiorem partem geritur: ita, quod maior pars Principum seu optimatum fecerit, omnes; quod omnes, vniuersus Populus fecisse dicitur.

Verūm

Bartol. in
Tract. de
Guelf. &
Gibel.

Vlp. l. 160.
D. de reg. iur.
iuris.

Verùm hic alia nobis exoritur quæstio.

Statuamus iam Regem aliquem, legem Dei Ecclesiãme abolere: Vniuersitatem consentire, aut maiorem saltem eius partem, Principes aut omnes, aut plures conuiuere: partem interim aliquantulam Populi, vnum, inquam, aliquem ex Principibus Magistratibusque legem Dei retinere, Deumque rite colere velle: quid licere putēs, si Rex aut eam partem ad impia sacra cogere, aut ei piis sacris interdicare velit? Hic de singulis, seu priuatis, nõ loquimur, qui vniuersitatis partes non censentur, vt neque tabulæ, clauis, papilli, nauis: aut lapides, trabes, cæmentis, domus. Sed de aliqua Provincia vrbeue, quæ regni partem faciat, vt prora, puppis, carina, nauis; restum, parietes, fundamentum, domum facere dicuntur. & de aliquo Magistratũ, qui eius Provinciæ, vrbsve curam gerat. Equidem si exemplis certandũ est, etsi ea propter assuetam hominum, in cultu Dei defendendo, desidia, rariuscula sunt: tamen nõ prorsus desunt. L OBNA, vrbs Sacerdotalis, sese subducit Ioramõ Regi Iuda, ab eoque quodammodo deficit, quia defecerat à Deo patrum suorum, à quo ipsa deficere volebat: & forte vere-

An pars Regni resistere possit.

Iosue c. 21.

ver. 13.

1. Chro. c. 6.

ver. 57.

2. Chr. c. 21.

ver. 10.

E

batur, ne Baali sacra facere cogerentur. Cō-
 similitet Antiocho iubente, vt Iudæi vni-
 uersi, legem ipsius sequerentur, suamquē
 à Deo acceptam desererent: respōdet Ma-
 thathias: Non obtemperabimus, vt trans-
 grediamur nostram Religionem. Nec ve-
 rò id modò; verum Zelo Phinees corre-
 ptus, eo ipso, qui ad impia sacrificia con-
 ciues suos adigebat, sua manu interfecto,
 arma capit, in mōtes sese recipit, manum
 colligit. Denique pro Religione & patria,
 pro aris, inquam, & focus, aduersus Antio-
 chum ad eò prospere, Deo fauente bellum
 gerit, vt Hierusalem recuperet, & armis
 Gentilium; in Ecclesiæ perniciem coniu-
 ratis; fractis, & debilitatis, purum Dei cul-
 tum restituat. Quod si spectemus, quis il-
 le esset, erat Mathathias Machabæorum
 parens, ex Tribu Leui. Itaque non licebat
 ei iure sanguinis, Regnum à Tyrannide
 vindicare. Qui verò cum illo, initio mor-
 tigenæ, incolæ Modin, quibus vicini, aut
 ij etiam ex vniuersa Iudæa, qui Ecclesiam
 restitui cupiebant, sese adiunxerant. Cæ-
 terum vniuersi ferè, & maximi quiq; An-
 tiocho obtemperabant, eiusque imperiū
 vltro patiebantur; ad eò vt eius exercitu
 penè profligato, ipsoque demum miserè
 mortuo

1. Mach. 2.
 ver. 43. 1. 2.
 ver. 22. 6. 3.
 9143.

Mortuo, cum excutiendi iugi perpulchra daretur occasio, filium ipsius Regem ac dominum non modo non inviti agnoscerent, verum etiam ad Regnum capessendum invitarent. Possem etiam iuc adducere exemplum Deboraë. Deus manciparat Israelẽm Iabino Regi Chanaan, iaque vicesimum annum ei serviebat. Itaque tanto tempore ius regni quodammõdo præscripserat, Israel ferè vniuersus Deos alienos colebat. Præcipuè quæque Tribus, Ruben, Ephraim, Benjamin, Dan, Aser, & cæteræ, quarum maiores erant vires, Iabino adhærebant. Nihilominus Debora Prophetissa, quæ ius dicebat Israeli, excitat ad arma Tribus Zabulon, Nephtali, & Isachar, vel saltem quosdam ex illis tribubus, Duce Barac, Sisaram magistrũ militiæ Iabini fundit, Israelẽmque tandẽ iugo Chananæorum, invitum, & tantum nõ renitentem non liberat modò, verum etiã cultum Dei veri restituit. Verum quia extraordinario motu Debora excitata videtur, nec disertis verbis Scriptura probat Lobnensium factum; etsi tacèdo consentire videatur, vt neque etiam libri Machabæorum vsque adeo magna fuit in primitiua Ecclesia authoritas, ac præterea legi-

1. Machab. c. 6. v. 21. c. 7. & passim

Judic. c. 4. & 5.

bus magis, quam exemplis, disceptādum vulgo dicant: ex factō, quid iuris statuendum sit, examinabimus.

Diximūs, Regem iurasse in legem Dei, Ecclesiæque conseruationem, quatenus fieri posset, spopondisse. Vniuersum item Israelem, tanquam vnum aliquem, idem stipulante Deo, promississe. Iam verò dicimus, singulas etiam vrbes, singularumque vrbium, quæ Regni partem faciebant, magistratus, idem sigillatim quatenus sua interesset, diserte spopōdisse: quod & vrbes & societates omnes Christianas tacitè fecisse consequitur. Iosue senio confectus, & morti proximus, congregat vniuersum Israelem in Sichē ad præsentiam Dei. Erat enim in Sichem Arca fœderis Domini. Eò dicuntur convenisse Seniores Israel, Principes Tribuum, Iudices & præfecti, atque ij adeo omnes, qui publicam authoritatē in singulis Israelis vrbibus obtinebant, & iurasse in Legem Domini, vltroque & spōte Dei omnipotētis iugum elegisse. Vnde euidenter apparet, singulos Magistratus, Vrbium, à quibus mittebantur, nomine spopōdisse se curaturos & operā duros, vt Deus ex Legis præscripto in medio sui coleretur. Iosue verò tum fœdere inter
Deum

Iosue 24.

Deum & Populum sanctè percusso, tabulisque fœderis ritè consignatis, in perpetuam rei memoriam, lapidem illico erexit. Itaque si Arca Domini accersenda est, convocantur omnium regionū Urbiumq; Principes, Chiliarchi, Centuriones, Præfecti, & cæteri, Davidis & Synagogæ Israeliticæ decreto & mandato. Si Templum Domino extruendum, idem profus obferuatur. Ac ne quidquã Regibus creatis immutatum putetur, fœderi sub Ioa, inter Deum & Populū, itemq; sub Iosia sanctiūdō, iidem omnes interlunt, iidem omnes sigillatim astringuntur. Itaque non Rex modo, sed Regnum, nec Regnum modo vniuersum, sed Regni partes omnes Deo sigillatim fidem & obsequiū promittunt. Non, inquam, Rex modo, sed Israel, nec Israel tantum, sed singulæ Israelis vrbes, earumque præfecti, se sanctè Deo devinciūt, & quodã quasi hominio ligio in perpetuum aduersus quemlibet adstringūt. Exemplum ex iis, quæ hodie in vsu sunt, desumptum, rem luculentiorē faciet. In Imperio Germanico, cum Imperator inaugurādus est, adsunt Electores & Principes, tum Ecclesiastici, tum laici, aut ipsi, aut per legatos. Item Prælati, Comites, Ba

*Iosue 24.
ver. 15.*

1. Chro. c. 13.

2. Chr. c. 5.

1. Reg. c. 7.

1. Chr. c. 28.

2. Reg. c. 11.

2. Reg. c. 23.

2. Chro. c. 23

rones denique omnium urbium imperia-
 lium legati, cum mandato in eam rem
 speciali, ac sese, eosque, quorum vicem
 gerunt, certis sub conditionibus, Impera-
 tori submittrunt ac subiiciunt. Iam, esto a-
 liquidis, qui Imperatorem ultro agnitum,
 de gradu eo deicere conetur, qui ipse
 imperium affectet, Principes verò & Baro-
 nes auxilia debita, & tributa consueta Cę-
 sari denegent, quin non coniqueant mo-
 do ipsi, sed etiam cum adversario perfidè
 colludant: an non, putas, Argentora-
 nenses fortè, aut Norimbergenses, qui si-
 dem legitimo Imperatori promiserunt,
 prædonem illum iure optimo arcerè &
 excludere posse? Imò verò ni fecerint, ni
 laborati Imperatori succurrerint, an fidei
 præstitæ satisfecisse censebis? cum præser-
 tim is, qui præpositum suum nõ protexit,
 cum posset, in pari causa factori habendus
 sit. Quod si ita est (vti revera in cõfesso est)
 an non idem Lobnensibus, aut Modinensibus,
 & licet, & ex officio competit, si
 Deum, cuius obsequio sese in primis de-
 vinctos sciunt, cæteri Regni ordines de-
 seruerint? Existat ergo Ioramus, aut An-
 tiochus aliquis, qui cultum veri Dei tol-
 lat, qui sese supra Deum extollat: con-
 ueat

L. 3. l. omne
 delicti. §.
 ult. D. de
 remilit.

neat, aut colludat Israel: quid ei vrbi, quæ Deum purè colere cupit, faciendum dicemus? Primùm, dicat cum Iosue, Vos quidem vniuersi eligite, vtrum malitis obedire Deo vero, an diis Amorrhæorum. At ego saltem & familia mea seruiemus Domino. Eligite, inquam, vtrum huic, alienū imperiū nullo iure invadenti, ea in re parere velitis: ego sanè cui fidē præstiti, quoquo eventu seruabo. Nec vllatenus sanè dubito, quin Iosue omni conatu suo, cultum Dei veri, in Thamnath Serath vrbe Ephraim, quæ eius possessio & familia erat, retinuisset, etiamsi vniuersi Israelitæ, Deum Amorrhæorum in terra Chanaan coli voluissent. Quid si verò Rex vltèrius pergat, Præfectos mittat, qui nos ad impia sacra adigant, Deum denique è medio nostri expellere iubeat? an nō Regi Regiisque portam, si possumus, occludemus potius, quam Deum Regem Regum vrbe nostra excludamus? Advertant hic Municipes, Ciues & municipiorū ciuitatūque Populi Dei præfecti, duplex se fœdus iniisse, duplex iusiurandum præstitisse. Primum & antiquissimum Deo, vt Populus sit Populus Dei: secundum, & proximum, Regi, vt Populus obsequatur Regi, tan-

Iosue c. 24.
ver. 15.

Iosue c. 19.
v. 50.

quam duci Populi Dei. Itaque ut Vice Regi, adversus Imperatorem Regemve suum coniuranti, quantumvis magnam antè auctoritatem accepisset, si in vrbe nostra obsessum dedi posceret, parèdum non foret, imò ex ipsa fidelitatis formula omni modo resistendum. Eodem pacto, summum scelus, ac vix vllò modo expiandum arbitremur, si Deum in medio nostri habitantem, iubente Principe, vasallo, inquam & ministro Dei, aut expellamus, aut in manus hostium, quatenus in nobis situm est, prodamus. Dices tu fortè: Verùm vrbes ad Principem pertinent. itaque aditum iure denegare non possis. At, inquam ego, vrbes non consistunt in lapidum coaceruatione, sed in Populo. Populus verò, est Populus Dei, qui deo primum, dein Regi tenetur. Quantum verò ad ipsas vrbes pertinet, etsi ad Reges urbium potestas, ad municipes tamen pertinet dominium. Sunt etenim vniuersa in Regis imperio, non in patrimonio. Deus verò vnus est omnium vere proprietarius dominus, à quo & ille imperium, & hic patrimonium habet. Ergo, ais, licet subditis, Religionis causa à Rege deficere? An nõ verò, si semel hoc statuatur, quam rebellionis fenestrà aperias, vides?

o. Collat.
le forma
d. c. 1.
le noua fi-
le l. form.

Seneca li. 7.
de benef. c.
6. 7. 8.

vides? Attende verò hic patienter, & rem accurate considera. Possem ego vnico verbo respondere, cum optio altervtrius datur, à Rege magis, quam à Deo deficiendū esse, aut ex Augustino, vbi non est iustitia, ibi non esse Rempublicam. Iustitiam verò non esse, vbi homo ipsum hominem Deo vero tollit, & immūdis dæmonibus subdit, cum iustitia ea virtus sit, quæ sua cuiq; distribuit. Itaque qui eiusmodi dominiis sese subtrahunt, dæmoniis sese subtrahere, & latronum multitudinem potius, quàm Rempublicam deserere. Verum, vt altius rem repetam, videntur, qui eo modo se gerent, quo diximus, defectorum loco non esse. Deficiunt à Rege vel Republ. qui hostili animo, Regis Reipublicæ ve imperio sese subtrahunt. Itaque & inter hostes numerantur, & plerunque quibusvis hostibus periculosiores existunt. Hi verò, de quibus agimus, nil simile habent. Primum imperata facere non recusant, modo ea impereantur, quæ iure possunt, aut saltem Deo iniuriam non faciunt. Tributa, vectigalia, munera, oneræque consueta non detrectant, modo id tributi, quod Deo debent, non intervertatur. Cæsari Cæsarem agenti parent: Cæsari fines

August. c. 21
li. 19. de Ci-
uit. Dei, &
lib. 4. c. 4.

L. 5. D. de
cap. minut.

suos excedenti, alienum imperium affe-
 ctanti, Dei solium invadenti, superiorem
 amborum Dominum bello petenti, pa-
 rere, iniustum putant. Deinde hostili-
 ter se propriè non gerunt. Hostium est
 laceffere, provocare, vltro impressio-
 nes facere. Hi demum laceffiti, armis
 insidiisque petiti, vix tandem imminen-
 te vndequaque morte, arma capiunt, sese-
 que adversus illatam vim tuentur. Ac pro-
 pterea cum hostibus non quotiescunque
 velis, pacem habeas. Neque enim quoties
 cumque arma depones, aut laceffere desi-
 nes, deponant illi còtinuo, & otium capef-
 sant. Cum his, quotiescùque optaris, præ-
 sto est. Desine cædere, cedunt: desine Deum
 oppugnare, desinent propugnare. Arma si
 velis iis è manibus excutere, satis est, mo-
 do ne percutias. Quia enim non inforunt,
 sed excipiunt ictus, vbi enses reposueris,
 statim clypeum abiiciunt, ac propterea plæ-
 runq; insidiis & perfidiè patent. quod ex-
 empla recentia satis ostèdunt. Ut verò fu-
 gitivum eum servum nò dixeris, qui vulnus
 intentanti Domino manum opponit, qui
 furenti sese subducit persequenti, cellulae
 suae ianuam, interea dum furor deferuescit,
 occludit, multo minus hos defectores cè-
 sere

fere queas, (cū sanè seruorū nomine & loco non censeantur) qui pari aut etiā vehemēiori furore percito Principi, portas vr-
bis claudant, vbi resipuerit, & ad se redierit, imperata facere parati. In eo genere est
Dauid dux exercitūū Israelis, sub Saule furibūdo rege, qui sepe & calūniis vexatus,
& ex insidiis petitus, montiū asperitate se se tuetur, quin & Ceilam quoq; vrbe furo-
ri regis opponere parat. Is enim quoscun- que potest, ad se allicit quidē, verum non
vt Saulis vitam, quod evidenter apparuit, petat, sed vt propriam tueatur. Itaque Io-
nathan Saulis filius, non veretur cum Da- uide fœdus percutere, & identidē renoua-
re. quod fœdus Dei Iehouæ vocatur. Abi- gail verò diserte ait, Dauidē iniquè petitū gerere bellū Dei. In eo genere sunt & Ma-
chabei, qui oblatā ab Antiocho pacē, salua Religione, tum cum bellum commodissi-
mè geri poterat, recipiūt tum à Demetrio Rege, tum etiā ab aliis. Nostro verò etiam
tēpore meminimus eos, qui pro vera reli- gione, aduersus impietatem in Germa-
nia Galliaque pugnarunt, quotiescunque Dei purè colendi potestas facta est, arma
vltro deposuisse, & plærunque adeò, cum aut Saulem Philistini arma aliò vertere
coge-

2. Sam. c. 21.
ver. 22.

2. Sam. c. 25.
ver. 28.

1. Mach. c. 6
v. 60. &c.

cogerent, aut Antiochum vicinorū impetus revocarent, aut aliàs bello continuando opportuna essent omnia. Eiusmodi ergo signis possint hi à defectoribus facile distingui. Est verò & aliud manifestissimum, si ita secedant, vt quotiescunque secessionis causa sublata fuerit, ni extrema necessitas impediatur, redeundum statuatur. Tum enim non à Rege, sed à Ioramo vel Antiocho, non, inquam, à Republ. sed à priuata vnius aut plurium Tyrannide secedere putantur. Hanc nos distinctionem Theologorum Parisiensium cœtus (Sorbonam vocant) sæpius docuit. Anno circiter CIO CCC. Bonifacius octauus Pontifex, Regalia, quæ ad Regem Francorum pertinent, sibi vendicabat. Philippus Pulcher, Rex Francorū, eū per literas acerrimè obiurgauit. initiū erat. PHILIPPVS, &c. BONIFACIO, sese pro summo Pontifice gerenti, &c. Ac tum quidem vniuersi agnoscebant Pontificem esse vicarium Dei in terra, & Ecclesiæ vniuersæ caput. Itaque quod vulgo dicunt, communis error, iuris loco erat. Nihilominus tamen convocata Sorbona respondit, Regem Regnūque, absq; vlla Schismatis culpa, eiusmodi Pōtificis obsequio sese

*Annales
Franciæ.
Archidiaconi
Catherine Rati-
scintorum
Lutetia.*

*L. Barbar.
Philip. D. de
enat.*

seſe ſubtrahere poſſe. Schiſma enim non ſeparationem, ſed cauſam facere. Quod ſi iuſta cauſa ſubeffet, ſeparationem à Pontifice, non ab Eccleſia, & à Bonifacio quidē propriè, non à Pontifice fore, eoſq; dum bonus aliquis ſedem Pontificiã teneret. In quæ verò diſcrimina vniuerſi Regni animas ab Eccleſia, ni hæc diſtinctio vera ſit, ſeparatas coniiicerēt, nemo eſt, qui nō facile diiudicet. An non verò, rege iura Dei Opt. Max. invadēte, animasq; hominum, quas Chriſtus ſanguine ſuo liberauit, duriffima ſeruitute opprimente, multò æquius ea diſtinctioe vti licebit? Conſimiliter anno CIJ. CCCC VIII. Benedicto decimo tertio Eccleſiã Gallicanã tributis & exactiõib. grauante, Clerus Gallicanus à Cãrolo ſexto cõvocatus ſtatuit, Regē & Regni incolas Benedicto obtemperare non debere, nēpe hæretico, Schiſmatico, ea dignitate proſus indigno. quod & ordines Regni probarūt, & Senatus Luterianus Arelto cõprobauit. Quin & quos Benedictus decimus tertius, tanquã Eccleſiæ hoſtes & defectores anathemate perculerat, protinus abſoluēdos cẽſuit, & ipſo iure Eccleſiæ cõmunionem non excluſos fuiſſe iudicauit, & vt aliàs sæpè

in

*Annales
Car. 6. Mon
ſtreletus.*

in Gallia, & alibi quoq; factitatū passim legimus. Népe vt evidenter ostenderēt, si is, qui Principē locū obtinet, sese male gerat, ab eo sine defectionis crimine secedi posse, & aliud omnino esse, à malo Pōtifice, aliud ab Ecclesia, aliud à Rege impio aliud à regno secedere. In ea verò causa Lobnēses fuisse vidētur, quos restitutiō in integrū dei cultu, inter Ezechie subditos an numerari legimus. Quod si verò hęc distinctio obtinet, cum Papa Principis alicuius (qui eū superiorē agnoscit) iura invadit: an non longe iustius, si Princeps, si vasallus, inquam, Regalia Dei iura ad se rapere conerur? Statuendum ergo tandē, vniuersum Populum, Principem impia iubentē, aut pia vetantē, authoribus iis, qui Populi authoritatem penes se habent, aut pluribus coercere posse & debere. Deinde vniuersos, aut saltē potiores in singulis regionibus vrbibusve, authorib. præcipuis magistratibus, tāquam à Deo primū, dein à Principe constitutis, impia sacra à suis mœnibus arcere iure posse, piaque iisdem tueri: quin & Ecclesiæ, quæ vna omnino est, pomœria dilatare posse; ac ni fecerint, diuinæ Maiestatis, si saltem potuerint, reos esse:

Supereft

2. Reg. 6. 19.
7. 8.

Extrav. ed
maio. & os
bed.

Superest modo , vt de singulis agamus, qui priuati dicuntur. Primum ex fœdere inter Deum & vniuersum Populum; vt sit Populus Dei, singuli non tenentur. Vt enim quod vniuersitati deberur, singulis non deberur: ita nec quod debet vniuersitas, singuli debent. Deinde, non tenentur ex officio. Tenetur enim quisque Deo inservire in eo munere, ad quod vocatus est. Priuati verò non habent potestatem, non funguntur magistratu, non habent imperium, nõ vllũ ius gladij. Itaq; vt gladiũ priuatis nõ tradidit Deus: ita nec vsum gladij ab iis reposcit. Priuatis dicitur: Mitte gladium tuum in vaginam. At magistratibus: Non geritis gladiũ frustra. Illis, si stringant, culpæ datur: his, ni cum opus est, stringant, magna negligentia culpæ locò est. Quid vero? dices. An non singulis fœdus est cum Deo, vt vniuersis? iudicis, vt magistratibus? Quorsum ergo circumcisio, quorsum Baptismus? quorsum illa tories repetita tota Scriptura sacri fœderis mentio? Est sanè omnino: sed longè diuersissimũ. Vt enim omnes omnino subditi iusti Principis, cuiuscunq; tandem gradus sint, tenentur ei obedire: quidam verò, peculiari quadã obligatione;

An priuati repugnare armis possint.

L. scit. 7 §. 1 D. quod cuiuscunq; vniuers.

Math. 26 Rom. 13.

ne, vt magistratus, curare præterea, vnicuique obediant: ita omnes omnino homines, Deo quidem inferuire tenentur: at quidam, vnà cum maiori munere, maius onus acceperunt, adeò vt de cæterorum culpa, si negligent, quodammodo teneantur. Curare debent Reges, vniuersi, quiq; ab vniuersis gladium habent, Magistratus, vt Ecclesiæ corpus ritè gubernetur: singuli, vt eius tantum Ecclesiæ membra sint. Illi, ne Templum Domini polluat, ne collabatur, sed aduersus omnem corruptionem internam, iniuriãve externam tutum sit. Hi, ne corpus suũ, quod Templum Dei est, impurum sit, vt in eo spiritus Dei inhabitet. Qui enim vastabit Templum Dei, quod vos estis, ait Paulus, Deus quoque eum vastabit. Illis ea de causa commissus est gladius, quo extrinsecus accinguntur. His commendatus tantum gladius spiritus, verbum nempe Domini, quo Paulus Christianos omnes aduersus Diaboli impetum accingit: Quid ergo facient, si Rex ipsos ad impia sacra adigere velit? Si, qui ab vniuerso Populo auctoritatem habent, Optimates sese opponant, aut sui saltè magistratus, pareant, obsequantur, & omni conatu, omni indu-

ftria,

1. Corin. c. 3.
7. 17. & c. 6.
7. 19.

Eph. 6. 7. 17

stria, tanquam Deo ipsi militantes, pios
 piorum conatus adiuuent? Habent exem-
 plum inter alia Ceterionum & militum,
 qui Principibus Iuda, Ioiadæ hortatu, Ec-
 clesiam ab idololatria, Regnumque à Ty-
 rannide Athaliæ Reginae vindicantibus,
 alacriter paruerunt. Sin optimates & ma-
 gistratus furioso Regi applaudunt, aut sal-
 tem non resistunt; præsto est consilium
 Christi; in aliam ciuitatem se recipiât. Ha-
 bent exemplum piorum è decem Tribu-
 bus Israel, qui veri Dei cultu per Ieroboamum
 sublato, vniuersis conuiuentibus, ad
 Regem Iuda; apud quem cultus Dei re-
 manserat, sese recipiunt. Sin alio fugere
 non datur, vitæ potius, quam Deo renun-
 cient, crucifigantur potius, quam Christum,
 vt Apostolus loquitur, denuo crucifigant.
 Nolite, ait Dominus noster, timere eos,
 qui corpus tantum occidere possunt. Ita
 verò & ipsius & Apostolorum, & innume-
 rorum piorum Martyrum exemplo edo-
 cti sumus. Ergo nemini priuato licebit ar-
 mis resistere? Quid ergo de Mose statue-
 mus, qui Israelem, invito Pharaone Rege,
 abduxit? De Ehod, qui decimo octauo re-
 gni demum anno, quo Regnum vsucaptum
 videri poterat, Eglonem regem Moab in-

Matth. 10.
ver. 23.

2. Chr. c. 11.
v. 13. c. 15.
ver. 9.

Hebr. c. 6.
ver. 6.
Matth 10.
ver. 28.

Exod. 12.
c.
10. c. 30. v. 16

¶

terfecit, Israelemque Moabitarum iugo
 liberauit? De Iehu denique, qui Ioramum
 Regem, cui ipse militabat, interfecit, A-
 chabi stirpem deleuit, Baalitas ad inter-
 necionem omnes excidit? An non erant il-
 li omnes priuati? Certè si ipsos per se spe-
 ctes, quia ordinariè constituti non erant,
 priuatos dicere queas: At ex quo extra or-
 dinem vocatos scimus, ipso quasi Deo,
 suo illos gladio euidenter accingente, nõ
 modo priuatos non censebimus, verum
 quibusvis ordinariis potiores: Mosis vo-
 catio & expresso Dei verbo, & signis evi-
 dentissimis comprobatur. Ehod dicitur à
 Deo excitatus, qui Tyrånum occidendo,
 saluum faceret Israelem. Iehu, iussu Elizei
 Prophetæ vnctus, qui stirpem Achabi de-
 leret, etsi præcipui quique, Regé eum, an-
 tequam rem aggrederetur, salutarant. Idè
 de cæteris, qui ex sacra Scriptura adduci
 possint, ostendi possit. Iam verò cum ne-
 que Deus ore suo, neque extra ordinem
 per Prophetas loquatur, est, quod hac in-
 re sobrij in primis & circumspecti simus.
 Si quis enim eam sibi authoritatem, quasi
 diuino spiritu afflatus, arroget, videat fa-
 nè, ne arrogantia inflatus sit; ne sibi ipse
 Deus sit, ne sibi ex se magnos illos spiritus
 sumat

sumat. ne itaque concipiat vanitatem & passat mendacium. Videat verò etiam Populus, ne dum sub signis Christi militare cupit, Theudæ forte Galilæo alicui, aut Barlozbæ (quod non ita pridem in Germania Munckerianis accidit) magno suo malo militet. Nec eo quidē id dico, quod idem ille Deus, qui nobis nostro hoc sæculo Pharaones & Achabos immittit, liberatores etiam aliquando aliquos extra ordinem non excitet. Certè ipse neque iustitiæ, neque misericordiæ quidquam vilo tempore decedit. At sanè si minus exteriora illa signa adsunt, interiora salte hæc agnoscamus ex effectibus oportet, mentē ab omni ambitione vacuam, verum & feruidum zelum, conscientiam denique & sciētiā, ne aut errore ductus, alienis diis, aut furore ambitionis percitus, sibi magis, quam verò Deo seruiat.

Porro ne quid scrupuli super sit, respondendum iis videtur omnino, qui Ecclesiā armis defendi non posse aut censent, aut certè, quod verisimilius est, censere videri volunt. Aiunt hi, non sine magno mysterio Deum vetuisse in Lege, ne altare ferro poliretur. Confimiliter eò, quod in extruendo Salomonis Tèplo nullus ferræ mal-

*An arma
sepro Re
gione cap
antur.
Exod. 20
ver. 25.
Deut. 27*

Iosue 4.
1. Reg. . . 6.
vtr. 7.

leive ferrei strepitus auditus sit; Ecclesiã, quæ viuum Templum Dei est, armis nõ esse instaurandam, innui volunt, quasi lapides ipsi ex lapidicinis, absq; ferro excisi fuerint. quod ipse Scripturæ textus falsum esse, arguit. Quod si speciosæ isti allegoriæ opponamus, quod Nehemiæ quarto capite legimus, partem Populi cæmentum, partem ensem, quosdam etiam vtrûque in extruendo secundo Templo gestasse, ne nouum opus ab impiis turbaretur, nempe, non vt gladio extruerent, sed ne destrueretur, cauere: eodemque modo Ecclesiam non propagari armis quidem, sed aduersus hostes, qui propagationem eius impedire conantur, propugnari. Deniq; pios Reges & Principes innumeros, cultû Dei aduersus Ethnicos, armis, quod tota Scriptura adparet, vindicasse. Obiiciunt illi continuo; illa quidem locum habuisse sub lege: at ex quo Christus gratiã attulit, nec phalerato quidem equo, sed a sello vectus Hierusalem ingredi voluit, omnino desisse videri. Primum, in confesso apud omnes est, Christum, quandiu in terris egit, non iudicis, sed rei, non Regis, sed priuati partes egisse. Itaque quod arma non tractarit, ad rem nõ pertinere. Verum

rum hos iam rogatos velim: An per advē-
 tum Christi, ius gladij magistratibus ab-
 latum putent? Si aiunt: obstat Paulus, qui
 magistratus non frustra gestare gladium
 dicit, & adversus plebis imperum opem
 eorum non recusat. Sin contra: cur ius
 gladij habere eos velint, nisi vt bonos ser-
 uando, malos male perdendo, Deo, qui ip-
 sos gladio accinxit, inseruiant? Qua verò
 magis in re, quam in Ecclesia, quæ ei dica-
 ta est, adversus impios tuenda? in peculio
 Christi adversus prædones asserendo? Ro-
 garim deinde, an militiam omnem inter
 Christianos exauctoratam putent. Si aiūt:
 Cur ergo Iesus Cæturionis orationem ex-
 audit? Cur milites Ioannes stipendio con-
 tentos esse, neminem concutere iubet, mi-
 litiam deserere nõ iubet? Cur Cornelium
 Centurionem, primitias, inquam, Gentium
 Petrus baptizat? nec tamen ad cingulum
 militiæ deponendum hortatur? Quod si
 verò militia iusta est, quæ tandem illa iu-
 stior esse possit, quæ superioris iussu, pro
 Ecclesiæ defensione, proque piorum salu-
 te suscipitur? An enim aut vlla maior Ty-
 rannis est, quam quæ in animam exerce-
 tur? aut laudabilior militia, quàm qua ex-
 tremæ Tyrannis coercetur? Rogarim de-

Rom. 13.
Acto. 23.

Matth. 23.
Luc. 3. v. 14.

Act. 10.

mum, an vlla Christianis bella gerere liceat. Si negant: cur ergo milites, Centuriones, Tribuni militum in Ecclesiam recipiuntur, quorum vnum id munus est, vt bello inferuiant? Cur integras legiones Christianis conflatas legimus, Melitensem, inquam, victoria tantopere ab antiquis Doctoribus & Historiographis decantata insignem, Mauritianamque martyrio decoratam? Quod si verò licet, vt forte tuendis finibus, arcendisque hostibus licere fatebuntur; an non multò equius, tuendis piis, arcendis impiis, propugnandis denique Regni Christi, Ecclesiæ, inquam, finibus? Eccc enim alioqui meretricem Babyloniam decem Regum, quos ipsa fascinarit, armis exterminatū tandem iri Ioannes prædicit? Ad hæc, quid aliàs, de bello Constantini in Maxentium, Liciniumque; tot panegyricis celebrato, tot doctorum calculis cõprobo? quid denique de Principum Christianorum in Turcas & Saracenos expeditionibus statuemus? quorū vnus omniū finis aut fuit, aut esse debuit, ne Templum Domini aut extructum destruerent, aut extruendū turbarent? Ergo Ecclesia etsi armis non propagatur, armis tamen iuste propugnari potest. Quin non
 minus

Apocal. c. 17
 vers. 16.

minus martyres sunt, qui in sacro illo bello moriuntur, quam qui crucem Religionis causa patiuntur. Imò sane eo videntur potiores, quòd illi oblatam quidem mortem non recusant, hi verò vltro scientes prudentesq; suscipere videantur. Propagare conantur, Turcæ suam opinionem armis, qui quancunque provinciam armis subegerint, Mahumetis impia dogmata, sola violentia nixi, inducunt, qui arma in Alcorano suo tantopere commendavit, ut illac recta ad superos iri, dicere non vereatur: etsi neminem ipsi interea cogunt. At multo magis adhuc is Religionis Christique hostis, & ij Reges, quos ipse fascino, qui luci Euágelij flammæ, verbo Dei verbera, gladio spiritus acies instructas opponunt, omnesque, quantum in iis est, ad impia sacra, oblati tormentis adigunt. qui quam suam fidem vocant, perfidia, & traditiones suas assiduis proditionibus defendere, & asserere non verentur. Propugnant verò contra pij Principes & magistratus, qui propagatamve Christi vineam, ne ab apris vastetur, sæpe circundant & muniunt, qui prædicatione verbi ad puram religionem convertos scuto suo protegunt, gladioque

ruentur. qui templum Dei, è viuis lapidibus extructum, dum ad fastigium vsq; adfurgat, aduersus violentos impiorū impetus, vallo, fossa, aggere, omni industria cōmuniūt Hæc hætenus, ne quis in ea quæstione hæreat. Sciant itaque vniuersi, aut qui ab iis constituti sunt, Regni officarij, eorūve plures, aut singuli, ni Regem Legem Dei corrumpentem, restituīve prohibentem, intra fines suos contineant; ex fœdere cum Deo inito grauiter peccare. Ciues Prōvincialēsve, qui Regni alicuius aliquantulam partem faciunt, ni impietatē à suis saltem finibus arceant, quā Rex intrudere velit, aut piam doctrinam quibuscunque modis, etiamsi ad tempus secedendum sit, retineant, consimiliter pœnæ obnoxios esse. Priuati demum, si impia iubēti pareant, nullo modo excusari. Cæterū ni extra ordinem ad id munus vocatos euidenter appareat, suapte autoritate arma se capere nullo iure posse. Et ea quidem omnia ex Scriptura sacra constare videntur.

TERTIA

TERTIA QVAE- STIO.

*AN, ET QVATENVS PRIN-
cipi rempublicam aut opprimenti, aut perden-
ti, resistere liceat. Item, quibus id, & quo
modo, & quo iure permissum sit.*

VIA nobis hic de legiti-
ma Principis authorita-
te agendum est, non e-
quidē dubito, quin Ty-
rannis & malis Princi-
pibus hęc quęstio odio-
sa futura sit. Qui enim quodcunque li-
bet, sibi licere putant; non mirum, si ratio-
nis & legis vocem sustinere nullo modo
possint. At bonis saltem Principibus gra-
tam eam fore spero, qui magistratum, qua
tandem authoritate potiatur, nil nisi ani-
matam legem esse sciunt. Nec verò si quid
in illos acius dicatur, ægrius hi ferent,
quasi sua vllatenus intersit. Tyranni Regi-
bus, iniusti Principes iustis, è diametro op-
ponuntur. Itaque tantum abest, vt quod
in Tyrannos dicitur, quidquam Regibus

detrahat, vt contra quo plus illis detrahi-
tur, eo plus gloriæ his accrescat, nec illi
quidem vituperari possint, quin hi lau-
dentur. Illi sanè quid sentiant, susque de-
que habeo. Neque enim ipsis, sed in ipsos
scribo. Hi quin consentiant, vix dubitare
queam, qui non secus ac Pastores lupos,
Medici veneficos, Prophetæ Pseudopro-
phetas, Tyrannos & iniquos Principes
odisse debent. Quod enim odium natura
canibus in feras inseuit, ratio certè Regi-
bus in Tyrannos ingeneret omnino ne-
cesse est: cum illi rapto viuant, hi rapinæ
coercendæ nati & dati sint, Adulatores
Tyrannorum frontem forte, si quam ha-
bent, contrahent, quos erubescere conve-
nientius esset. Amici Regū, scio, nō modo
assentientur & annuent, verum etiam ad-
stipulari non verebūtur, Vt quis ergo hæc
legendo, aut studio, aut ira mouebitur, ita
se mente affectum putet. Ad rem itaque
adgrediamur.

Ostendimus antea, Deum Reges insti-
tuere, Regna Regibus dare, Reges eligere,
Dicimus iam, Populum Reges cōstituere,
Regna tradere, electionem suo suffragio
comprobare. Quod quidem ita fieri vo-
luit Deus, vt quantancunq; autoritatē
& po-

*Reges à Po-
pulo.*

& potestatem haberent, Populo, secundū ipsum, acceptam ferrent. Itaque omnem suam curam, cogitationem, industriam in utilitatem Populi conferrent. Nec verò se, ob aliquam naturæ præstantiam cæteris hominibus, non secus ac homines gregibus aut armentis, præesse arbitrentur. Verum eadem omnino cum cæteris sorte natos, suffragiis & tanquam humeris Populi, ex humo in eum gradū sublato meminissent, in quorum postea humeros reipublicæ onus, magna ex parte, recūberet.

Aliquot ante sæculis, quàm Populus Israeliticus Regem à Deo peteret, Deus legem Regni sanxerat, quæ extat Deuteronomij xvij. Cum perveneris in terram, quam dominus Deus tuus tibi possidendam dedit, in eaq; habitaueris, ait Moses, tu dices, Cōstituam Regem super me, ut cæteræ gentes, quæ sunt in circuitu; tum verò cum Regem constitues, quem Dominus tuus elegerit è medio fratrum tuorum, &c. Hic vides electionem Regis tribui Deo, constitutionem Populo. Postquam verò eò ventum fuit, ita prorsus observatum legimus. Seniores Populi Israelitici, qui Populum vniuersum repræsentabant, (eo enim nomine comprehenduntur

duntur, vt passim, Chiliarchi, Centuriones, Quinquagenarij, Decuriones, Iudices & præfecti omnium Tribuum Israel, (tum verò maximè Principes & Capita tribuum) conveniunt in Rama ad Samuelē, & partim filiorum Samuelis, qui inique ius dicebant, pertæsi, partim bella eò melius gestum iri rati, Regem à Samuele postulant. Consulēti Samueli reteggit Deus, se Saulem elegisse, qui Populum regeret. Samuel itaque Saulem vngit. quæ omnia ad Electionem Regis postulante Populo factam pertinēt. Ac satis fortè fuisse videretur, si Samuel electum à Deo Regem Populo adduxisset, & ei parendum esse, monuisset. Nihilominus tamen quo se Rex à Populo constitutum sciat, Samuel indicit Comitiam in Maspha, ibique quasi re adhuc plane integra & intacta, quasi, inquam, nondum constaret Saulis Electio, fors iacitur, quæ à Tribubus Tribum Benjamin, è gentibus gentem Metri, è gente Metri, Saulem, eum ipsum, quem Deus elegerat, seligit. Tum verò demum, Populo vniuerso acclamante, Saul Rex nominatus dicitur. At tandē, ne sorti omnia tribuat, postquam liberatis Ammonitarum obsidione Iabezanis, suæ virtutis specimē quodammodo

1. Sam. 8.
ver. 5.

1. Sam. 9.
ver. 16.

1. Sam. c. 10.
v. 17 & seq.

1. Sam. c. 11.
ver. 14.

modo edidit, nequicquam fecedentibus
 quibusdam è Populo, ab vniuersis in Gal-
 gal, coram Domino rex confirmatur. Hic
 vides, eum, quem Deus ipse elegerat, què
 fors à reliquis selegerat, suffragiis Po-
 puli Regem constitui. Quid verò Dauid?
 Evidentius adhuc, Saule reprobato, Sa- 1. Sam. c. 16.
 muel Dei iussu Dauidem, quem Deus ele-
 gerat, in Regè Israel vngit. quo factò, Spi-
 ritus Domini agit in Dauide, Saulè verò
 continuo deserit. Regnàrne verò Dauid
 propterea? imò errat, vagatur, exulat, ex-
 tremà sæpè experitur. nec prius Rex exi-
 stit, quàm, mortuo Saule, vniuersi Populi
 Iehudæ suffragiis, Rex Iudæ primum, se-
 ptem verò post annis vniuersi Israelis cò-
 sensu, Rex Israel in Hebron vngatur. Itaq;
 bis vngitur, primum à Propheta, Dei iussu
 in Electionis signum; deinde, iussu Popu-
 li, dum Rex constituitur. quo semper re- 2. Sam. c. 2.
 cordètur Reges, se à Deo quidem, sed per
 Populum, & propter Populum regnare;
 nec verò Deo tantum & gladio, vt loquū-
 tur, regnum acceptum ferant, qui gladio
 ipso, per Populum primum accincti fue-
 rint. Idem prorsus in Salomone obserua-
 tur: etsi is filius Dauidis erat. Deus ele-
 gat Salomonem, vt sederet super solium
 Regnè

2. Sam. 7. Regni sui, & diserte Dauidi pollicitus e-
 rat, se illi tāquam Patrem filio affuturum.
 7. 13.
 1. Reg. 5. Dauid ipse Salomonem Regni successore
 1. Chro. 6. designarat quibusdam ex Aulae præcipuis
 28. 7. 5. præsentibus. Nec tamen id satis fuit. Ita-
 que conuocet Dauid in Hierusalem Prin-
 2. Reg. 1. 7. cipes Israel, Principes Tribuum, Princi-
 32. pes earum turmarum, quæ stans quæque
 temporibus Regi ministrabant, Chilia-
 1. Chr. c. 28 chos & Centuriones singularum urbium,
 7. 1. & c. 29 Præfectos domini, Regij, filios suos, quin
 7. 22. & c. 24 & purpuratos omnes, & egregios quosque
 viros, qui de Electione statuerent. Ac in e-
 cœtu, Dei nomine invocato, ab vniuerso I-
 sraelis agmine Salomon rex proclamatus,
 in Regē vngitur, inque Hraelis solio (ita
 enim legitur) collocatur. Tum primū ve-
 rò Principes, Optimates, atque ipsi adeo
 fratres, et sese iureiurando publicè de-
 vinciunt. Ne verò id in ambigua tantum
 fratrum successione factum putes, eodem
 omnino modo alios passim constitutos
 legimus. Mortuo Salomone populus cō-
 venisse dicitur, ad constituendum Roboa-
 2. Reg. c. 10. mum. Cæso Amasia, Ozias filius eius vni-
 1. Chron. c. 26. 6. 36. c. cus, ab vniuerso Populo Rex constitui-
 23. tur. Post Ibramū, Ochozias, post Iosiam
 Ioacham filius, cui patris alioqui pietas
 non

non parum patrocinari potuisset. Quo
 pertinet & illud Chusai ad Absalom: Set
 quar, ait, cum Regem, quem Deus, Popu-
 lus & vniuersi ex Israele elegerint, id est
 Regem legitimè & ritè constitutum. Ita-
 que etsi Deus lucernam Populo suo è stir-
 pe Dauidis perpetuam promiserat, etsi,
 inquam, Regū Israelis successio ipso Dei
 verbo comprobata erat, nihilo minus ta-
 men, cum Reges non prius, regnasse vi-
 deamus, quàm à Populo ritè constitui
 fuissent; concludere licet, Regnū Israe-
 lis, si stirpem spectas, hæreditarium certè
 fuisse: at sane si personas, omnino Electi-
 uum. Quorum verò hæc, si de Electione
 constabat, vt in confesso est, nisi vt tan-
 tæ dignitatis à Populo collatæ recorda-
 tio ipsos sui officij perpetuò memores fa-
 ceret?

1. 57. c. 16.
7. 18.

Psal. 132.

Ita verò Ethnicos etiam Reges à Popu-
 lo constitutos legimus. Nempe cum aut
 foris bellum, aut domi lites essent, vnus a-
 liquid, cuius de fortitudine & iustitia ma-
 gna erat multitudinis opinio, communi
 cōsensu in Regē assumebatur. Et apud Me-
 dos, inquit Cicero, Deiores ex arbitro iu-
 dex, è Iudice Rex creatus, & apud Roma-
 nos primi Reges, Itaq; cū Romulo sublatō

*Herod. lib. 1.
Cicero, lib. 3.
Offic.*

Livij lib. 1.

centū Senatorum interregnum Quiritibus minus gratum esset, convenit, ut postea Reges suffragiis Populi, comprobante Senatu deligerentur. Tarquinius vero Superbus ideo Tyrannus habetur, quod neque à Populo, neque à Senatu creatus, sola vi & potentia nixus, imperium tene-
ret. Propterea Cæsar etsi imperiū vi invaserat, tamen ut aliquo saltē iuris prætextu imponeret, imperium à populo Senatuq; accepisse videri volebat. Augustus vero etsi à Cæsare adoptatus, hæredem se imperij nunquam, quasi ex testamēto, gessit. Quin potius Senatu Populoque acceptū tulit, ut & Caligula, Tiberius, Claudius; Nero vero, qui primus vi ac scelere invasit imperium, nullō iuris colore fretus, à Senatu damnatus fuit. Omnino cum nemo Rex nascatur, nemo per se Rex esse, nemo absque Populo regnare possit: Populus vero contra & per se esse queat, & Rege prior tempore sit: Reges omnes à Populo primū constitutos fuisse, certissime constat. Etsi vero, ex quo virtutē patrum imitati filij, nepotēsve, Regna sibi quasi hæreditaria fecisse videntur, in quibusdam regionibus Electionis libera facultas delitescere quodammodo videatur; mansit tamen
perpetuo

perpetuò in omnibus Regnis bene constitutis ea consuetudo, vt demortuis non prius succederent liberi, quam à Populo, quasi de nouo constituerentur, nec tamquam sui hæredes Patribus agnasceretur, sed tum demum Reges censerentur, cum ab iis, qui Populi maiestatem repræsentarent, Regni investituram, quasi per sceptrum & diadema accepissent. In Regnis Christianis, quæ hodie per successionem deferri dicuntur, huiusce rei vestigia evidentissima extant. Reges etenim Franciæ, Hispaniæ, Angliæ & cæteri, ab Ordinibus Regni, Paribus, Patriis, Magnatibus, qui vniuersitatè Populi repræsentant, inaugurari solent, & quasi in Regni possessionem mitti: non secus ac Imperatores Germaniæ ab Electoribus, & Reges Poloniæ à Vayvodis seu Palatinis, ubi ius suum Electio integrum obtinet. Nec verò illis Regius honos in verbis Regni prius exhibetur, quam ritè inaugurari fuerint. Vt neque etiam olim Regni tempus, nisi à die inaugurationis, quod in Gallia accuratè obtinuit, computabatur. Ac ne ob continuatam aliquot successiõnum seriem hallucinemur, in illis iisdem Regnis, sæpe filio agnatum, primo-

*Annales
Sillij.*

genito secundogenitum Ordines Regni prætulerūt, vt in Francico, Roberto Druidarum Comiti, Ludoicum fratrem, item Roberto Capeti, nepoti, Henricum fratrem secundogenitū, & cæteros aliis. Quin & Regnū idē Populi authoritate, de gēte ingentem, extantibus legitimis hæredibus, translatum fuit, à Merouingiis ad Carlingos, à Carlingis ad Capetanos. Quod & in cæteris factū, è verissimis historiis satis cōstat. Ne verò à Francico, quod cæterorū exēplar semper habitū fuit, in quo, inquā, successio plurimū obtinere viderur, recedamus, Pharamundū anno CCCCXIX electū legimus: Pipinum, D CCL I Pipini filios, Carolū Magnum, & Carolomanum DCC LXVIII non habita patris ratione. Sublato demū DCC LXXI Carolomano, non accreuit continuò Carolo Magno fratris portio, vt in hæreditatibus fieri solet, sed Populo & Concilio publico decernente: Eodē auctore Ludouicus Pius, anno DCCC XII quamvis Caroli Magni filius, eligitur. In ipso verò Caroli testamento, quod apud Naucletum extat, rogat Populū, è suis Nepotibus per Conciliū Regni publicū, quē voluerit, eligat, patros verò acquiescere Populi decreto iubet. Vnde

Naucletis.

de

de Carolus Caluus, è Ludonico Pio, & Iuditha nepos, sese apud Aimoinū Historiographū, Regē electū profitetur. In summa: omnes omnino Reges, ab initio electi fuerunt. Et qui hodie per successionē Regnū adire videntur, prius à Populo constituantur necesse est. Deniq; etsi Populus ob egregia quædā merita ex aliqua stirpe Reges sibi deligere, in quibusdā regionibus solet; stirpē ipsam, nō surculū deligit; nec ita deligit, qn si degeneret, aliā eligere nō possit. Qui verò ex ea stirpe etiā proximi sunt, nō tā Reges nascuntur, quā hūt; nō tā Reges, quā Regū Candidati habētur.

Iā verò, cum Reges à Populo cōstituantur, omnino sequi videtur, Populū vniuersum Rege potiorē esse. Ea enim vis verbi est, vt qui ab aliquo constituitur, eo minor habeatur; qui ab aliquo auctoritatem accepit, suo authore inferior sit. Putiphar Ægyptius constituit Iosephū super familiā suam: Nabuchodonozor Daniēlem super Babylonicam Provinciā. Darius Præfides centum & viginti super Regnū: Nēps domini seruos, Reges ministros constituere dicuntur. Sic etiam Populus Regem, tanquam ministrū Reip. constituit. Quod nōmē boni reges nō alpernati sūt, materia

Populus potior Rege.

*Genes. 39.
ver. 4.*

*Dan. c. 2. v.
48. c. 6.
7. 10.*

affectarunt, aded vt aliquot sæculorum
 spacio, ex imperatoribus Romanis nemo,
 nisi manifeste Tyrānus, quales Nero, Do-
 mitianus, Caligula, dominus vocari vo-
 luerit. Deinde Reges Populi causa institu-
 tos constat. Neque enim propter centum
 plus minus homūciones, cæteris plerūq;
 longè peiores & inferiores, vniuersos crea-
 tos potius, quam illos horum causa, dixe-
 ris. Ratio verò postulat, vt is, cuius ratio-
 ne alius extitit, eodem potior censeatur.
 Sic nauis causa, gubernator à domino
 nauis instituitur, qui, ne ipsa ad cautes
 frangatur, aut malè cursum teneat, ad cla-
 num sedeat. Et ei quidem in eam rem in-
 cumbenti, cæteri inseruiunt, ac dominus
 ipse paret: est tamen ipse nauis seruus, vt
 mediastinus quilibet, nec à mediastino
 genere, sed specie tantum differt. In Re-
 publ. quæ nauis comparari solet, Rex gu-
 bernatoris, Populus domini loco est. Illi i-
 taq; publicam salutem curanti, Populus
 ipse patet & obtemperat: cum tamen non
 minus sit & censei debeat ipse Reipub.
 seruus, ac iudex aut Tribunus quilibet,
 nec ab his alia re differat, quàm quod ma-
 iora onera ferre, & plura pericula obire
 stentur. Propterea verò quæcumq; Rex
 aut

aut bello acquirit, aut cum finitima occupatiure belli, aut iure dicundo, ut quæ in fiscum rediguntur, acquirit ipse Regno, non sibi; Populo, inquam, qui Regnum constituit, non secus ac seruus domino, nec vlla cum illo, nisi authore Populo, obligatio contrahi potest.

Præterea viuunt innumeri Populi absq; Rege: Regē absq; Populo, ne mente quidē concipere possis. Nec ideo Regiam dignitatem quidam adepti sunt, quod à cæteris hominibus specie differrent, iisq; tamquã Pastores gregibus, quadã naturæ præstantia præesse deberent. Quin potius ex eadē massa cretos, in eum gradum Populus extulit, ut si quam autoritatē, si quã potentiam haberent, illi acceptam ferrent, ac tanquã precariam possiderent. quod Francorū antiquus ritus aptè ostēdit, qui in clypeo sublatū Regem proclamabant. Cur enim, quæso, dicuntur Reges innumeros habere oculos, innumeras aures, longas manus, celerrimos pedes? An, quod Argo, Gerioni, Midæ, aut iis, quos fabulæ sinxerūt, similes sint? Minime verò. At sanè, quia Populus, cuius interest, vniuersus suos Regi oculos, suas aures, suas vires ac facultates in Reip. usum commodat. Recedat à Rege

Populus: qui modò oculus, auritus, robustus & vegetus videbatur, cæcutiet, obsurdescet, repente cõcidet: qui modò magnificè triumphabat, vno momento apud omnes vilescet: qui modò diuinis propè honoribus afficiebatur, ludimagistrum Corinthi agere cogetur. Subrue istius Gigantææ molis, ac tanquam Rhodiani Colossi imam tantùm basim; corruat, ac in frustra comminuatur necesse est. Cum itaque Rex per populum & propter Populum existat, nec absque Populo consistere possit; cui mirum videatur, si Populũ Rege potiolem esse concludamus?

Porro, quod de vniuerso Populo dicimus, de iis etiam, vt in secunda Quæstione, dictum volumus, qui Populum vniuersum in omni Regno, vrbeve legitimè repræsentant. qui quidem vulgo, Regni, nõ Regis Officiarij censentur. Regis Officiarij à Rege pro arbitrio creantur, aut exauctorantur. quin & eo mortuo nullo loco sunt, & quodãmodo mortui habentur. Regni Officiarij contra à Populo, in Concilio nempe publico, authoritatem capiunt, aut saltem olim capere solebant, nec absque eodem exauctorari possunt. Itaque pendent illi à Rege; hi à Regno: illi à supremo

Populus vniuersus repræsentatur per Regni Officiarios ordinariè, per Ordinum cõuentus extra ordinè, aut annuatim.

premo Regni officario, qui Rex ipse est: hi à supremo dominio Populi, à quo ipse Rex, non secus ac illi, pendere debet. Illorum munus est, Regem curare horum, ne quid detrimenti Respublica vsquam capiat. Illorum, vt Regi, tanquam domino cuiuslibet domestici, adesse ac inferuire: horum, Populi iura & Priuilegia tueri, & ne quid Princeps ipse in illius perniciem committat, omittatve, diligenter providere. Denique sunt illi Regis ministri, serui, domestici, ad obsequium tantummodo instituti: hi contra Regis in iure dicundo veluti Assessores, Regij imperij consortes, adeo vt omnes quidem illi Rempubl. administrare teneantur non secus ac Rex; is tamen inter eos quasi Præses, primum tantum locum teneat. Vt verò Populus vniuersus Rege superior est; ita etiam hi, et si singuli Rege inferiores sint, vniuersi tamen superiores censendi sunt. Primorum ferè Regum quàm lata potestas fuerit, ex eo satis apparet, quod Ephron Rex Hethæorum, ius sepulchri Abrahamo, inconsulto Populo, concedere non audet: neque Hemor Hæuius Rex Sichem, fœdus cū Iacobo ferre: nepe grauiora negotia ad Populū re-

Genes. 23.
G. 34.

ferri solita. Et in iis quidem imperiis, quæ tunc temporis vna ferè vrbe circumscribebantur, facile id fuit. At ex quo Reges fines suos amplificare cœperūt, nec Populus vniuersus in vnum locum convenire absq; cōfusione potuit; Regni Officia-rij, qui Populi iura ordinariè tuerentur, instituti fuerunt, ita tamé, vt si quando opus esset, aut Populus vniuersus, aut eius saltē quædā quasi Epitome, extra ordinē convocaretur. In Regno Israelitico, quod omniū ferè Politicorū iudicio, optimè cōstitutū erat, eum ordinē fuisse videmus. Habebat Rex suos pincernas, dapiferos, cubicularios, magistros domus, sive œconomos, qui familiæ suæ prospicerēt. Habebat & Regnum suos, vnū & septuaginta seniores, & duces ex singulis Tribubus electos, qui Remp. sive pacis, sive belli tempore curarent: suos deniq; in singulis municipiis Magistratus, qui vt illi vniuersum Regnū, suas singuli vrbes tuerentur. Hi si quando de re maxima deliberandū erat, cōveniebant, nec iis incōsultis, quidquā, quod ad summā Reip. pertineret, decerni poterat. Hos itaq; convocat David, quando Salomonē investiri Regno cupit, quādo Politiam à se restitutam examinari & pro-

Regni Offi-
arij in
Regno I-
rael.

probari; quando reducenda est Arca, &c.
 Quia verò vniuersum Populum repræsen-
 tant, vniuersus tum Populus convenisse
 dicitur. Idem denique Ionathan, Saulis
 Regis sententiâ damnatû, morti eximunt,
 ex quo à Rege ad Populum appellatio-
 nem fuisse apparet. Ex quo verò Regnum
 propter Roboami superbiâ scissum fuit,
 Synedrjum Hierosolymitanum Septua-
 ginta & vnius virorû, ea autoritate fuis-
 se videtur, vt non secus ac Rex singulos, hi
 Regem iudicare possent. Huic autê præe-
 rat Dux domus Iuda, id est, Primarius qui
 que, ex tribu Iuda electus, vt vrbi Hiero-
 solymitanæ Primarius ex tribu Benjamin.
 Exêplis res dilucidior fiet. Ieremias mis-
 sus à Deo, qui vrbi Hierosolymitanæ ex-
 cidium nunciaret, ea propter damnatur
 primum à sacerdotibus & Prophetis, id
 est, à Iudicio seu Senatu Ecclesiastico. De-
 mû ab vniuerso populo vrbis, hoc est, ab
 ordinariis vrbis iudicibus, Chiliarchis
 nempe & Centurionibus. tandem à Prin-
 cipibus Iehuda; id est LXXI. viris assi-
 dentibus ad nouam portam Templi, cau-
 sa cognita absoluitur. Ij verò, in eo ipso
 iudicio disertè damnant Regem Iehora-
 bin, qui Vriam Prophetam paulo antè si-

1. Chron. c.
 29. v. 1.
 1. Chro. 13.
 v. 1.
 1. Sam. c. 14.
 ver. 45.

2. Chron. c.
 19. ver. 1.
 Nehe. 11.
 ver. 9.

Ieremi. 26.
 ver. 9. & 17.

milia comminantem crudelissimè trucidasset. Alibi verò legimus, Sedechiam huius Synedrij auctoritatem adeò reveritū esse, vt Ieremiam à LXXI. viris, in tetrum carcerē detrusum non modo nō liberare, verū etiam vix in mitiorem transferre auderet. Suadētibus autē illis, vt in Ieremias mortem consentiret, respondet, eum in ipsorū manibus esse, séque ipsis contradicere nulla in re posse. Quin & veritus idē, ne in sermones, quos cū Propheta habuerat, inquirerent, quasi rationem eorū, quæ dixisset, redditurus, mendaciū cōminiscitur. Ergo erāt in hoc regno, regni officiarij rege superiores, in hoc, inquam, quod nō à Platone aut Aristotele, sed à Deo ipso omnis ordinis auctore, omnis Monarchiæ sumō institutore, institutū & ordinatum fuerat. Tales erāt in Persico imperio septem Magi seu Sapientes, item *ἐπιτιμῶν*, quasi honoris regij consortes, & qui regū aures & oculi nuncupabantur, quorū iudicio reges acquieuisse legimus. In Spartanò Ephori, ad quos à rege appellabatur; quique ipsos etiā reges iudicabant, vt est apud Aristotelem. In Ægyptiaco ministri publici regi per Populū eligi tradique soliti, eò tantū ne adversus leges quidquam

com-

Ierem. 37.

38.

Esther 2.

Aristot. lib.

5. Pol. c. 11.

c. 7.

lib. 3.

mitteret. Ut verò Aristoteles reges, quibus eiusmodi officarij adiunguntur, legitimos passim vocat, ita etiã non veretur dicere, vbi ij desint, non Monarchiã esse, sed aut planè barbaricã Tyrannidẽ, aut Tyrãnidi quãproximã dominationem. In Romano hunc locũ obtinebãt Senatores & Magistratus per Populũ creati soliti, Tribunus Celerũ, Præfectus vrbi, & cæteri, addè vt à rege ad populum provocatio esset. quod Seneca è libris Ciceronis de Reipub. citat, & historia Horatij tergemini, ob cędẽ sororis à regiis iudicibus damnari, & à Populo absoluti, satis indicat. Sub Imperatoribus verò, Senatus, Consules, Prætores, Præfecti Prętorio, Pręsides Provinciarũ; quæ Populo Senatuique tribuebãtur, qui propterea omnes Magistratus Populi Romani vocabantur. Itaque cum decreto Senatus, Maximinus Imperator, hostis Reipublicæ iudicatus esset, inque cum Maximus & Albinus à Senatu Imperatores creati essent, milites iurarũt, se fideliter obsequuturos Populo Romano, Senatui & Imperatori, vtcumque sub Tyrannide hoc ius violaretur. Ad hodierna verò imperia quod attinet, (Turcicũ, Moschicũ, & alia huius generis, magna la

*Hered. lib. 8
in orat. Maxi-
mini & Al-
bini ad mi-
lites.*

trocinia, magis, quã imperia sunt) nullũ omnino est, quod si nõ hoc tẽpore, saltem olim non ita administratũ fuerit. Quod si verò illorũ culpa & desidia factũ est, vt quibusdã locis deteriorẽ Rẽpublicã posteri acceperint, tenentur nihilo minus, qui eũ locũ hodie obtinent, ad antiquum statum omnia, quantũ in se est, revocare. In Germanico, quod per Electionem confertur; sunt Electores & Principes tum Laici, tũ Clerici, Comites, Barones, Ciuitates, Ciuitatũque Legati, qui vt suis quique locis Rẽpublicam curant, ita etiam in Comitibus, vniuersi Imperij Maiestãtẽ, quando opus est, repræsẽtant. vbi, nequid Rẽpubl. ex priuatis Cæsaris studiis odiũve detrimenti capiat, prospicere tenentur. Itaque alius est imperij, alius Imperatoris Cancellarius, alij atque alij huius & illius officarij, diuersa æraria, diuersi quæstores. Et adeo quidem vulgatum est, Imperium Imperatori anteferri, vt Imperator imperio hominum præstare passim dicatur. Consimiliter in Polonico eum locum obtinent Episcopi, Palatini, Castellani, Nobiles, Ciuitatum regionũque Legati extra ordinem cõvocati, quorum in cõtra tantum nouæ cõstitutiones fiunt,

&

*Speculum
Saxonicũ.*

& bella decernuntur. Ordinariè verò Regni Polonici Cónsiliarij, Cancellarius Reipubl. Polonicæ, &c. etsi suos interea Rex cubicularios, œconomos, ministros & domesticos haber. Apud Polonos verò, qui disputet, vter potior sit, Rex, an vniuersus Regni populus per optimates repræsentatus, perinde faciat, ac qui Venetiis disputet, vtrum dux Republica superior sit. Quid autem de iis Regnis dicemus, quæ per successionem deferri dicuntur? Nihilò sanè secius res se habet. Regnum Francicum, quod cæteris non ita pridem legū & ordinū præstantia anteponebatur, ita olim constitutum fuit. Etsi verò qui eum locum tenent, suo officio minus satisfaciunt; non eò tamen minus tenentur. Habet quidè Rex suum magnum magistrū, seu Archieconomum, suos cubicularios, venatores, scutarios, pincernas & cæteros, quorum officia olim à Rege ad eò pendebant, vt eo vita functo, suo ipsi officio planè defuncti viderentur. Vnde etiam nū post finem luctus Regij, magnus Magister seu Archieconomus, quædam quasi concepra verba pronunciare solet, quibus familiam Regiam dimittit, ac sibi quemque prospicere iubet. At nihilominus suos ha

bet Regnum Francicū officarios, Maiorem Palatij, qui postea Comes stabuli nominatus fuit, Mareschallos, Amiralium, Cancellariū seu magnum Referendariū, Secretarios, Quæstores & cæteros: qui quidem olim non nisi in cōcilio publico trium ordinū Cleri, Nobilitatis & populi creabantur. ex quo verò Parlamentū Lutetianum statarium factum est, non prius in eo gradu constituti censerentur, quàm à Senatu Lutetiano recepti & comprobati sint, & neque etiam absque eiusdem consensu & autoritate destitui possunt. Isti verò omnes, primū Regno, id est, vniuerso populo, deinde Regi, tamquam eius curatori fidem dant. quod vel ex ipsa iurisiurandi formula perspicuum est. Comes stabuli verò in primis, quando Ense liliato per Regem accingitur, (vt ex verbis, quæ Rex ipse pronunciat, apparet) eo accingitur, vt Rempub. tuearur atque defendat. Habet præterea Regnum Francicum suos sive Pares, tamquam Regis cōsortes, sive Patricios, tamquam Reipubl. Patres, singulos à singulis Regni Provinciis denominatos, quibus Rex inaugurandus, tamquam vniuerso Regno, fidem dare solet. Ex quo, illos Regē superiores esse, li-

*Simonius
lib. 5. c. 26.
in Carolo
Caluo.*

*§ filius a.
Instit. qui-
bus mod. ius
patria pot.
soluitur.*

se, liquet. Hi verò vicissim iurant, se non Regem, sed Regium diadema tuituros, Rempubl. consilio adiuturos, sacro Principis cōsilio in eam rem, pacis bellive tēpore, affuturos, vt ex formula Patriciatus liquidò patet. Itaque non secus ac Pares Curia Longobardico iure, in sententiis ferendis, feudi domino non modò assidebāt, verū etiam inter ipsum sæpe superioris feudi dominum & vasallum cognoscebāt. Videmus etiā hosce Franciæ Patricios, inter Regē & subditos sæpe diiudicasse; adeo quidē, vt cum Carolus VI. in Ducē Britanniaē sententiam ferre vellet, obstarent illi, dicerentque, nō Regis, sed Parium esse eiusmodi iudicium, quorum auctoritati nil derogare posset. Hinc etiam hodie Senatus Lutetianus, qui curia parium seu Patriciorū nuncupatur, quasi Iudex inter Regem & populum quadamtenus cōstitutus, imò inter Regem & priuatū quemlibet, singulos adversus Regis procuratorem asserere, si quid cōtra ius invadat, quasi obligatione tenetur. Præterea si quid Rex domi statuat edicātve, si quid cū vicinis Principibus paciscatur, si quod bellū gerendū est, si quæ pax, vt nuper cū Carolo V. facienda, authorem senatum fieri q-

*Remat.
Choppinus
lib. 3.*

portet, & in eius acta omnia, quæ ad Rempublicam pertinent, referri. Quæ quidem non prius rata sunt, quam ab eo comprobata fuerint. Ne verò Regem metuerent Senatores, neque olim in eum gradum, nisi à Senatu nominati cooptabantur, neque absque eiusdem authoritate, legitima de causa, exauctorari poterant. Denique & literæ Regis, nisi à Secretario Regni subscribantur, & rescripta nisi à Cancellario (quæ cancellandi potestatem habet) obsignentur, nullam authoritatem habent. Sunt & Duces, Marchiones, Comites, Vicecomites, Barones, Castellani, item in Urbibus Maiores, Vicarij, Consules, Sindici, Scabini, & cæteri, quibus aliqua sigillatim ab Rege, aut vrbs cõmendata est, ut populus tueantur, quatenus eorum iurisdicctio patet, etsi quædam ex illis dignitatibus hereditariæ hoc tempore habentur. Et hæc quidem ordinariè. At præter hæc, quotannis olim, post verò aliquantò, quotiescunq; que saltem necessitas postulabat, habebatur trium ordinum conventus, quo regiones vrbesq; omnes alicuius nominis suos Legatos mittebant, & quidem Plebei, nobiles, Ecclesiastici in vnaquaque sigillatim, vbi de his, quæ ad Rempubl.

petti-

Aimoinus.

pertinebant, publicè statuebatur. Eius
 vero conventus ea fuit perpetuò authori-
 tes, vt non modo, quæ ibi statuta forent,
 sacra sanctaq; haberentur, seu pax facien-
 da, teu bellum gerendum, siue Regni Pro-
 curatio cuiquam deferenda, siue vectigal
 imperádum esset: verum etiam reges lu-
 xus, desidiæ, tyrannidiue causa in cœno-
 bia detruderentur, eoq; anthere, vniuer-
 sæ adeo stirpes regni successione priuarẽ-
 tur, nõ secus ac primum, Populo auctore,
 ad regnum vocatæ fuerant. Nempe quos
 cõsensu extulerat, dissensus exturbabat:
 quos virtutum paternarum imitatio, in e-
 am quasi hereditatem vocarat, degener &
 ingratus animus, vt incapaces & indignos
 fecerat, ita & exhæredes faciebat. Ex quo
 sanè liquet, successionem tollerata quid-
 em ad vitandũ ambitum, secessionem,
 interregnum, & alia Electionis incommo-
 da. At sane vbi grauiora damna cõseque-
 rentur, vbi regnũ Tyrannis, vbi regis soli-
 um Tyrannus invaderet: Populi legitimũ
 conventum, & Tyrãni regisve ignaui ex-
 pellendi, adve agnatos deducendi, & bo-
 ni regis in eius locum adsciscendi, autho-
 ritatem sibi perpetuo retinuisse. Nimirũ
 habebant fortè hoc à Gallis Franci, autho

H

*Cæs. lib. 5.
& 7. de bel
Gallico.*

re Cæsare lib. V. de bello Gallico. Faterentur enim Ambiorix Rex Eburonum, ea fuisse tum regum Galliæ imperia, vt non minus Populus ritè convocatus, in regem, quàm rex in Populū, authoritatis haberet. Quod etiam in Vercingetorige apparet, qui corā Populi cœtu causam suam agit. In regnis Hispaniæ, præsertim Aragonum, Valentino, Catalanico, ita etiam sese habet. Est enim penes Iustitiam Aragonicam, quam vocant, summa regni authoritas. Itaque non verentur magnates, qui populum præsentant, regem his verbis tum in ipsa inauguratione, tum tertio quoque anno in conventu publico disertè compellare: **TANTVM** valemus nos, quantum vos: at super nos ambos est, (Iustitiam Aragonicam intelligūt) qui magis imperat, quàm vos. Sæpe verò, quæ rex rogauit, Iustitia illa abrogat; quæ edixit, vetat. Tributum verò indicare nullum vsquam absque eius conventus authoritate ausit. In Anglico & Scotico penes Parlamentum, quotannis ferè haberi solitum, summa rerum est. Parlamentū verò vocant, Ordinum-regni conventum, vbi Episcopi, Comites, Barones, Ciuitarū, Regionūve legati communi suffragio de republ. statuūt. Cuius vsq; adeo

adeò sacrosancta est authoritas, vt, quæ semel sanxerit, regi abrogare sit nefas. Omnes verò regni officarij ab eo conventu fasces accipere solent, quique ordinariè regi reginæve in consilio assident. In summa: cætera regna Christiana, Hungaricū, Bohemicum, Danicum, Suedicum, & reliqua, suos regni officarios regiue imperij consortes habent, quos sua authoritate aliquādo vios esse, vel in regibus ipsis exauctorandis, aut historiæ docent, aut recens memoria satis ostendit. Nec verò est, quòd iccirco potentiam regiam minui putemus, regesve quasi capitis diminutionē passos. Deum certè non eo minus potentem censemus, quòd per se peccare non possit, neque eius imperium angustius, quòd ruere & pessum ire nequeat. Neque ergo regem, si, qui per se peccare posset, aliena ope sustinetur; si quod fortè imperiū sua negligentia culpave amisisset, aliena prudentia diutissimè retineat. An enim eo minus sanum aliquē putes, quòd Medici ei assideāt, qui ipsum ab incēperie dehortētur, qui noxiorū ciborū esu interdiciāt, qui etiā invirū sepe ac renitentē purgent? An verò medicos illos, qui illius salutem curant, an adultores, qui insalubria

H 2

quæque obtrudunt, magis amicos putes? Hæc itaque distinctio omnino adhibenda est. Alij sunt amici Regis, alij Cæsaris. Amici Cæsaris sunt, qui Cæsari inserviunt, amici regis imperatorisve, qui Regno. Cum enim quis regni causa, rex dicatur, regnūque in Populo consistat, regno verò perduto, labefactatove, aut omnino rex esse desinat, aut minus saltem rex sit: qui sanè regni vtilitati student, regis verè amici sunt; qui regni vtilitatem negligunt aut evertunt, verè hostes. Ac vt neq; regnum à Populo, neque regē à regno; ita nec amici regis à Populi regnūque amicis separare villo modo possis. Imo verò cum, qui verè Cæsarem amant, regē eū, quàm prius malint: regem verò absque regno habere non possint: iidem sanè regni, qui & Cæsaris amici erunt. qui verò Cæsaris magis, quàm regni, sive Populi amici videri volunt, adultores verè & hostes perniciosissimi censendi erunt. Quod si verò illi verè amici sunt, an non regē eo potentiorē & stabiliorē fore manifestū est, vt Theopompus Ephoris institutis dicebat, quo plures & potentiores erunt ij, quibus Populi regnūve vtilitas cōmēdata cōmissaq; fuerit? Dices verò fortasse; Tu mihi Patritios, opti-

optimates, regni officarios narras. Ego *An præscri-
ptio obstat.*
vero contrà, nil præter larvas, & antiqua,
tanquã in Tragœdiis, paludamenta video:
antiquę verò libertatis & authoritatis vix
vlla vsquã vestigia cerno. Denique, pleros-
que passim sua curare, regibus assentari,
Populo illudere videas: vix vsquam, qui
Populi eviscerati misereatur, nedum qui
mifero opẽ ferat, invenire possis. Quod si
qui verò eo animo aut sunt, aut esse putan-
tur, rebelles & perduelles iudicantur, ex-
ulant, ac tantum non victum quẽritare co-
guntur. Quid? ita res se habet. Tanta ferè
semper, & vbique locorum fuisse videtur
aut regum audacia, aut optimatũ partim
prævaricatio, partim ignavia, vt reges qui
dem eam, qua hodie plerique insolescunt,
licentiam, quadam quasi longi temporis
præscriptione vsucepisse: Populi verò au-
thoritatem suam aut tacitè celsisse, aut nõ
vtendo amisisse videantur. Sic nempe
plærumque accidit, vt quod omnes cura-
re tenetur, curet nemo; quod omnibus cõ-
missum est, nemo sibi commendatum pu-
tet. Nihilominus tamen adversus Populũ
neque præscriptio, neque prævaricatio ista
quidquam facit. Vulgarum est, nullam fi-
sco præscriptionem nocere; multò verò

minus Populo vniuerso, qui rege potior est, cuiusque gratia Princeps id priuilegium habet. Curenim alioqui, cum fisci Princeps administrator tantum sit, Populus verò, vt inferiùs probabitur, verè proprietarius? Deinde: an non scitum est illud; libertari nulla, ne diutissima quidem seruitute, violentia præscribi posse? Quod si verò reges à populo constitutos fuisse, qui ante D. fortè annos viuebat, non ab eo, qui hodie extat, obiiicias: at, inquam ego, etsi moriuntur reges, populus interim, vt neque vlla alia Vniuersitas, nunquam moritur. Vt enim perennem fluuium fluxus; ita & populum immortalem ortus & interitus vicissitudo facit. Itaque vt idem est, qui ante mille annos, Rhenus, Sequana, Tyberis; idem etiam est populus Germanicus, Gallicus, Romanus; (nisi fortè coloniæ intervenerint) nec aut aque fluxu, aut indiuiduorum mutatione, ius eorum vllatenus immutari potuit. Præterea si non populo, sed patri regnum acceptum ferunt, hic verò auo, & ita deinceps, an plus iuris potuit ille ad alium transferre, quàm ipse habuerit? Quod si verò non potuit; (vt certè non potuit)

an

*L. proponebatur. 76.
D. de iudiciis, l. qui res suas. 98.
§. ult. de solution. l. inter stipul. 83
§. sacram. D. de verb. oblig.*

Vlpian. de reg. iuris, l. 54.

an non manifestum est, quicquid præterea sibi arrogarit, non magis eum, quàm prædonem quemlibet usurpare posse? Populum verò contrà perpetuæ evictio- nis ius integrum habere? Ergo, quòd in aliquo regno Optimates aliquamdiu oppressi fuerint, populo præiudicare non potest: quin potius, vt non audiretur seruus, qui, quòd dominum diutissime captivum detinisset, non modò se liberum iactaret, verùm etiam necis vi- tæque potestatem sibi in dominum arrogaret; neque prædo, qui quòd aut XXX. annos prædatus, aut prædonis filius esset, sese extra culpam esse putaret; imò verò, quò diutius, eò grauius puniretur: ita sanè minimè audien- dus princeps, ferendusve fuerit, qui, quòd Tyranno successit, populúmve, à quo ipse regnum accepit, mancipij loco diu habuerit, aut optimatibus vim fecerit, quidquid libuerit, sibi licere, aut iure concedi putet. Neque enim demunt anni quidquam iuri populi, sed addunt iniuriæ Regis. Quid verò, si optimates ipsi cum principe collusere? quid, si pro- dita causa, Populum vinctum quasi, in

manus Tyranni prodidere? Istane præ-
 varicatione proditione ve autoritas Po-
 puli in Regem planè translata videbitur?
 An, inquâ, eo factò quicquam aut libertati
 Populi demitur, aut Principis licentiæ ad-
 iungitur? Sibi ipsi imputet, dices, qui eius-
 modi hominû perfidâ fidem elegerint. At
 enim sunt isti, tanquam Patroni, qui utili-
 tati publicæ, Populique salutis & libertati
 patrocinentur. Itaque non secus ac Patro-
 nus cum clientis adversario de quota li-
 ris, vt loquuntur, pactus, si clientis causam
 prodidisset, ei minimè noceret: nô potest
 sanè ista quasi Magnatum, in damnû ne-
 cémque Populi inita conspiratio, quid-
 quam eius iuri detrahere. Verum & illi in
 pœnam legis, quæ in prævaricatores lata
 est, incident, & his, ac si res omnino inte-
 gra esset, & patronum aliû eligere, & ius
 suum denuo persequi, lex permittet. Er-
 enim si Populus Romanus Imperatores
 suos noxæ dedit, qui ad Furcas Caudinas
 indecorè cum hostibus pepigerant, coacti
 licet, & in summas angustias redacti, nec
 ea se pactione vllatenus teneri iudicauit;
 an non multò minus tenebitur Populus
 id iugum pati, quod non vi, sed vltro, non
 mortis metu, sed lucri cupidine, aut si, qui
 excu-

excutere debebant, imposuerint, aut qui poterant, tolerarint.

Iam verò cum à Populo reges constituti sint, iis que quidam quasi imperij confortes adiuncti, qui ipsos in officio continent, & singuli quidem rege inferiores, vniuersi verò superiores: sequitur, vt videamus, cur primùm constituti fuerint, & quod sit ipsorum maxime officium. Iustum enim demum quid ac bonum cèsetur, cum eum finem attingit, ad quem institutum est. Primum sanè palam est, homines natura liberos, seruitutis impatientes, & ad imperandum magis, quàm ad parendum natos, non nisi magnæ cuiusdam vtilitatis causa imperium alienum vltro elegisse, & suæ quasi naturæ legi, vt alienam ferrent, renunciaisse. Neq; enim, ait Æsopus, equus liberè antea vagari solitus, frenum sessorémve vnquam, nisi Tauri vincèdi spe, admisisset. Non itaque existimemus, electos fuisse reges, vt bona multorù sudore parata, in proprios vsus converterent: quisque enim sua amat, suaque sequitur. neque, vt publica potentia ad suam libidinem abuterentur: quisque enim ferè potentiores aut odio, aut invidia prosequi solet. At sanè, vt tum singulos à mutuis, tum vniuer-

Quis sit Regum finis.

H 5

fos ab externis iniuriis, seu iure dicundo,
 seu vim vi repellendo, defenderent. Pro-
 pterea, inquit Augustinus, qui aliorum
 vtilitati consulunt, imperare dicuntur,
 vt vir vxori, parentes filiis: ij verò, qui-
 bus consulitur, obedire. etsi qui ita im-
 perant, iis verè inferuiunt, quibus im-
 perare dicuntur. quia, vt ait idem, do-
 minandi cupiditate non imperant, sed
 officio consulendi; nec principandi su-
 perbia, sed providendi misericordia.
 Seneca verò epistola XCI, Penes sa-
 pientes, ait, aureo seculo regnum erat.
 Hi continebant manus, & inferiores à va-
 lidioribus tuebantur. Suadebant, dis-
 suadebantque, & vtilia atque inuutilia
 monstrabant. Horum prudentia, ne
 quid deesset, suis providebat. Fortitu-
 do arcebat pericula, beneficiis augebat
 ornabatque subiectos. Officium erat im-
 perare, non regnum. Nemo quantum pos-
 set aduersus eos, experiebatur, per quos
 caperet posse, &c. Imperare ergo nihil al-
 iud est, quàm consulere: Imperij finis v-
 nicus, populi vtilitas. Imperatorum re-
 gumque officium vnum, vt populo con-
 sulant. Regia verò dignitas non est pro-
 priè honos, sed onus; non immunitas, sed
 munus

munus; non vacatio, sed vocatio; non licentia, sed publica seruitus; quæ ideò honore afficitur, quòd primis illis temporibus molestias illas, nisi honore quasi conditas, vix quisquam degustare voluisset. Ut nihil eo verius sit, quod ille dicere solebat: Si, quantis molestiis diadema regium involutum esset, omnes cognoscerent, qui vel in via repertum capiti imponere vellet, inventum iri neminem. Cùm igitur MEVM illud, & TVVM, orbem invasissent, ac de rerum dominio inter ciues, mox verò etiam de finibus inter finitimos bella exorirentur: populus ad vnum aliquem confugere cœpit, qui tum, ne tenuiores à diuitibus; tum, ne vniuersi à finitimis vim paterentur, iustè fortiterque provideret. Ut verò aut lites, aut bella magis ingruerent, is etiam eligebatur, cuius de fortitudine, aut de industria, magna erat omnium opinio. Itaque reges olim creati sunt, ut domus dicerent, fosis verò exercitum ducerent: nec modò hostium excursiones, agrorum depopulationes, cæterasque corporis calamitates depellerent; verùm multò magis flagitia, scelera, vitia arcerent à republica, aut coercerent: quorum

alterum bello, alterum iure perficitur. Id verò ex omnibus tum sacris, tum prophanis Scriptoribus planū esse potest. Populus Dei primū Regem alium non habebat, quā deum. Quia enim in medio Populi versabatur, & respōsa inter Cherubim in grauioribus causis edebat, & duces belli extra ordinem iudicēsque designabat: vicariis opus esse apud eos nō videbatur, qui summi regis præsētia perpetuò fruefentur. Ethnici verò, qui tantis beneficiis carebant, in eum finem reges instituerūt. Itaque cum Populus Dei, iniustitiæ filiorum Samuelis pertæsus, & senectuti Samuelis minus confidens, regem exemplo cæterarum Gentium, id est Ethnicorum, postulat: Da nobis, inquit, regem, qui nos iudicet, qualem cæteræ gentes habent. vbi primum & præcipuum regis munus attingit. Paulo verò pōst, vtrumque. Quin imo habebimus, ait, Regem super nos, vt cæteræ Gentes. Rex noster nos iudicabit, & exhibit ante nos, & acies nostras instruet. At illud semper primo loco, quia ordinarium & perpetuum est: hoc non nisi extra ordinem, & vt loquuntur, in casu. Hinc Aristoteles, temporibus Heroicis, reges omnes, iudices & duces belli fuisse, ait.

Sam. c. 8.
5. & 20.

ait. Lacedæmoniorum verò reges, suo etiã tempore in exercitu tantum (nec tamen sine scyrala, id est mandato Ephororũ) absolute imperasse. Similiter cum Medi per effrænem licentiam mutuis sese iniuriis perpetuò vexarent, Deiocem tandẽ, cuius in arbitrationibus spectata fuerat iustitia, primũ Iudicem, mox & Regem elegerunt, satellitẽsque ipsi, quo facilius potentiores quosque reprimere posset, attribuerunt. Cicero verò omnes olim Reges fruendæ iustitiæ causa cõstitutos fuisse, ait, eandẽmq; omnino Regum constitutorum, quæ Legũ, rationem fuisse, quò nempe ius omnibus æquabile foret. Quæ vel ex ipsa vocum vi, in omnibus ferè linguis, manifesta esse possunt. Reges, à regẽdo. regebant enim fines tum publicos, tũ priuatos. Imperatores, duces exercitus, Principes, qui primi in acie; vnde principia apud Liuium. Græcis *Βασιλῆς*, columna populi, *ἀρχαί*, Principes, *ἡγεμόνες* duces exercitus. Hebræis, Iudices, qui & Reges aliquoties in libro Iudicum. Germanis *Bönigen*/ Reges, sive à fortitudine, sive à prudentia: *Bertzogen*/ Duces, qui acies educunt; *Comites*, *Grauen*/ quos ex antiquis Alemanorum legibus Iudices

Arist. in P
lit. c. 12. li
3. lib.

Herod. li

ces

ces fuisse constat. In summa: cùm Ho-
 merus vocat reges *Διναστές*, aut de-
 scribit Agamemnonem, *Αμφότερον βασιλῆα*
τ' ἄγαθου, κρατερόν τ' αἰχμητῆρα: & Ovidius Erich-
 teum,

Iustitiâ dubium, validisne potentior armis;

exactissimè duobus verbis, regum o-
 mnium principumque officium definiisse
 videntur. Hæc de Ethnicorum regi-
 bus, quorum quidem exemplo Iudæi
 reges & petuerunt, & constituerunt.
 Itaque Regina Saba Salomoni dicit, ip-
 sum à Deo constitutum esse, vt iudi-
 cium & iustitiam faciat. Ipse verò; Tu me
 Domine elegisti in Regem populi tui, &
 iudicem filiorum filiarumque tuarum.
 Propterea boni reges, quales David, Io-
 saphat, & cæteri, quia omnibus ius ipsi
 dicere non potuissent, (etsi in grauiori-
 bus causis, vt è Samuele apparet, supre-
 mum sibi iudicium recipiebant) nil prius,
 neque antiquius habuerunt, quàm vt iudi-
 ces bonos, & peritos vbique locorum cõ-
 stituerēt, remque iudiciariam sollicitè cu-
 rarēt, seque gladio magis ad ciues impios
 coërcēdos, quàm ad hostes arcēdos, accin-
 ctos esse putauerunt. In summa: Princeps,
 ait Apostolus, est minister Dei, in bonum

&

& commodum subditorum institutus, gladioq; tuendis bonis adversus improbos accinctus; cui in eam rem incumbenti honor debetur. Cum itaque reges in commodum subditorum à Deo instituti, & à Populo constituti sint, commodum verò illud duabus maximè in rebus cernatur; iustitia inter ciues, fortitudine adversus hostes: eum sanè principem, qui suæ tantum utilitati, libidinè inferuit, qui iura omnia negligit & pervertit, qui in Populum quovis hoste sævior & truculentior est, Tyrannum propriè dici posse: quæ verò ita administrantur imperia, ut cumque lata sint, non nisi magna latrocinia esse, consequitur.

Hic nobis ulterius paulò progrediendum est: an etenim Rex, quia iuri dicundo præest, ex arbitrio suo ius dicet? Réxne, inquam, à lege, an Lex à rege pendebit? Philonidas: ἐκ τῶν ἀδελφῶν ἀδελφῶν ἢ ἀδελφῶν καὶ νόμον, πρὸς τὸς πολέμους δὲ τῶν ἀδελφῶν κρίσις. ἢ ἀδελφῶν ἀδελφῶν ἢ ἀδελφῶν καλόν. Responderet Pausanias Spartanus vnico verbo: Legibus in homines, non hominibus in Leges auctoritatem convenire. Quin & Agesilaus ipse Spartæ rex, Imperatorem Legum imperata facere oportere affirmat.

August. lib.
4. c. 4. & 6
de Civit.
Dei.
Vtrum præ-
stet Rex
Legi.

Cicer. lib. 2.
Off.

Verùm est, quòd rem ipsam altiusculè re-
petamus. Certè cum Populus ius æquabi-
le quæreret, id si ab vno iusto & bono vi-
ro consequeretur, eo contentus erat. At
quia vix id fieri poterat, & rarò continge-
bat: sæpè verò, dum arbitria Regum, legū
instar essent, eveniebat, vt alia aliis loque-
rentur: Leges tum, quæ cum omnibus
vna eadèmq; voce loquuntur, à pru-
dentoribus, & cæteris Magistratibus pro-
ximè inventæ fuerunt. Regibus verò
id præcipuè muneris commendatum, vt
legum custodes, ministri & conseruatores
essent. Interdū etiam, quia lex in omnem
eventum prospicere non potuerat, quæ-
dam ex eadem æquitate naturali supple-
rent. Ne verò legi vim facerent, optima-
res, de quibus antea, subinde regibus à Po-
pulo adiuncti fuerunt. Itaque est, quod
reges legi ipsi pareant, eamque tanquam
reginam agnoscant, & impotētiam illam
muliebrem magis, quàm potentiam, de
qua Satyricus: Sic volo, sic iubeo, sit pro
ratione volūtas, à se alienissimam esse de-
bere putent. Nec verò eò se minus impe-
rare sentiant, quòd legi obsequatur. Cum
enim lex quoddam quasi organum sit, di-
uinitus datum, quo societates humanæ
regan-

Iuuenalis.

regantur optimè & ad beatum finem dirigantur; perinde ridiculi fuerint reges, qui legi obsequi turpe duxerint, ac Geometra foret, qui regula, gnomone, cæterisque organis, quæ à peritissimis quibusque ad agrimentionem adhiberi solent, vti absurdum & indecorum putaret: aut nau-ta, qui phantasia sua duce, temere errare & vagari, quàm ad verforiam, seu pixidem nauticam cursum nauis rectè dirigere mallet. Quis verò ambigat, quin legi, quàm regi parere, id est homini, vtilius & honestius sit? Lex est boni regis anima: per hanc mouetur, sentit, viuit. Rex Legis organum, & quasi corpus, per quod illa suas vires ex-erit, sua munera obit, sua sensa eloquitur. Animæ verò, quàm corpori, parere, iustius est. Lex est multorum prudentum in vnum collecta ratio & sapientia. Plures autem oculatiores & perspicaciores sunt, quàm vnus. Tutius itaque est Legem, quàm hominem, quantumvis perspicacem, ducem sequi. Lex est ratio siue mens, ab omni per-turbatione vacua, non ira, non cupiditate, non odio, non studio mouetur, non precibus, non minis flectitur. Homo contra, quantumvis rationis particeps sit, ira, vindicta, aliòve subinde appetitu vincitur, ra-

pitúrque. & ita variis affectibus perturbā-
 tur, vt sui ipse compos non sit: nempe,
 quia ex appetitu & ratione constat, quin
 hic interdum vincat, fieri nequit. Itaque
 Valentinianus, imperator bonus alioqui,
 quia duas vxores simul habere voluit, idē
 singulis lege permisit. Cambyfes Cyri fi-
 lius, nuptias cum germana sorore, quia
 sororem deperibat, licitas esse voluit. Cha-
 bades Persarum rex, adulteriorum pœnā
 sustulit. Tales verò subinde leges expecte-
 mus oportet, si legem regi subiectam esse
 volumus. Denique lex est mens, vel po-
 tiùs mentiū congregata multitudo: mens
 verò diuinę aurę particula, vt qui legi pa-
 ret, deo parere, deumque arbitrum quo-
 dammodo facere videatur. Contrà verò
 quia homo ex mente diuina, & anima illa
 belluina constans, sibi sæpe non constat,
 sæpe dementat & insanit; cùm verò ita
 afficitur, non iam homo, sed bellua est:
 qui Regi parere mauult, quàm Legi, bel-
 luæ, quàm dei imperium malle videretur. I-
 taque, ait Aristoteles, Alexandri licet præ-
 ceptor, Diuinitatem cum nulla re aptiùs,
 quàm cum antiqua lege Societatis huma-
 nę bene constitutę conferre queas. Eam
 qui Reipub. præficit, Deum præficit: qui
 homi-

*Aristot. lib.
 e Mundo,
 7 lib. 3 Po-
 t. c. 7.*

hominem, verè belluam. Quò etiam Prophetæ alludere videntur, qui immania illa imperia, belluarum rapacium nomine passim depingunt. An non verò planè bellua erit, qui cæcum, quàm oculatum; amentem, quàm mentis competentem; belluam, quàm Deum, ducem sequi malit? Inde verò factum est, inquit idem, vt cùm primis temporibus reges absolutè imperarent, quorum arbitrium legerat, paulo pòst inter politiores & ciuiliores passim legitimi fierent, id est, Legibus seruandis custodiendisque obligarentur: absoluta verò illa potestas, penes Barbarorum reges tantùm maneret. Et eam quidem tyrannidi proximam idem ille vocat, tyrannidemque absolutè vocasset, ni à belluis illis spontè recepta fuisset. At non est forte regium, dices, voluntatem legibus alligatam habere. Imò, inquam, nil magis regium, quàm legum vinculis coërcere libidinem. Miserum est, non facere omnia, quæ velis: miserius verè, velle, quod non licet: miserrimum, posse facere, quod ita velis. Videor mihi audire Durionium Tribunum plebis, aduersus legem Sumptuariam his verbis intercedentem: Frēni

funt inieſti vobis, Quirites, alligati & conſtricti eſtis durifſimo ſeruitutis vinculo. Periiit libertas. Lex data eſt vobis, quæ vos frugi eſſe iubet. Quid verò opus eſt libertate, ſi volentibus luxu perire, nò licet? Idem ferè hodie reges plærìque regùmque adultores: Periiit regia dignitas, niſi regnũ nobis perdere liceat. Perierunt reges, ſi leges conſeruantur. Miſerum forèt eſt viuere, ni quotieſcunq̃e inſania vexaris, tibi manus conſcire conceditur. Quid enim, quæſo, aliud faciunt reges, qui legibus vim faciunt, ſine quibus nulla vnquam non modò imperia, verùm etiam latrocinia conſiſtere potuerunt? Valeant ergo Aulicorum aſſentatorum impia nugamenta, qui reges numina, regum reſpòſa oracula vocant; nec verò verentur regibus ſuadere, nil per ſe iuſtum eſſe, ſed vt rex ita vel ſecus iuſſerit, iuſtum iniuſtũve fieri; quaſi deus ipſe ſit, qui peccare nullo modo poſſit. Certè iuſtũ eſt, quicquid Deus vult, eò tantũ, quia vult. At quidquid rex vult, iuſtũ prius eſſe debet, quàm ipſe velit. Neque enim quid iuſtum eſt, quia rex ſanxit: ſed iuſtus eſt rex, qui quæ per ſe iuſta ſunt, ſancta eſſe iubet. Itaque non dicemus, quod Anaxarchus Alexandro,

*Cic. lib. 2.
off.*

dro, de Clyti, quem interfecerat, nece vehementer anxio: Themis atque Iustitiam assidere regi, non secus ac Ioui, quæ quicquid ei cordi fuerit, confestim sanciant. Quin potius regnis præsidere, quæ, si reges legum maiestatem violent, lædantve, pœnas ab illis grauißimas reposcat. Non, quod Thrasymachus ille Chalcedonius, Principum vtilitate & libidine ius omne definiri: quin imò Principum vtilitatem iure terminari, libidinẽ legibus coerceri. Non, quod mater Antonino Caracallæ, quod libet, licere: verum, quod per leges licet, collibescere debere. Non denique, quod ipse Caracalla, Imperatores leges dare, non accipere. Quin potius in omnibus regnis bene constitutis, regem à populo leges, quas tueatur, quasque intueatur, accipere. quod si quid cõtra eas, in earum fraudem faciat, iniustum iudicari. Hæc exemplis demonstrari possunt. Antequam rex esset in Israele, Deus illi Legẽ per Mosem præscripserat, tum Sacram, tũ Ciuilem, quam perpetuò ante oculos haberet. Vbi verò Saul electus est & à populo constitutus, Samuel eam ipsi descriptã tradit, quam diligenter custodiat. nec prius cæteri reges, quàm in ipsius verba

Reges à Populo leges accipiunt.

Deut. 17.

iurati, recipiuntur. Ritus verò erat hic, ut
 vnà cum diademate testimonium (quod
 Legem Dei doctissimi quique interpre-
 rantur) regum capiti imponeretur. Cyrus,
 si quis leges patrias rùpere tenter, tanquã
 legum custos, legibus auxiliũ promittit,
 seque, cum inauguratur, iisdem colendis
 obnoxium facit, ut cumque Cambyfi, filio
 Cyri, adultores quidvis licere obstrepe-
 rent. Reges Spartæ, quos legitimos vocat
 Aristoteles, iureiurando singulis mensi-
 bus renouari solito, Ephoris regni nomi-
 ne stipulantibus, se iuxta Leges patriæ à
 Lycurgo latas, regnatos iurabant. Hinc
 Archidamus, Zeuxidami filius, rogatus,
 quinam essent Spartanę ciuitatis præfecti?
 Leges, ait, & legitimi magistratus. Ne ve-
 rò leges contemptui essent, diuinitus in-
 spiratas, vel potius à deo ipso cęlitus ac-
 ceptas iactabant, quò non ab hominibus
 homines, sed à Deo Opt. Maximo se iudi-
 cari putarent. Ægyptiorum reges omnia
 agebant iuxta Legum decreta, seque legi-
 bus parendo beatos fore profitebantur.
 Romulus Romanum regnum instituens,
 cum Senatu ita paciscitur, ut Populus Le-
 ges ferat, ipse ne rumpantur, provideat,
 legumque custos habeatur, Antiochus

III. A-

2. Sam. c. 10
 ver. 25. &
 passim.

1. Chro. c. 11.
 ver. 3.

2. Reg. c. 11.
 ver. 17.

& 12.
 Xenoph. l. 5.

8. Pædas.
 Xenoph. de

Reb. Laced.

Dionys. Ha-
 lic. lib. 1.

III. Asiæ rex, omnibus regni sui urbibus scripsit: Si quid in literis, quæ eius nomine scriberetur, legibus repugnaret, crederet, se ignaro scriptas fuisse, & propterea non parerent. Et si verò Iureconsulti quidam dicunt, Cæsare Octavianum Senatus decreto solutum fuisse legibus; Theodosius tamen, & omnes iusti Imperatores sese legibus alligatos esse professi sunt, ne, quod vi extortum fuerat, iuris locum haberet. Nimirum armis & potentia Cæsaris prostrata respublica, nil aliud poterat liberè dicere, nisi se libertatem amisisse. Quia verò Cæsarem, Tyrannum nominare non audebat, legibus solutum, quod idem erat, ac planè ex legem prædicabat. Idem verò ius in omnibus orbis Christiani benè moratis imperiis perpetuò obtinuit. Neque enim Imperator, Rex Franciæ, reges Hispaniæ, Angliæ, Poloniæ, Hungariæ, & omnes omnino legitimi principes, Archidux Austriæ, Dux Brabantiæ, Comites Flandriæ, Hollandiæ, & reliqui prius in principatū recipiuntur, quàm Electoribus, Palatinis, Patriciis, Paribus, Optimatibus, Baronibus, se secundum leges patrias ius cuique suum reddituros, promiserint. Et hæc quidè adeo, ut provinciarum, imò ne

Fulgos. Lib.
c. 5. 6.

vrbiū singularū quidē municipalia iura, in consultis provinciis municipiisve ipsis, vllatenus immutare possint. Sin fecerint, non minus crimen Maiestatis in leges committant, quàm populus in ipsos, si secundum leges imperantibus parere recuset. In summa: Principes legitimi, leges à Populo accipiunt, diadema verò, honoris; sceptrū, potestatis insigne, vt & acceptas tueatur, & ex earum præcipuè tutela gloriam sibi quærant.

*in Princeps
ouas leges
erre possit.*

Quid ergo est? An non licebit principi nouas leges ferre, veteresve abrogare? Sanè, quia regis est, advertere non modò, ne quid contra, in ve fraudem legū fiat, verū etiam, ne quid in ipsis desit, aut redvnder, ne vetustate obsolescant, ne obliuione sepeliantur: si quid abrogandū, surrogandū, derogandū putabit, populū, populivè Optimates aut Ordinarios, aut extra ordinē convocatos admonebit, legemque rogabit. At sanè non prius iubebit, quàm ab iisdem ritè expensa comprobataque fuerit. Vbi verò iusserit, nō est amplius pœnitentiæ locus, eidem omnino parere tenetur. Quia enim plus exempla, quàm verba mouent; quam tulerit, ipse ferat oportet, cum frustra sanè & iniquè quodammodo

Prin-

Princeps à subditis postulare videatur, vt leges curent; qui quas custodire tenetur, ipse negligit. Neque enim reges à subditis impunitate, sed equitate & iustitia differre cōvenit. Propterea Augustus, etsi decreto Senatus legibus solutus dicebatur; cū adolescentem repræhenderet, quòd in legem Iuliam de adulteriis peccaret; ac ille eandem ab Augusto, qui legē tulisset, violari obiiceret, erratū agnouit, ac præ mœrore cibo abstinuit. Adeò nil magis naturę convenit, quàm vt, quod vërbo doces, exemplo ipse doceas. Solebat legislator Solon leges conferre cum numismatis, quia illę societatem hominum, vt hæc cōmercium conseruant. nec ineptè. Quod si verò semel probata mutare, aut extenuare reges iure non possunt, absque Reip. consensu; an non multo minus leges figere, & refigere, sine quibus neque reges, neque homines vsquam esse possunt, sed ferarū instar, aut per sylvas vagantur, aut in antris delitescunt? Itaque in imperio Germanico, si quam legem necessariam esse putet Imperator, rogat primū in Comitibus. Si probatur: Principes, Barones, Ciuitatum legati subsignant, ac demū lex rata esse solet. Iurat verò, se & leges

Demosth. in Orat. cōtra Timocratē.

Innoc. 3. ad Regē Turrac. in c. quando. de iureiurando.

*Renovata
anno 1454.
& 1538.*

latas seruaturum, & nouas non nisi de comuni consensu, vllas laturū. In regno Polonico lex est, ne vllæ nouæ constitutiones fiant, præterquam de publico consensu, aut alibi, quàm in Comitiiis. In Franco, vbi tamen amplissima vulgò censetur regum authoritas, ferebantur olim Leges in trium Ordinum conventu, regiõve consilio ambulatorio. Ex quo verò Parlamentum statarium est, frustra sunt omnia regum edicta, ni Senatus ille comprobet, cū tamen Senatus seu Parlamenti Aresta, si lex desit, legis vim passim obtineant. Et in Anglico, Hispanico, Hungarico, & cæteris idem iuris est, vt & in antiquis quoque fuit. Etenim si à legum conseruatione regna pendent; leges verò ipsæ ab homuncionis libidine: an non certissimum est, nullius vnquam imperij statum stabilem futurum? An non, si, quod quibusdam accidit, aut continenter, aut per intervalla mente titubet; regnum etiam titubare, breuique ruere necesse erit? Quòd si verò, vt ostendimus, leges regibus potiores sunt, si reges legibus, vt serui dominis, parère tenentur; quis non legi, quàm regi parère mallet? quis regi legem violanti obsequatur?

tur? quis violatæ auxilium ferre recuset?

Iam cum Princeps legum dominus minimè sit; in aliis quatenus dominus censeri debeat, videndum est. Adulatorum aulicorum axioma percelebre est, Principes in subditos eam, quam domini olim in seruos potestatem, vitæ, inquam, & necis habere. Adeo verò istis nugis principibus imposuerunt, ut plæri- que, etsi ea sæuitiâ non utantur, non eo minus tamen sibi licere putent, sed de suo iure quodammodo cedere videantur. Dicimus verò nos contrà, Principem tamquàm legis ministrum & executorem, in eos tantum, quos Lex iusserit, gladium stringere posse. Sin fecerit, non regem amplius, sed tyrannum; non iudicem, sed prædonem; non legis custodem, sed violatorem esse. Hic considerandum est, in primis certissimum totius huiusce disputationis fundamentum, quo reges utilitatis publicæ causâ constitutos fuisse statuimus. Eo enim posito tota lis finita est. Quid enim? An regem quæsisse homines verisimile est, qui, quotiescumque collibitum esset, quos vellet, temerè necare posset? qui, ut ira vindictæ corripere, obvios quosque ad mortem raperet? qui in

linguæ

*An Princeps
vita necisque
potestatem
in subditos
habeat.*

linguæ acie, vt inquit Sapiens, mortem circumferret? Minimè omnium. Nemo est, qui salutem suã ab alieno arbitrio vltro pendere velit. vix quisquã amico, vix fratri vitam suam concedere aufit. Multò minus itaq; extraneo, quamvis præstantissimo, cum Athamas in filios, Ajax in amicos, æmulatione, odio, furore correptus interdum desæuiat. Sin verò quilibet, vt vitam suam diligit, ita maximè cõseruatam cupit; quam, quæso, securitatem putes, si mucro tenui de filo suspensus, certici tuæ perpetuò immineat? quas dapes non fastidias, si iste metus adsit? Quod verò tenuius filum deligere queas, quàm si homuncioni in dies, in horas, in momenta mutari solito, millies quotidie frænum rationis, vt variis perturbationibus rapitur, excutienti, vitam, salutemque tuam commiseris? Quæ, quæso, spes hunc metum, quæ vtilitas hoc damnũ periculũque compensare vllo pacto queat? In nocentes ergo tantũ, quos Legis vox damnarit, gladium stringere possunt. An nõ verò fortè, quia vitæ causa fauorabilior est, quos lex damnarit, absoluerè saltè rex poterit? Nihilo sanè magis. Quid enim? Grassatores, prædones, sicarios, raptore,

vene-

veneficos, magos fortè, & alias humani generis pestes, quod tyrannos passim fecisse legimus, & facere etiam nū videmus, præpostera ista clementia foueret. Itaque quod vnum lex violata per fugium habet, Asylū sceleratorum omniū foret. Qui vindicando sceleri gladium à Lege accepit, scelus ipsum aduersus legē armaret; lupos denique in ouile accerseret, qui arcessere deberet. At certè, quia interdum ea accidere possunt, in quibus lex muta, lege loquente, legis ratio, regis oratione, quasi interprete, opus habet, cū quis nempe in legis verba magis, quàm in ipsius sententiā incidit, licebit regi, ne summum ius summa iniuria fiat, adhibita in consilium ratione, quæ legis anima ipsa est, Legem interpretari: nimirum, quia, quod ex Legis sententia est, ex lege ipsa esse iudicatur. Ne tamē perturbatio vlla sedē rationis occupet, inconsultis Sapiētib; quod Alexandrum Seuerum imperatorem Romanum solitum facere legimus, nil planè definiendum putabit. Hoc modo homicidam quidem seuerè puniet: ei tamen indulgebit, qui excussa è manibus securi, transeuntem fortè aliquē occiderit. Grassatorem morte mulctabit: qui grassatorē,

L. nominis et rei. s. verbum ex lege. D. de ver. signif.

vim vi repellendo, interfecerit, absoluet. In cæteris denique casum à dolo, bonam fidem à stricto iure, quodâ quasi boni viri arbitrio distinguet: dolo, aut malæ fidei nunquam patrociniabitur. Nec verò propterea minus poterit clementis nomen assequi. Clementior certè est pastor, qui lupum necat, quàm qui seruat: rex, qui fontem carnifici tradit, quàm qui eripit. Si necas, vnus nece innocentes multos morti eripis: sin parcis, quia & istum sua impunitate, & alios paris impunitatis spe ad quodvis scelus patrandum audaciores facis, innocuos postea innumeros illorum manibus interficis. nempe quosdam necare, clementia est; quosdam seruare, crudelitas. Itaque vt regi, tanquam custodi Legis, verba interpretari interdum licet; ita & Senatui, in omnibus regnis bene constitutis, iniunctum est, & ex officio convenit, tum interpretationem regis examinare, tum etiam eiusdem seueritati clementiæve modum adhibere. Quòd si verò hominum corruptela factum est, vt hæc minus re ipsa obseruentur; idem tamen perpetuò ius est, quod in libertatem vindicari oportet. Ne plura exempla in re tã manifesta accumulemus, in Francico regno

regno ita obseruatum fuit. Quos enim rex absoluerat, capite plecti; quos occisos voluerat, absolui sepe vidimus. Interdum etiam scelera, teste rege commissa, impunita fuerunt: quia plures testes non succurrebant. quod sub Henrico II. in cuiusdam extranei, grauissimi criminis à rege ipso accusati, persona accidit. Cùm quis verò reus amicorum precibus veniã à rege impetrauit, Cancellarius, causa cognita, recusare potest. Sin & hinc conuiet, ad iudices nihilominus veniat oportet. qui quidem nõ modò, an obreptitia venia sit, sed etiã an ciuilis & legitima, diligenter examinare debet. Reus verò, qui codicillos illos veniales impetrauit, nõ prius iis vti & niti potest, quàm sese coram iudicibus stiterit, capite aperto, genibus flexis, carcerisque vtrò subierit, interim dum causæ, quæ regem impulerunt, pensantur. Hæ si minus idoneæ sunt, mulctatur reus, perinde ac si rex non condonarit. Si contrà; est sanè, quòd non regi, sed legi eiùtque æquitati, vitam acceptã ferat. Hæc partim, ne reges aut priuata odia, publica potentia freti, exerceant, aut publicas iniurias authoritate propria remittant; partim etiam, ne subditi reges aduersus leges

exorari posse putent, rectissimè instituta fuerunt. Què si hoc sæculo malè obseruatur; manet tamè id perpetuò ratum, quod dicimus, Leges in regni incolas, vitæ necisque potestatem habere, non reges, qui legum tantùm ministri & custodes sunt.

*Subditi
sunt regis
fratres, non
serui.*

Enimverò subditi regis serui, vt vulgo dicitur, minimè sunt. neque enim aut bello capti sunt, aut precio empti. Quin potius, vt vniuersi domini, quod antea probauimus, ita singuli fratrum, seu agnatorum & consanguineorum loco censendi sunt.

Deu. 17.

Ne quis miretur: hæc est vox Dei, legè regibus præscribētis: Ne cor suum super fratres suos extollant, è quorum medio delicti sunt. è qua Bartolus ipse, licet in sæculo tyrannorum feraci natus, non veretur elicere, subditos non esse regis seruos, sed fratres, & fratrum loco & conditione etiã habendos. Itaque Dauidem subditos eo nomine compellare non pudet. Prisci verò reges vocabantur Abimelech, quod Hebraicè sonat Pater meus rex. Nimirum Deus opt. maximus, cuius quotidie clemētiam, rarò seueritatē, etsi iustissimam, semperque cum misericordia coniūctam experimur, Principes vicarios suos docere voluit, non metu, sed amore subditos retinen-

*1. Chr. c. 28.
Bartol in
tract. de re-
gim. Ciuit.*

tinendos esse. Nec verò nobis ipsi succenseant, quasi eo pacto quid regiae dominationi detrahatur. Verè eò amplior est, quò diuturnior. Malus verò, inquit ille, diuturnitatis custos metus, cùm oderint, quem metuunt; & quem quisque odit, periisse expetat. At contrà, cùm ad opes tuendas nil aptius sit, quàm diligi, benevolentia vel ad perpetuitatem fidelis est. Itaque qui subditos fratrum loco habet, in mediis periculis tutus videatur; qui seruorù, in eo metu versetur necesse est, in quo procul dubio dominus esset, qui in medio seruorù agmine, solus in aliqua sylua relinqueretur. Quot enim quis seruos, tot & hostes habet. quod omnes ferè tyranni, à subditis cæsi, experti sunt: cùm bonorum regù contrà subditi non minus de illorù, quàm de propria salute solliciti sint. Huc pertinet, quod passim apud Aristotelem legitur, & ab Agasicle rege Spartæ pronunciarum fuit, Reges imperare tanquam patres filiis, tyrannos tanquam dominos seruis. Quod ita accipiendum est, vt patriam potestatem non in atrocitate, sed in pietate, vt ait Martianus Iurisconsultus, consistere intelligamus. Quod enim sub glandibus obtinuit, vt patri filium manci-

*Cic. lib. 2.
Off.*

*Plato lib. 8.
de Repub.
Seneca.*

*Aliud est
seruire, a-
liud obedi-
re: aliud li-
bertas, a-
liud licetia.*

*L. 5. D. de
parricidiis*

K

pare, & occidere impunè liceret, non modo inter Christianos locum non habet, sed inter Ethnicos bene moratos etiam erga seruos iam pridem obsoleuit. Itaque & pater inauditum filium occidere nequit, quin in Corneliam de sicariis incidat: & lege Pompeia de parricidiis, non minus tenetur pater, qui filium, quàm filius, qui patrem occiderit; adeo ut Hadrianus imperator patrem, qui filium suum in venatione necauerat, quia novercã adulterare dicebatur, tanquam latronem, in insulam deportari iusserit. Ad seruos verò quod attinet, admonemur in Sacris literis, eos tanquam fratres tractare: in prophanis, saltem ut mercenarios quosque: iure verò civili tum Ægyptiorum, tum Romanorum, ex Antoninorum constitutione, non secus in eum, qui proprium seruum occiderit, pœna dicitur, quàm qui alienum. Quin & seruus, cui dominus ægrotanti non prospexerit, quémve elurire patiatur, liberatur eius potestate: & libertus, cui patronus atrocem iniuriam intulerit, potest actionem criminis ei intendere. Quòd si verò longè interest inter seruos & filios, inter dominos & patres, nec tamen olim

L. 2. ad leg. Corn. de sicar vbi Vlt. leg. 1. C. de parricid.

Ecclesiast. 33. Cir lib. 3. Off. Di. od. Sic. lib. 2. c. 2.

L. 1. D. de his qui iure sui, vel al. suris.

blim apud Ethnicos dominis in seruos
 fœuire licuit; quid, quæso, de eo patre
 dicemus, qui cum Atreo tragicè excla-
 mabit, Natis sepulchrum ipse est pa-
 rens; de eo principe, qui subditorum in-
 auditorum cæde adeò recreatur, vt ali-
 quot millia vno die interficiat, qui cruo-
 re nunquam satiatur, qui Caligulæ, qui
 propterea orbis Phaëton vocitabatur,
 exemplo, vnâ populo teruicem, quam
 vnico ictu amputare possit, subinde
 exoptat? An non aduersus hanc rabiem
 legis auxilium implorare, & eum gla-
 dium, quem legi custodiendæ, tuen-
 disque bonis acceptum, in bonorum
 necem, legisque contemptum strin-
 git, tamquam tyranno extorquere li-
 cebit?

Sequitur iam, vt videamus, si minùs Ab omnibus
sunt Regis.
 vitæ, an bonorum saltem dominus di-
 ci possit? ac primam in bonis cuiusque
 priuatis dispiciendum est. Nulla ferè ho-
 die in principum Comitatu vox crebrior
 est, quam eorum, qui regis omnia esse, di-
 cunt. Itaque quod ipse à subditis capiat,
 nō auferre, verum quod nō auferat, vten-
 dum donare; adeòque pervasit hæc opinio

K 2

quorundam principum mentes, ut miseros subditos; non secus ac boues aratorios, quicquid arant, quicquid terant, sibi arare terereque, dicere non vereantur. Et quidem ita ex facto sese habent, etsi ius plane contrarium sit. Meminerimus hic perpetuo, Reges in utilitatem populi creatos esse, & qui populi commodis student, reges; qui suis, quod ait Aristoteles, tyrannos verè censeri. Cum igitur sua quisque amet, plerique etiam aliena appetant, an verisimile est homines aliquem quaesivisse, cui omnia sua magno labore conquistata, ultro donarent; an potius, qui, ut sua cuique diuiti æquè ac pauperi constarent, operam daret? qui sibi cuncta attribueret; an potius, qui sua cuique æquabili iure tribueret? qui tanquam fucus inutilis, apud labores exhauriret; an potius, qui mella conseruaret? qui denique propria cuiusque invaderet; an qui ne ab hostibus invaderentur, prospiceret? Quid, quaeso, meâ refert; dicat Agricola, hostis, an rex meâ mihi rapiat, si æquè fame pereco? peregrinus, an ciuis horreum meum everrat, cellam exhauriat, domum diruat, si æquè esurio, cõtabesco, compluor? barbari militis, an Romani manu cadam, si æquè occido?

sido? Cur hostis, dicit ille, barbarus, si tu
 ciuis? Cur tyrannus ille, si tu rex? Imò ve-
 rò quò homicidio parricidiū grauius est,
 eò scelus regis scelere hostium in pari
 damno superat. Quòd si verò homines re-
 gem creando sua quique regibus non do-
 narunt, sed conseruanda commendarunt;
 quo tandem, nisi prædonum titulo, ea sibi
 vindicare queant? Propterea Pharaones
 Ægyptiorum, rerum priuatarum cuiusq;,
 ipso iure domini non erant, sed tum demū
 fuisse dicuntur, cum sua quique frumento
 commutassent. Etsi de eius contractus vi
 disputari sanè & ambigi potest. Non po-
 terat etiam Achabus rex Israel Nabothum
 cogere, vt vineam suam venderet; quin
 potius etiamsi voluisset vendere, ex lege
 diuina non poterat. Imperatores Roma-
 ni, quorum immensa iactatur authoritas,
 nihilo plus iuris habuerunt. Hodie verò
 nullum regnum est, in quo non liceat sin-
 gulis, etiam vilissimis, aduersus regem a-
 pud Iudices ius suū persequi, ita vt lepius
 rex, quàm priuatus causa cadat: vbi verò
 cecidit, legi parere æquè teneatur. Nec
 obstat, quòd quidam ex imperatorum fa-
 miliaribus scripsere, iure ciuili omnia re-
 gis esse, Cæsaremque omnia habere. *Idem*

Genes. 45.

1. Reg. 6. 21

*L. venditor.
13. D. de cõ-
pred. diuid.*

*Seneca lib.
de benef. 7.
c. 4 5. 6.*

enim suam ita sententiam interpretantur, ut ad reges vniuersorū imperiū pertineat, ad singulos proprietaras, omniāque Cæsar imperio, singuli dominio possideant. Scitum verò est illud apud Iureconsultos, non si quis nauem aut domum in vniuersum vindicare potest, idcirco singulas tabulas, vel singulos lapides posse vindicare. Itaque regnum Germaniæ, Franciæ, Angliæ, rex asserere, vindicare, evincere iure poterit: neminem tamen probum, nisi cum manifesta iniuria, proprio iure excludet, quasi idem, qui vniuersorum, singulorum etiam possessor esse debeat, aut iure possit.

*l. nane. 36.
De evi-
tionibus.*

*An Rex sit
regni pro-
prietarius.*

An verò patrimonij regij, publici, in-
quã, dominij proprietarius dominus este.
Hoc sanè caput paulo accuratius nobis
tractandum est. Notandum hoc primùm,
aliud esse fisci, aliud principis patrimo-
nium: alias, inquam, res imperatoris, re-
gis, principis, alias Antonini, Henrici,
Philippi. Res regis sunt, quas ipse, ut rex,
possidet: res Antonini, quas ut Antoni-
nus. Et illas quidè à populo, has à paren-
tibus accepit. Hæc distinctio in iure Ciu-
li crebra est, in quo aliud imperij, aliud
Cæsaris patrimonij dicitur; alius fiscus
Cæsa-

Cæsaris, aliud Reip. erariū; alius Cæsaris alius fisci imperatorij procurator; alij Comitēs sacrarum largitionū, alij rerum priuatarum: adeo vt, qui tanquam imperator præfertur priuato in hypotheca, tanquam Antoninus postponi interdū possit. Consimiliter in imperio Germanico aliæ sunt res Maximiliani Austriaci, aliæ Maximiliani Imperatoris; & alij imperij, alij ipsius quæstores, vt etiā alio iure sunt gentilitiæ principum ditiones, alio, quæ Electoratus dignitatibus annexæ sunt. Quin & alij sunt apud Turcas fundi seu horti patrimoniales Selimi, alij fundi fiscales: & illi quidem in mensam principis, hi in sustentationem Imperij tantum impenduntur. Sunt tamen regna, vt Francicum, Anglicum & cætera, in quibus priuatum patrimonium reges non habent, sed publicum tantum, à populo acceptum: in quibus propterea ea distinctio nõ adhibetur. Ac quantum ad res priuatas principis, si quæ sunt, attinet; non dubium est, quin earum proprietarij sint, nõ secus ac singuli ciues, quiq; eas iure ciuili vèdere distraherèq; p arbitrio possint. At certè fisci, regni, patrimonij regalis, quod domaniū vulgato vocabulo nūcupatur, proprietarij domini nulla

L. bene à Zenone. C. de q. ad. pra. c. l. vnus de quest. Mag. lib. 12. C. l. f. f. cus. D. de iure fisci.

l. cum ser-
uus. 39. §.
vlt. D. de
eg. 1. l. vni-
uersi. 9. C.
-scq. C. de
undo pa-
timon.

ratione censerī possunt. Quid enim? An quia te aliquis pastorem gregis causa fecit, gregē ipsum deglubendum, diuendēdum, agendum ferendūmque pro libito tradidit? An quia te populus ducem iudicēmve vr̄bis regionisve alicuius cōstituit, vr̄bis regionisve alienandę, vendūdę, perdendę potestaté fecit? Cū verò populi vnā cum regione fiat alienatio, an sui distrahendi, prostituendi, mancipandi cui volueris, idcirco tibi authoritatem dedit? Deinde, num regia dignitas possessio est, an potius functio? Si functio, quid cū proprietate commune habet? sin possessio; an non saltem eiusmodi, vt is, à quo traditur, populus sibi perpetuò proprietatem retineat? Denique, si patrimonium fisci, seu domanium, reipub. dos verè dicitur, & ea quidem dos, cuius distractione, dilapidatione & respub. ipsa, & regnum, & rex denique ipse perit; qua tandem lege dotem istam alienare licebit? Infaruetur ergo Vuenceslaus Imperator, insaniat Carolus VI. Gallię rex, regnūmque, aut eius partem Anglis donet vendatve: prodigat Malcolmus Scotię rex regio fundos, regiāmque gazam exhauriat: quid sequetur? Qui regem aduersus exterorum impe-

tus

rus elegerunt, regis dementiâ serui exte-
 rorum fient: qui suis sigillatim opibus ea
 ratione caueri voluerunt, vniuersi prædæ
 exponentur: quæ sibi quisque, quæve pu-
 pillis, vt in Scotia, ademerit, vt remp. do-
 taret, leno aliquis abliguriet. Si verò,
 quod iam sæpius diximus, reges in vsum
 populi creati sunt; quis tandem vsus erit,
 si non modò vsus, sed etiam abvsus con-
 cessus est? Cui bono tot mala, cui vtilitati
 tot damna, totque pericula? Si, inquam,
 dum libertati meæ incolumitatiue pro-
 spicere volo, memet ipse mancipio, memet
 ipse vnus libidini expono, memet in cõ-
 pedes numellâsque induo? Itaque hoc iu-
 ris vt natura insitū, ita & vsu apud omnes
 ferè gentes comprobaturū videmus, vt rem-
 pub. regi suo arbitrato minuere nõ liceat;
 isque, qui contrà faxit, non regem, sed ty-
 rannum agere censeatur. Certè cùm reges
 crearētur, aliquas opes iis tribuere neces-
 se fuit, quibus tum regiū decus seruarent,
 tū verò maximè regia onera sustinerent. i-
 ta etenim & honestas & vtilitas poscere
 videbatur. Ad munus regium pertinebat,
 iudices vbique locorum constituere, qui
 munera non caperent, quique ius venale
 non prostituerent; præterea vim, quæ iu-

ri, si quando opus esset, opẽ ferret, præstò habere, tutas vias, tutum cõmerciũ præstare, &c. Sin bellũ metueretur, aduersus hostes vrbes præsidio munire, vallòq; cingere, exercitũ alere, armamentaria instruere. Scitum verò est illud, neq; pacem absque bello, neque bellũ absque milite, neque militem absque stipendio, neque stipendium absque tributo consistere posse. Ad pacis itaque onera sustinenda, institutum fuit domanium; (qui apud Iureconsultos Canon vocitatur) ad belli, tributũ; ita tamen, vt si quid grauius ingrueret, extra ordinem indictio succurreret. Quorum quidẽ omnium finis est, vtilitas Reipubl. vt qui in priuatã ea convertat, regis nomine planè indignus sit. Est enim Princeps, ait Paulus, Dei minister in bonum populi, eique vt in id incumbat, tributa & vectigalia persoluuntur. Et verè omnia ferè olim hanc originem habuisse videntur vectigalia Romanorum, vt tutè essent merces pretiosæ, ex India, Arabia, Æthiopiã aduehi solitè, aduersus pyraticas incursiones, quarũ causa classis publicè instruebatur. quoin genere erat vectigal maris Rubri, Pedatica, Nauigia, Portoria & cætera, vt viæ publicæ, quæ propterea Prætorix, Cõsulares,

Rom. 13.

Tim. lib. 19.

4.

Lares, regiae vocabantur, rursus à latronibus, planæque & faciles præstarentur. quod etiam nunc onus regio cognitori incumbit, ut Pontes publici restaurarentur, ut ex constitutione Ludouici Pij, duodecim super Sequanâ, ut naues traiciendis fluminibus præstò essent, &c. Salinarum vectigalia nulla erant, imò pleræque in priuatorum dominio erant; quia quæ natura ultrò dabat, non magis, quam lux, aura, profluens vendi posse videbatur. Cùmque rex quidam Lycurgus nomine, in Asia minore, salinis vectigal imponere cœpisset, quasi natura suâ liberalitatem restringi non patiente, derepente exaruisse dicuntur. Etsi verò hodie,

Si quid Palphurio, si credimus Armillato,

Quicquid cõspiciunt pulchrumque, ex equore toto est;

Res fisci est, ubicunque natat.

Qui primus tamè hoc vectigal Romæ instituit, Liuius Censor, unde Salinatoris cognomen adeptus est, ob necessitatem reip, presentissimam fecit. In Gallia verò Philippus Longus ob eandem causam, in quinque annis tantum obtinuerat; cuius continuatione quos motus poperit, nemo nescit. Tributa denique in bellica stipendia instituta fuisse, vel ex eo apparet, quod stipendiarum & tributariam Provinciam facere, idem re ipsa sit. Sic Salomon tributa imperat muniendis

Archid. in
Can. si qu
Romipeta
& peregr
24. q. 3. Ba
in c. 1. §. c
uenticula.
de pace in
reus. fir.
l. 2. D. ne
quid in lo
publ. §. vi
rum.
l. magis p
to. D. de
bus corun

Iuuenalis

Reg. 9
 c.
 Stell. lib.
 le rep.
 176.

urbibus, & armamentario publico instruendo, quibus propterea, iis confectis, populus sub Roboam leuari cupit. Turcæ verò ipsi tributum provinciarum, Sacrum populi sanguinem appellant, quem profunderè, aut aliò, quàm ad populum defendendum, convertere, sit nefas. Itaque quæcunque rex bello acquirit vrbibus gentium, quia communibus opibus acquirit, populo acquirit, non sibi, quasi seruus institutor domino. Quin etiam si quid per matrimonium fortè adipiscitur, (quod, inquã, purè simpliciterque vxoris sit) regno acquiri putatur: quia præsumitur non eam ipsam vxorè ducere, quatenus Philippus, aut Carolus est, sed quatenus rex. Contrà verò, vt Reginae partem habent eorum, quæ mariti nondum in regnũ cooptati, acquisuerunt constante matrimonio, ita eorũ quæ post regnum adeptũ, nullam planè; quia publicis opibus, non priuatis regis nũmis parta censentur. quod in regno Francico inter Philippũ Valesium & Iohannã Burgundam vxorem iudicatum fuit. Ne verò pecuniæ in alium vsu extorqueantur, iurat Imperator, se nulla, nisi conventus publici auctoritate vestigalia impositurum, tributave indicturum. Idem reges Poloniae,

hiæ, Hungariæ, Daniæ, Angliæ confimiliter, ex Leg. Eduardi primi. Francorum reges olim in trium Ordinum conventu vectigalia imperabant. Vnde etiam est lex Philippi Valefij, ne collectæ indicantur, nisi summa neceſſitate vrgente, de que trium Ordinum conſenſu. Quin & olim collectæ illæ in arcis per ſingulas diœceſes recondebantur, ſelectiſque viris (Electos etiamnum vocant) cuſtodiendæ tradebantur, quibus militibus oppidatim conſcriptis per eorundem manus ſtipendia numerarentur: quod & in aliis regionibus, vtrpôtâ Belgicis, fieri ſolebat. Hodie ſaltem, ni Senatus cõſentiat, rata nõ ſunt, quæcunque imperentur. Sunt verò quædam provinciæ, quæ non niſi de Ordinum conſenſu, ex pacto tenentur, vt Linguadocana, Britânica, Provincia, Delphinatus & cæteræ quædam; vt & in Belgio planè omnes. Denique ne fiſcus, quo tanquam liene tumente, cætera membra contabeſcunt, omnia ad ſe rapiat; ſuum ubique locorum fiſco demenſum tribuitur. Cùm itaque tandem conſtet, quæ regibus ordinariè aut extra ordinè tribuuntur, tributa, vectigalia, dõmaniumque adeo quod vocatur, yniuerſum, (quo nomine Porto-

ria, isagogica, exagogica, regalia, bona
ἀναγονόμια, caduca, cōmissa, & cætera
 huiusmodi comprehendimus) in populi
 vtilitatem & defensionem, regniq̄e sustē
 tamentum attributa fuisse: & ita quidem,
 vt iis neruis succisis, populum labascere;
 iis subrutis fundamentis, regnū corruere
 necesse sit: sequitur sanè, eum, qui in dis
 pendium populi, populum onerat, qui è
 publico damno lucrum captat, ipsumq̄e
 adeo proprio gladio iugulat, regem non
 esse: contrà, verum regem, vt publicorum
 negotiorum curatorem; ita & publi
 carum opum administratorem, non au
 tem proprietarium dominum esse. qui
 quidem domanium regium non ma
 gis, quàm regnum ipsum., alienare, aut
 dissipare possit. Quòd si verò aliter se
 gesserit, sanè si reipublicæ interest, vt
 quisque sua propriæque re bene vtatur,
 multò magis, vt re publica quis bene
 vtatur, reipublicæ interest. Ac propter
 ea si dominus, qui sua prodigit, ad a
 gnatos & gentiles autoritate publica de
 ducitur, suisque rebus abstinere cogitur;
 multo sanè æquius curator Reipubl. qui
 rem publ. in publicam perniciem con
 vertit, aut funditus evertit, ab iis, quorum
 inter-

interest, quibusque ex officio convenit, omni administratione, ni admonitus desinat, spoliari poterit. Quod autem rex in omnibus legitimis imperiis, patrimonij regij proprietarius dominus non sit, facile est ostensu. Ne antiquissima illa sæcula petamus, quorum imaginem habemus in persona regis Hethæorum Ephron, qui ne agrum quidem suum, inconsulto populo, Abrahamo vendere audeat. In omnibus imperiis id iuris hodiè vsurpatur. Imperator Germaniæ, antequam coronetur, sanctè iurat, se ex his, quæ ad Imperium imperiique patrimonium pertinet, nihil alienaturum, distracturum, oppigneraturumve. Si quid verò recuperet, aut acquirat viribus publicis, Imperio, non sibi quæsitum iri. Itaque cum Carolus quartus, vt Vuenceslaus filius designaretur imperator, Electorum cuique centum coronatorum millia pollicitus, quia pecuniam in numerato non habebat, illis eo nomine telonia, vestigalia imperialia, oppida, proprietates & iura, pignoris titulo obligasset, acerri- ma dissertatio coorta est, & plærque oppignoratione irrita esse iudicarunt. quæ sane nõ valisset, nisi iis ipsis, qui imperium

Genes. 23.

*Sleid. lib. 1.
& Bulla aurea.*

*l. 1. & pas-
sim, c. de cō.
re. alien.
Naucler. in
Chron.
Genes. 46.*

rueri debebant, eamq; oppignerationem
imprimis oppugnare; quæstiosa fuisset.
Propterea verò Vuenceslaus ipse coactus
est tanquam incapax, sese Imperio abdica-
re, quòd regalia iura, ducatus præsertim
Mediolanensis, sibi eripi passus esset. In
regno Polonico lex verusta est, de nō alie-
nandis terris regni Poloniæ, renouata
C13. CCC. LXXV. per regem Ludouic-
cum. Est eadem in Hungarico. vnde legi-
mus, Andream Pannoniæ regem circa an-
num C13. CC. XXI. apud Honorium
tertiū Pontificem postularum fuisse, quòd
neglecto iureiurando, dominica prædia
distraxisset. In Anglico, lege Eduardi, an-
no C13. CC. XC VIII. In Hispanico pariter
ex constitutione sub Alfonso facta; reno-
uata demum C13. 13. LX. in Toletanis co-
mitiis, quæ quidem leges sancitæ fuerunt;
cū longo antè tempore cōsuetudo vim
legis obtinuisset. At certè in Francico, in
quo, tanquā cæterorū exemplari, diūtius
hæreo, hoc ius perpetuò sacrosanctum e-
rat. Lex est regni antiquissima, Iura, in-
quam, cum ipso regno nata, de domanio
non alienando, anno C13. 13. LXVI. et si
malè obseruetur, renouata. Excipiuntur
tantum duo casus, Panagiū siue Appenna-
gium

*e. intellectu.
de iureiurā
do, in De-
cretal.
Polydor. Vir-
gil.
In Cod.
Hispā. par.
5. t. 5. Con-
stit. 9.*

gium (alimenta) liberis fratribusve attribuendum; ita tamen, ut ius clientelare perpetuò retineatur. deinde, si necessitas bellica postulet, cum pacto tamen redhibitorio. Quod interim utrumque, irritum olim censebatur, nisi triū Ordinum conventus iussisset: hodie verò, ex quo Parlamentum statarium factum est, nisi Senatus Lutetianus, qui Senatus Parium est, & Camera ratiociniorum publicorum comprobarint, & præfeti fisci etiam, edicto Caroli VI. & IX. usque adeò verò hoc verum est, ut si quam Ecclesiam præsci Galliæ reges dotare vellent, etsi ea tum causa. favorabilis in primis videbatur, optimatum consensum adhibere tenerentur. ut exemplo esse potest Childebertus rex, qui absque Francorum & Neustrasiorum consensu monasterium diui Vincentij Parisiensis dotare ausus non fuit, ut neque Clodoveus II. & cæteri. Quin ne regalia quidem, aut ius nominandi prælatos cuiquam Ecclesiæ remittere possunt. Si qui verò fecerunt, ut in gratiam Senonensis Ecclesiæ Ludouicus XI. Altisiodorensis Philippus quartus; Niuernensis Philippus Augustus, Senatus,

Papon Ar
stor. lib. 5.
tit. 10. a. 17.

§. 5. 21. 27.
legis regia
late 1566.

Aimoi. &
cat.

Aimoi.
lib. 4. c. 4.

L

irritum pronunciauit. In hanc legem rex Francorum Rhemis inaugurandus iurat: quam si violet, perinde valeat, ac si de Turcico Persicove imperio contrahat. Hinc Constitutiones, sive, vt vocant, statuta Philippi Sexti, Ioannis Secundi, Caroli Quinti, Sexti, Octaui, de revocandis his, quæ per maiores suos alienata fuerant. Hinc rescissæ in Turonico trium Ordinum conventu, cui Carolus VIII. intererat, Ludouici vndecimi patris, alienationes plæræque, & hæredibus ablata, quæ Tancredo Castellano, de ipso bene merito, propria autoritate donarat, oppida. Quod & in postremo trium Ordinũ conventu Aureliæ habito, denuò sancitum fuit. Hæc de fundis publicis. At quòd regnum Regi præferri evidentiùs appareat, eumque, quam à populo accepit maiestatem, priuata autoritate minuere non posse, neminem suo imperio eximere potest, neque vlla regni in parte, summi imperij iure cedere. Conatus est aliquando Carolus Magnus, Francicum regnũ Germanico imperio subiicere. Franci verò, verba faciente Vascone quodam principe, acriter restiterunt. Ac res ad arma prolapsa fuisset, si Carolus vlteriùs perre-

*L. p. 69.
S. prædium.
D. de leg. 2.*

*Anno 1329.
1360. 1374.
1401. 1483.*

*Anno 1483.
1522. 1531.
1549. Are-
tis etiam
Curia.
Anno 1560.*

*Paulus Ac-
mil. lib. 3.*

perrexisset. Confimiliter, cùm pars aliqua regni Francici, Anglis tradita fuit, summum ius perpetuò ferè exceptum fuit. Si quando verò vis extorsit, vt fœdere Britiniaco, quo rex Ioannes, in Vasconia & Pictonibus summo iure cefsit: neque pactum seruauit rex, neque magis potuit aut debuit seruare, quàm tutor curatorve captiuus, vt tum ille erat; qui vt se redimeret, bona pupillorum obligaret. Eodem iure Senatus Lutetianus fœdus Confluentinum rescidit, quo Carolus Burgundus Ambianum & vicinas vrbes regi extorserat: nostro etiam tempore Madritianum pactum, inter Franciscum primum captiuum, & Carolum quintum Imperat. de Ducatu Burgundiæ. Caroli sexti verò donatio regni Franciæ mortis causa, in Henricum Angliæ regem collata, summę ipsius insanię argumentum, si alia desint, idoneũ esse potest. Vt autem alia omitterem, quę in hanc rem dici possent, quo iure tandem regnum regniue partem vllã donare aut vendere rex possit: cùm illa in populo, nõ in mœnibus consistat: liberorũ verò hominũ nõ sit cõmerciũ. cùm ne libertos quidẽ patroni cogere possint, vt alio loco, quàm illis placeat, domiciliũ suũ

Anno 119
1200. 126
1297. 130
1325. 1330

Anno 136

Anno 140
C. 1525.

Anno 142
Möhsstret
C. 225.

L. liber bo
mo. 103. D
de verb. ob
lig. l. si em
sor. 34. §. 1

*D. de contr.
empt. l. pe-
nult. C. de
oper. libert.*

ponant. Maximè verò, cùm non serui, sed fratres; nec fratres modò regis singuli sint, sed vniuersi domini regni dici debeant?

*An Rex sit
Regni vsu-
fructuarius.*

An verò, si minus regni proprietarius rex est, regni saltem domanisque vsufructuarius dici potest? Sanè ne vsufructuarius quidem. Fructuarius pignori dare potest. Diximus verò, reges fisci patrimonium oppignerare non posse. Fructuarius de fructu donare suo arbitrio potest. Regis contrà dona immensa, irrita censentur: impensæ non necessariæ rescinduntur, superfluæ rescantur: quod in alium, quàm in publicum vsum converterit, rapuisse censetur. Nec verò minus lege Cincia tenetur, quàm priuatus ciuis apud Romanos quilibet: in Gallia præsertim, absque Cameræ ratiociniorum, quam vocant, consensu, nulla dona valent. Hinc Cameræ ordinariæ sub prodigis regibus annotationes: Trop donné, soit repeté; id est, immensa est hæc donatio, itaque reperatur. Hæc eadem verò, qualecumque tandem rescriptum à rege accipiat, se nil, quod regno rei que publicæ damnosum sit, admitturam sanctè iurat: etsi certè parum sanctè obseruat. Fructuarius denique,

nique, quo modo fructibus suis vtatur fruaturque, lex non curat. Regi contra, quo modo, & in quem vsum iis vti debeat, lex præscribit. Itaque prisca Gallia reges, dominicos redditus quadrariam partiri tenebantur. Pars vna impendebatur in sustentationem ministrorum Ecclesiae, & inopum: altera, in mensam principis: tertia, in familiarium stipendium: postrema in refectorem arcium, pontium, ædiūque regiarum. Residuum si quod erat, in ærario reponebatur. Qui verò motus anno circiter C. CCCC. XII. in Lutetiano trium Ordinū conventu fuerint, quòd Carolus VI. in suam libidinem, suorumve, omnia convertisset, quòdque domesticæ rationes, quæ antea nonaginta quatuor Francicorum numerorum millia non excefferant, in tam misero reipublicæ statu, ad quingentorū quadraginta Francicorum millia excreuissent; ex Historiis satis constat. Vt autem dominici redditus ita impendebantur, ita & oblationes seu auxilia in bellum, vt & indictiones seu taleæ in militum stipendia tantum destinatae erant. In ceteris regnis nihilo sanè plus authoritatis rex habet; imò in plerisque minus. vt in Imperio Germanico & Polo-

Monstreletus in Carolo 6.

nico. Hoc vero idè in Francico probare
 voluimus ita se habere, ne, quò quis plus
 iniuriæ audeat, eò plus etiam iuris habere
 putetur. In summa, quòd antè diximus,
 regis nomen non hæreditatem, non pro-
 prietatè, non vsumfructum, sed functionè
 & procuracionem sonat. Vt Episcopus ad
 animæ, rex ad corporis curam salutémq;
 (in iis, quæ ad bona publica attinent) in-
 stitutus est : vt ille bonorum sacrorum,
 hic profanorum dispensator est : & , quem
 ille in Episcopalibus, hic in dominicis
 prædiis potestatem, & nihilo maiorem
 habet : prædiorum Episcopalium, abs-
 que consensu capituli, alienatio non va-
 let : vt nec dominicorum, absque concilio
 publico, optimatumve senatu : fructuum
 sacrorum pars vna ædificiis, altera paupe-
 ribus, tertia sodalibus, quarta Episcopo
 ipsi dicatur : idem verò fermè in re ditibus
 regni dispensandis regem præstare debe-
 re videmus. Non obstat, quòd hodie pas-
 sim contrà vsurpetur. Etenim non, quòd
 Episcopi plerique pauperibus tollant,
 quæ in læones profundant, aut prædia
 omnia nemoræque vastent, officium Epi-
 scoporum vllatenus immutatum est. Nò,
 quòd imperatores nonnulli omnimodam
 potesta-

*Ex Concil.
 Valent. in
 c. 1. de his,
 quæ sunt à
 pralatis ab-
 sque cons.
 Capit.*

potestatem sibi tribuerunt. neque enim quisquam in sua causa iudex esse potest. Quòd si verò Caracalla aliquis dixit: quãdiu gladius superesset, pecuniam non defuturam; aderit & Hadrianus Cæsar, qui dicat, se sic gesturum principatum, ut sciat rem populi esse, non suam. quod vnum ferè regem à tyranno distinguit. Non, quòd Attalus Pergamenorum rex, populum Romanum, regni hæredem instituerit: quòd Alexander Ægypti, Ptolemæus Cyrenorum regnum, populo Romano, aut Prasutagus Icenorum Cæsari legaerint. Ista sanè magna vis, Iuris vim debilitare non potest: imò, quòd maior est, eò minus ius nostrum lædit. Quæ etenim Romani, iuris prætextu capiebant, si is prætextus defuisset, nihilominus vi occupassent. Videmus verò nostro ferè tẽpore, Venetos imaginariæ cuiusdam adoptionis prætextu, quæ absque vi ridicula planè fuisset, regnum Cypri occupasse. Non obstat quoque donatio Constantini in Syluestrem Pontificem. ista enim palea Gratiani iam pridem exoleuit, ignique damnata est. Non donatio Ludouici Pij in Paschalem, Romæ nempe, cū parte Italię. quia enim donabat

Florus lib. 1.
Linus l. 70.
Tacitus lib. 14.

olater.lib. Geogr.3. Pius, quæ nō possidebat, nemo restitit. At Carolo patri, Francorum regnum imperio Germanico subdere volenti, Franci iure restiterunt; & si perrexisset, vi resistere parabant. Non, quod Salomonem Hiram regi Tyri, viginti oppida tradidisse legimus. neque enim ea donavit, sed creditori in solutum tradidit, ac intra certum tempus recuperavit. quod ex ipso textu liquet. Erant verò præterea fundi steriles, à reliquiis Gentium culti, quos ab Hiram receptos Israelitis demum excolendos incolendosque dedit. Nihilo magis obstare potest, quod in quibusdam fortè regnis ea pactio inter regem & populum nō ita disertè intercedat. Etenim ut ea etiā nulla sit, constat tamen iure Naturæ, reges reipubl. non eversores, sed moderatores esse, ius reipublicæ suis pactioibus mutare non posse; dominos tantum, cum pupillis prospiciunt, non secus ac tutores haberi: dominum verò eum non censerī, qui civitatem libertate spoliat, & mancipij instar divendit. Non denique, quod quædam regna sint à regibus ipsis parta. quia enim non suis, sed publicis manibus, viribus, opibus regna acquirunt; nil verò magis rationi consentaneum est, quàm ut

ea,

2. §. ius
reipubl. D.
de admini-
strat. rer.
ad civit.
bert. l. tutor
7. D. de ad-
min. tutor.
si fundū.
si tutor.
D. depositi,
expres-
sus Extra-
vag. de re
iudicata, c.
intellecto.

ea, quæ publicis opibus, & communibus
 ciuium periculis parta sunt, absque com-
 muni consilio non alienentur; quod & in-
 ter ipsos prædones obtinet. Societatem l. 2. & pas-
 sim, C. de
 interd. com.
 re. alienat
 humanam dirimit, qui contrà facit. Itaque
 etsi imperiû Germanicum Franci, iidem-
 que Gallicum regnum vi occuparint; id
 tamen iuris in vtroque obtinet. In sum-
 ma: statuamus tandem oportet, reges pa-
 trimonij regij non proprietarios, non
 fructuarios, sed administratores tantùm
 esse: cùmque ita sit; multò sanè minus, aut
 rerum priuatarum cuiusque, aut rerum
 publicarum, quæ ad singula municipia
 pertinent, proprietatem, vsum fructumve
 sibi tribuere posse.

Hic tamen nobis, antequam vlteriùs
 progrediamur, scrupulus eximendus est.
 Cùm Populus Israeliticus regem postu-
 lasset, dixit Deus Samueli: Audi vocem 1. Sam. c.
 8. v. 14.
 populi: verùm significa ei primùm, quod-
 nam sit futurum ius Regis, qui regna-
 bit super eos. Tum verò Samuel hoc Re-
 gis ius futurum inter alia exposuit, vt a-
 gros, vineas, oliueta cuiusque capiat, quæ
 ministris suis donet, res cuiusque priua-
 tas in suum vsum convertat: denique i-
 psos in seruitutem redigat. Mirum verò,

quanti hunc textum Aulici nostri faciant; qui aliàs vniuersam Scripturam ludibrio habent. Vult hïc Deus Opt. Max. Populo Israelitico ipsius leuitatem ostendere, qui cùm Deum ipsum præsentem haberet, qui iudices, ducésque belli, quotiescunque rogabatur, pios & probos ipsi eligeret; lubricum tamen homuncionis, in horas mutari soliti, quàm Dei immortalis immutabile imperium mallet. Indicat itaq; illis, quàm lubrico in loco sit rex constitutus, quàm procliuis virium in violentiam lapsus, quàm præceps regni in tyrannidem mutatio. Regem etenim, quem ei tradat, gladium in ipsos stricturum, sua potestate præposterè vsurum, ius in vi omne positurum. Hoc verò, quod vltro sibi accersant malū, tum demum sensuros, cùm remedio locus non fuerit. Denique, non, quod sit ius regum, sed quod ius sibi reges tribuere soleant: non, quid facere ex officio debeant, sed quid plærumque ex maleficio vsurpent, hoc in textu describitur. Id autem ex Deuteronomio XVII. capite, quo Deus Legem regibus præscribit, manifestè liquet. Hïc dicit Samuel, Regem subditos loco seruorum habiturum: illic præcipit Deus, ne cor suū super fratres

Deuter. 17.

fratres extollat; ne, inquam, in subditos, quos consanguineorum loco habere teneretur, insoleſcat. Hic, currus fabricaturum, equites inſtructurum, propria cuiusque invaſurum dicit: illic, ne equos congreget, ne aurum argentumve accumulet, ne populum in Ægyptum, id eſt, in ſeruitutem reducat, monetur. Hic Achabus depingitur, qui Nabothi vineam ſcelere acquirit; illic Dauid, qui ne aquam quidem periculo ſuorum hauſtam, bibere iuſtum putat: hic prædicit Samuel, Regem, quem iuri cuſtodiendo poſtularint, ex legem futurum: illic contra Deus, Legem ſuam regi per ſacerdotes tradi iubet, quam deſcribat, perpetuoque ante oculos habeat. Itaque Samuel ipſe, ſacerdos ſummus, Legem ipſam regiam, quæ Deuter. XVII. extat, Sauli in volumine deſcriptam tradit. quod certè minimè feciſſet, ſi eandem violare ius fuiſſet. In ſumma: perinde eſt, ac ſi dixiſſet Samuel: Petiſtis regem exemplo cæterarum gentium, plæriq; verò ſunt tyranni. Regem, qui vobis ius diceret: plærique verò quicquid velint, ſibi licere arbitrâtur. Interim tamen Deû, cuius ipſa voluntas iuſtitię regula eſt, ultro deſeritis.

1. Reg. c. 21.
2. Sam. c. 23.
ver. 16.

Extat

Herod. lib. 1

Extat autem apud Herodotū Historia, è qua facile cognoscitur, quàm proclivis sit regni in tyrānidē mutatio, cuius Samuel populum admonitum volebat. Deioces propter insignem iustitiæ commendationem à Medis, iudex primū eligitur: mox, ut, si qui iuri resisterent, eos compescere posset, cum idonea potestate rex constituitur. Tum satellites petit, dein arcem Ecbatanam, adversus contumacium iniurias sibi extrui curat: demum in propriis iniuriis vel minimis vlciscendis totus est: ad extremum verò regis vultum intueri, regis in conspectu ridere, aut spueri, crimen iudicatur. Usque ad eò periculosum est, impotēti animo, qualis est plærorumque hominum, nimiam potentiam concedere. Non ergo docet eo in loco Samuel, absolutam esse regis potentiam; imò contrà populum, ne dissolutæ hominis impotentiae, nimium potentiae tribuat, admonitum cupit. Non regis vim exaggerat, sed aggere coercendam dicit: non effrenem aliquā licentiam regi concedit: quin potius frēnum iniiciendum, tacitè suadet. Hac verò oratione moti Israelitæ, regum suorum potentiam temperasse videntur: quod & omnes prudentes nationes, sive pro-

proprio, sive hoc eodem exemplo, sive etiam alieno periculo edoctæ, sapienter fecerunt, ut ex iis, quæ sequuntur, manifestum erit.

Diximus in constituendo rege duplex fœdus initum fuisse; primum, inter Deum & regem & populum, de quo supra: secundum, inter regem & populum; de quo nobis iam agendum est. Saule rege constituto, traditur ei lex regia, secundum quam imperet. David in Hebron init fœdus coram Domino, id est, Deo teste adhibito, cum omnibus senioribus Israel, qui uniuersum populum repræsentabant: tum verò demum in regem vngitur. Ioas quoque cum uniuerso populo terræ, in domo Domini, Ioiada summo sacerdote verbis præeunte. Impositum verò dicitur ei vnà cum diademate testimonium; quod plerique legem Dei, quæ passim eo nomine vocatur, interpretantur. Cõsimiliter Iosias promittit, se obseruaturum præcepta, testimonia & statuta, in libro fœderis comprehensa. quibus nominibus intelliguntur leges, quæ tum ad pietatem, tum ad iustitiam pertinent. Quibus omnibus in locis dicitur fœdus initum cum uniuerso populo, uniuersa multitudine, omnibus
senio-

Fœdus sive pactum inter regem & populum.

Deuter. 17. 1. Samu. 10. ver. 25.

2. Sam. c. 5. ver. 3.

1. Chro. c. 12. ver. 3.

2. Reg. c. 11. v. 17. & 12.

2. Chro. c. 23. ver. 3.

2. Reg. c. 23. ver. 3.

senioribus, omnibus hominibus Iudæ: ut intelligamus, quod etiam sigillatim exprimitur, non modò principes Tribuum, verùm etiam omnes Chiliarchos, Centuriones, magistratúsque inferiores adfuisse, vrbium nomine, quæ singulæ per se cù rege paciscerentur. In eo pacto agebatur de creando rege. Populus enim regem faciebat, non rex populum. Itaque non dubium est, quin Populus stipularetur, rex promitteret. Stipulatoris verò partes in iure potiores censentur. Stipulabatur ille à rege, an non iustè & secundum leges regnaturus esset? hic, facturum spondebat. Populus demum se iustè imperanti, fideliter obsequiturum respondebat. Itaque promittebat rex purè, populus sub conditione: quæ si non impleteretur, populus ipso iure omni obligatione solutus censeretur. In primo fœdere seu pacto, Pietas in obligationem venit: in secundo, Iustitia: illo promittit rex, se piè obediturum Deo: hoc, se iustè imperaturum populo: illo, se gloriam Dei; hoc, vtilitatem populi curaturum: in illo inest conditio, Si legem meam obseruaris; in hoc, Si ius vnicuique suum tribueris. Illius, ni impleatur, Deus propriè vindex est; huius, legi-

legitimè vniuersus Populus, quive vniuersum populum tuendum susceperint, regni proceres. In omnibus verò legitimis imperiis ita perpetuò obseruatum fuit. Persæ, sacrificiis ritè peractis, hanc cum Cyro conventionem faciunt: Tu primùm Cyre, si quis Persis bellum faciat, aut leges violet, promittisne auxilium patriæ tuæ, omnibus viribus tuis? Ac vt spondit; Nos Persæ, aiunt illi, vicissim tibi auxilio erimus, si quis tibi patriam tuenti obsequi nollet. Xenophon verò hanc conventionem *συμμαχίαν*, id est confœderationem vocat, quo modo Isocrates orationem de Officio subditorum erga principem, *συμμαχικὸν λόγον*. Inter reges Spartanorum & Ephoros fœdus singulis mensibus renouabatur, etsi illi semper ex Heraclidis erant. Vt verò iurabant reges, se secundum leges patriæ regnatos; ita Ephori, si fecissent, regnum in ipsorum manu stabilituros. Consimiliter in regno Romanorum Romulus cum Senatu & populo hoc pactum facit. Populus leges ferret, ipse rex latas custodiret: Bellum populus decerneret, ipse gereret. Etsi verò Imperatores plærique vi & ambitu magis, quàm vllò iure

Xenophon
lib. 8. Pæd.

Xenophon
de Repub.
Lacedæm.

Dionys. Ha
licar. lib. 2.

imperium Romanorum adepti sunt, & lege regia, quam vocant, omnimodam potestatem sibi arrogarunt; quæ tamen exstant legis illius fragmenta tum in libris, tum in Romanis inscriptionibus, satis docent, Reipublicæ curandæ & administrandæ, non evertendæ, & per tyrannidem opprimendæ facultatē concessam illis fuisse. Quin & legibus sese teneri, professi sunt boni imperatores, & senatui imperiū acceptum tulerunt, & ad senatum gravissima quæque retulerunt, eoque inconsulto, quidquam, quod ad summam rei pertineret, decernere nefas putarunt. Quòd si verò hodierna imperia spectemus, nullum sanè est, quod eo nomine dignum censeatur, in quo inter Principem & subditos pactum eiusmodi non intercedat. In imperio Germanico, nõ ita pridem solebat rex Romanorum, in Imperatorem coronandus, fidē & hominum præstare imperio, non secus ac vasallus seniori, cùm investituram feudi accipit. Licet verò per Pontifices verba cõcepta, in quæ iurabat, paulò immutata fuerint, res tamen eadē perpetuò manet. Itaque Carolum V. Austriacum certis legibus & cõditionibus in imperatorem cooptatum scimus, vt & alios

*Specul. Sax.
xon. lib. 3.
artic. 54.*

ds, qui sequuti sunt, quarum summa erat:
 Leges latas custoditurum; nouas, incon-
 sultis Electoribus; non laturum: publica
 publico consilio curaturum: nil aliena-
 turum oppigneraturumve exiis, quæ ad
 imperium pertinent; & cætera, quæ sigil-
 latim ab Historiographis recensentur.
 Cùm verò imperator Aquisgrani corona-
 tur, Coloniensis Archiepiscopus stipula-
 tur primùm, An non sit Ecclesiam defen-
 surus, iustitiam administraturus; impe-
 rium conseruaturus; viduas, orphanos, o-
 mnésque omnino miseratione dignos
 protecturus? Quod vbi solenniter ante
 aram iurauit, rogantur principes, qui que
 imperium repræsentant, an ipsi eidem pro-
 mittere velint. Nec verò prius aut vngi-
 tur; aut gladium, reipubl. defendendæ
 nomine, aliavè imperij insignia accipit;
 quàm iusiurandum illud præstiterit. Ex
 quo sanè manifestum est, imperatorem
 purè; principes imperij sub conditione
 obligari. In regno Polonico quin idem
 obseruetur, dubitabit nemo, qui ritum in
 Henrici Andegauensis electione corona-
 tionéque nuper admodum obseruatum
 intellexerit. In primis cùm conditio de v-
 traque religione, tum Euangelica, tum Ro-

Sleid. libi
16 & 2.

M

mana, conseruanda apposita fuit, quam conceptis verbis ter stipulantibus procedibus, ter spondit. In Hungarico, Bohemico & cæteris, quæ recensere longū esset, idē planè fit. Nec verò tantū, vbi electionis ius integrum hætenus mansit, verū etiā vbi successio mera vulgò obtinere putatur, eadem prorsus stipulatio intervenire solet. Rex Franciæ quando inauguratur, rogant primū Laudunensis & Bellouacensis Pares Ecclesiastici, populū, qui adest, vniuersum, eūne regem esse cupiat iubeatque? vnde etiam à populo tum eligi in ipsa inaugurationis formula dicitur. Vbi populus cōsensisse videatur, iurat, se leges Franciæ priuilegiāq; ac iura in vniuersum omnia tuiturum, domanium non alienaturum, & cætera; quæ etsi interpolata fuerunt, & longè diuersa ab antiqua formula, quæ extat in Bibliotheca capituli Bello-uacensis, in quam Philippus primus iurasse comperitur; nihilo minus tamen disertè satis exprimuntur. Nec verò prius accingitur gladio, vngitur, coronatur à paribus, (qui & ipsi corollis ornati sunt) sceptrūque & virgam iustitię accipit, aut rex proclamatur, quàm populus iusserit: neque etiam prius ei pares iurant, quàm ipsis fi-
dem

dēm dederit, se leges accuratè custoditurum. Eæ verò sunt, ne patrimonium publicum dilapidet, ne vectigalia, portoria; tributa suo pre arbitrio imponat indicatve; ne bellū decernat, pacemve faciat: denique, ne quid in publicum, nisi publico consilio statuat. Item sua senatui, sua Comitibus, sua regni officiariis constet auctoritas; & cætera, quæ perpetuò in regno Francico observata fuere. Vbi verò provinciam aliquam, urbemve ingreditur, privilegia eiusdem confirmare tenetur, inque eius leges & consuetudines sese sacramentò devincit. Quòd nominatim apud Tholosates, Delphinates, Armoricos, Provinciales, Rupellanos ipsos obtinet; quorum cum regibus conventiones disertissimæ sunt; quæ frustra omnes essent, nisi locum conditionis in contractu tenere censerentur. Extat antiquorum regum Burgundiæ iusurandum, his verbis: Omnibus legem, iustitiam, maniburgiū; id est tutelam, conseruabo. In Anglia, Scotia, Suedia, Dania idem ferè mos est, qui in Francia. At certè nusquam disertius, quàm in Hispania. In Regno enim Aragonico, peractis multis ceremoniis inter eum, qui iustitiam Aragonicam;

*In Annal:
Burgund.*

seu publicam maiestatem repræsentat; in sublimiori quodam folio, & regem inaugurandum, qui illi fidem & hominum præstat, lectisque legibus & conditionibus, quibus implendis obligatur, his tandem verbis Proceres lingua vernacula regem affantur: Nos, qui tantum valemus, quantum vos; (ita enim fert idioma Hispanicum) & plus possumus, quam vos, regem vos eligimus, cum his & his conditionibus. Inter vos & nos vnus imperat magis, quam vos. Ne verò se perfunctorie tantum aut consuetudinis antiquæ obseruandæ causa iurasse putet, tertio quoque anno in publico conventu hæc eadem verba ei repeti solent. Quòd si regia potentia fretus insolescat, leges publicas violet, fidem datam denique negligat; tum sanè ipso iure, summo eo anathemate devotus censetur, quo olim Ecclesia Iulianum imperatorem apostatam devovit. Cuius quidem ea vis est, ut non pro eo amplius, sed in eum præces concipiantur; ipsi verò sua fide & obligatione planè soluti sint, eo iure, quo vassallus seniori excommunicato parere neque ex officio debet, neque ex sacramento tenetur: quod tum Concilij, tum

Con-

Conventus publici apud eos decreto sancitum est. Consimiliter in regno Castellæ, Concilio indicto rex inaugurandus publicè primùm admonetur sui officij; mox perleguntur conditiones disertissimæ, quæ ad reipublicæ utilitatem pertinent. Tum iurat rex, se eas diligenter & fideliter obseruaturum. Demum verò magnus Equitum magister illi sese iureiurando adstringit, quem cæteri deinde principes ciuitatùmque legati suo quique ordine sequuntur. Quod & in Lusitanico, Legionensi, cæterisque Hispaniæ regnis perinde obseruatur. Neque verò minores principatus alio iure instituti fuerunt. Extant Brabantinorum cæterorùmque Belgiæ populorum, Austriacorum, Carinthiorum & cæterorum cum Principibus suis disertissimæ conventiones, quæ sanè conditionum locum obtinent. Brabantini verò in primis, ne vlli ambiguitati locus daretur, conditionem istam expresserunt. In duce enim sup inaugurando, conventionibus antiquis, quibus nil ferè ad reipub. conseruatione deest, coram duce perlectis, ni eas omnes obseruarit, sibi integrum esse alium quem liber suo arbitratu eligere, palàm ei di-

In Concilio Tolet. 4. c. 74. & Tolet. 6. lib. 2. Froud 2. 28. §. 2.

La ioyeuse entree.

fertéque protestantur. Ipse verò tum in eas, accepta conditione vltroque agnita, sese sacramento devincit. Quod etiam postremò in Philippi Hispaniarum regis inauguratione observatum fuit. In summa: inter regem & subditos contractum mutuo obligatorium esse, nemo negare possit; nempe vt bene imperanti bene obediatur, qui quidem iureiurando ab illo primùm, deinde ab his confirmari solet. Quæro verò hîc, cur iurat aliquis, nisi vt ex animo se ac ferio loqui ostendat? An verò quidquam naturæ magis consentaneum est, quam vt ea, quæ placuerunt, seruentur? Deinde cur rex primus iurat, stipulante populo, nisi vt conditionem sive tacitam sive expressam recipiat? Cur verò conditio contractui apponitur, nisi eò tantùm, vt, ni ea impleatur, contractus ipso iure solutus sit? Quòd si verò conditionis implendæ defectu contractus ipso iure solutus est, quis periturum populum vocet, qui regi conditionem, quam implere debuit & potuit, negligenti, legemque, in quam iuravit, violanti, obsequium deneget? Quis verò contra eum regem fœdifragum per-

Ludovicus
Guicciard.

L. 1. D. de
pact. l. non
minorem.
20. D. de
transact.

perium, eo beneficio prorsus indignum non censeat? Etenim si vasallum clientelæ nexu lex liberat, in quem senior feloniam commisit, etsi sanè senior fidem propriè non dat vasallo, sed vasallus ipsi: si patronum clienti fraudem facientem lex duodecim Tabularum sacrum esse iubet: si liberto adversus patroni atrocem iniuriam actionem ciuilia iura permittunt: si seruum ipsum iis casibus, potestate herili liberant, cum tamen naturalis tantum, non ciuilis obligatio insit: an non multò magis solutus erit populus ea fide, quam regi præstitit, si rex, qui primus ipsi, tamquam domino procurator, solenniter iurauit, fidem fregerit? An non verò etiam si non isti ritus, non ea sacra, non ea sacramenta intervenirent; satis tamen ipsa natura docet, Reges ea conditione à populo constitui, ut bene imperent? iudices, ut ius dicant? duces belli, ut exercitum adversus hostes educant? Quòd si verò sæuiunt, iniuriam inferunt, hostes ipsi sunt; ut reges non sunt, ita nec agnosci à populo debere. Quid si, inquires, populum ali-

lib. 2. Feud-
dor. t. 26. §.
24. c. 47

Dionys. Hal-
lic. lib. 2.

Cicer. 1. Off.

quem vi subactū, in sua verba iurare princeps coegit? Quid si, inquam ego, prædo, pyrata, tyrannus, cum quo nulla iuris vilius societas esse censeretur, admoto gladio, syngrapham ab aliquo extorserit? An non scitum est, fidem vi elicitam non obligare? maximè verò, si contra bonos mores, contra Naturæ ius quidquam promittatur? Quid verò magis cum Natura pugnat, quàm si populus sibi ipse catenas & compedes iniiciat? si iugulum se suum mucroni obiecturum, si manus sibi ipsi se violenter allaturum, principi (quod idem planè est) promiserit? Itaque inter regem & populum mutua obligatio est, quæ sive Civilis, sive Naturalis tantùm sit, sive tacita, sive verbis cõcepta, nullo pacto tolli, nullo iure violari, nulla vi rescindi potest. Cuius quidem tanta vis est, ut princeps, qui eam contumaciter violet, tyrannus; populus, qui vltro rumpat, seditiosus verè dici possit.

Iam cùm hætenus regem descriperimus; sequitur, ut Tyrannum paulò accuratius describamus. Regem eum esse diximus, qui regnum sive per stirpem, sive per electionem delatum, ritèque commissum, legitime etiam regit atque gubernat. Eum itaque

Qui sint Tyranni.

itaque tyrannum, utpote regi planè contrarium esse, sequitur, qui aut vi malique artibus imperium invasit, aut ultro sponteque delatum regnum contra ius & fas regit, contraque leges & pacta, quibus sese sacrosanctè devinxit, pervicaciter administrat. Quod etiam utrumque in vnum eundemque hominem cadere potest. Ille vulgò dicitur Tyrannus absque titulo, hic Tyrannus exercitio. Potest verò fieri, ut & vi occupatum regnum, iustè; & iure delatum, iniustè quis regat. At certè cùm regnum ius sit magis, quàm hæreditas; & functio, quàm possessio; videtur, qui suo munere malè fungitur, quàm qui munus non ritè accepit, eo nomine dignior. Sic Papa malè ingressus, dicitur intrusus; malè gubernans, dicitur abutens. Dicebat ille *Ζωὸς αὐτὸς Δίκης ἢ μόνον πολιτείας, ἀλλὰ καὶ συγγενῆς διασφῆς*. Præstat extraneus quivis iustus, non modò civi, verùm & consanguineo. Ita etiam nobis dicere liceat: Princeps nò ritè constitutus, modò iustus sit, cuivis ritè inaugurato, qui iniustè gubernet, longissimè præstat. Cùm etenim reges pascendo, iudicando, curando populo sint instituti: malo sanè me fur pascat, quàm pastor devoret; malo mihi prædo ius dicat, quàm

Arist. c. 10
lib. 5. Polit.
Bartol. in
tract. de
Tyrannid.

Pythagor.

iudex vim faciat: malo me empiricus curret, quàm medicus ritè infulatus veneno interimat: malo falsus turor mea bona bene administret, quàm legitimus dilapidet. Deinde vtrumque illum ambitio sollicitet, videri possit quodammodo vim primò fecisse, vt postea iustitiam exerceret, vt Cyrus, Alexander, Romani, qui vitis plærumque autonomiam & immunitates priuilegiâque concedebant: cum hic sanè eò tantùm, vt iniuste regnet, ius suum iactare videatur, quod hodie non modò Moschi, Turcæve; verùm & Christiani principes permulti faciunt. Itaque illorum factum tractu temporis interdum conualescit: horum quò senescit magis, eò deterius evadit. Quòd si verò, ait Augustinus, sunt illa regna, magna tantùm latrocinia, in quibus iustitia locum non habet: sunt in eo quidem pares, quòd vterque latro, vterque prædò, vterque iniustus possessor est, cum sanè non minus fur iniustus possessor sit, qui rem alienam inuito domino capit, quàm qui oblata malè vtitur. At eius certè longè grauius flagitium est, qui interimendum, quàm qui conseruandum cepit; eius, inquam, qui vano titulo fretus, iniuste, quàm qui

CO

Memophom.
Lucarchus
in Alexan.
in Aemilio,
Casare.
Suetonius
in Casare,
 • 75.

August. lib.
1. de Ciuit.
dei, c. 4.

eo titulo planè destitutus, iuste tamen regnum vi occupatum gubernat. Iam verò & Tyranni absque titulo, differre inter se possunt. Sunt enim qui fines alienos ambitiosè invadunt, quales Nimbrodus, Ninus, Chananæi, ut suos dilarent. Hi etsi inter suos reges dicantur, in illos tamen, quos vltro nec la-cessiti invadunt, tyrannidem exercent. Sunt, qui regnum suffragiis deferri solitum adepti, hæreditarium fraude, ambitu, corruptela aliisve artibus facere conantur. quorum exempla non longè petenda forent: qui sanè eò peiores illis existunt, quò fraus, quàm vis odiosior, ait Cicero, esse debet. Sunt, qui nefando parricidio patriam ipsi invadunt, ac viperarum instar, matrem in ipso enixu eviscerant. quales qui duces belli creati à populo, rempublicam invadunt, ut Cæsar Romæ dictaturæ prætextu, ac plærique Italiæ principes. Sunt & fœminæ, quæ regna legibus patriis masculis tantùm deferri solita, occupant, eorumve administrationem ad se rapiunt: ut Athalia Iudaici, Semyramis Assyrii, Agrippina Romani imperij sub Nerone filio; Mammea sub Alexan-

dro Seuero; Semiamira, sub Heliogabalo; Brunehildes aliquot Frâncici regni. Quæ quidem impuberes filios ita educari curabât, vt puberes facti voluptatibus tantùm indulgerent; itaque omnium rerum potestas penes eas tantùm earumve seruos, ministros & proagogos remaneret. Sunt denique ij, qui delidia, ignauia, luxu, legitimorum alioqui principum abvtentes, ipsosq; voluptatibus, deliciisq; inescantes, quales sub Gallicis præsertim Merovingiis quidam Maiores palatij ob illa egregia ministeria creati, regiam auctoritatem ad se totam transferunt, nudumque nomen regibus relinquunt. Qui quidem omnes eius generis sunt; vt quamvis ceteroquin iustè gubernarent, eo tamen ipso, quòd iurisdictionem illam prædonum tantùm iure habent, meritò tamen tyranni sine titulo censerì possint. Iam Tyranni exercitio qui dicantur, non tam faciliè, ac, quinam verè reges, definire possis. Et enim quia illis libido, his ratio imperat; & hæc quidem ipsa sibi suos limites præscribit, illa verò contrà nullis finibus circumscribi potest; quod sit propriè regum ius, facile; quæ verò, quantæque tyrannorum iniuriæ, difficulter admodum explicari que-

queat. nimirum, ut rectum vni forme atq; vnicum est; obliquum contrà varium & multiplex; ita ius simplex est, & paucis verbis explicabile, cum iniuriæ nullis casibus defini ri possint, quin perpetuò plures òmittantur, quàm explicentur. Et si verò certæ regulæ sunt, quibus eos si non depingere, saltè ut agnosci possint, aptè delineare queas; nulla tamen certior, quàm si artes tyrannicas cum regiis virtutibus actionibusque contuleris. Tyrannus eminentes in segete spicas demetit; primores reipub. dolo, fraude, calumniis opprimit; conspirationes in se initas subinde, quò citiùs eos è medio tollat, comminiscitur; ut Tiberius, Maximinus & cæteri: denique, ne consanguineis quidem ac fratribus parcat: Rex contrà, non fratres modò quali consortes agnoscit; verùm etiam optimates omnes fratrum loco habet, iisque dignitatem suam acceptam ferre non veretur. Tyrannus adversus nobiles, ignobiles & quasi terre filios extollit; qui quòd sua omnia ipsi debeant, quibuslibet in rebus adulentur & inseruiant: Rex vnumquemque in suo gradu tuetur, Proceres tanquam regni amicos fouet, iisque non minus, quàm sibi consultum cupit. Tyrannus

nus viros graues & iustos odio profequitur, suspectosq; habet, ac ne qui tales evadant, omni arte curat; quia verò nò prius se tutum putat, quàm omniùm mores corrumperit, popinas, ganeas, lupanaria, ludos, vè Cyrus domandis Sardis, instituit: Rex contra viros bonos vndequaq; accersit, invitat, inuitos ad se trahit; ne verò defint, literarios ludos aperit, gymnasia instituit, seminaria virtutum vbiq; locorùm excolit: Tyrannus congregationes publicas, quantum in se est, aut vitat, aut tollit, convectus Ordinum, Comitias, diætas reformidat, ac vesperilionis instar lucem hominum refugit; quin & colloquia, sermones gestusq; subditorum suspecta habet: Rex, quia teste cælo viuit, in multitudine Senatorum gloriatur, iisque inconsultis nil agendum putat: nec modò eos conventus non veretur, verùm reveretur in primis & honorat. Tyrannus subditos inter se collidit; factiones inrep. ferit, fouet & alit; vnius ope alteram delet, ac superstitem tandem opprimit, ex eoque tanquam vlcere, quod perfidi chirurgi solent, lucrum perpetuum captat; denique, quod Vitellius ille, oleris hostem mortuum, præsertim ciuem, dicente non veretur, aut saltem sentit: Rex pacem

*Machian.
in Principe.*

*Aristot. c. 11
lib. 5. Polit.*

cem inter subditos, vt pater concordiam inter liberos, conseruat; rixarum femina suffocat, cicatricem quam citissimè obducit, ne rebellium quidem cædem absque lachrymis audire potest. Itaque quos hic aduersus hostium imperus tuetur & defendit; ille, quouis hoste perniciosior; proprium mucronem in sua viscera vt adigant, cogit. Tyrannus exteròs in præsiidiis collocat, arces aduersus ciues extruit, populum exarmat & arce expellit; barbaris & stigmatitiis satellitibus circûstipatur; oracoustas & delatores in subditos, tanquam exploratores in hostem, publico ære con- ducit: Rex aduersus hostes nõ tam se mœnibus, quàm populi benevolentia tuetur; quot ciues habet, tot se satellites habere putat; non tam quot circum se habeat, quàm ne quos habere cogatur; cogitat; arces arcendis hostibus, non coërcendis ciuibus extruit; in Populo denique præsidium suum omne collocat. Itaque etsi habet ille lictores & satellites innumeros, qui turbam summoueant, nõ summouent ij tamen metum, suspicionem, miseròsque miseræ mentis tumultus: vtcumque arcem vrbis muniat, ar-
zem interea summam, mentem, inquam,
tyran-

*Liui. li. 2. c. 1
Dionys. Ha
lic. lib. 5. de
Arunte filio
Porjena.*

*Proverb. 14.
vers. 28.*

*Bartol. in
tract. de
Tyrannid.*

tyrannorum tyrannus Metus & Pauor occupat. Hic neque in turba, animo turbatus est, neque in solitudine sollicitus, ipsa conscientia tutus, ipsa turba stipatus, urbem, forum, plateas securè obambulat: Tyrannus, si ciuiles dissensiones desint, bellum foris gerit; munimenta extruit, qualia Pharaos, vt Iudæos, Polycrates, vt Samios occuparet, quò cætera minus attenderent: ideoque bellum semper aut parat, aut minatur, aut imminere simulat; accersit denique potiùs, quàm arcessat: Rex nunquam nisi coactus, nunquam nisi reipublicæ causa, bellum facit, nunquam denique hamo aureo piscatur, aut bellum suscipit, è quo plus reipublica periculi metuere, quàm lucri sperare possit. Ille demum artes omnes inuit, quibus opes subditorum exhauriat, vt in victu quærendo anxij, de libertate recuperanda minus cogitent; itaque omnia in fiscum conuertit: hic in priuatorum opibus suas consistere ratus, apud subditos suas quodammodo opes deponit, seque tum amplissimum thesaurum habere putat, cum subditi diuitiis affluunt. Demit ille multis, quod paucis iisque indignis donet; exhaurit omnes, vt in paucos profundat;

publi-

*Aegid. Rõ.
de reg. prin.*

publica diruit, vt sua ædificet? sanguinem populi ad deliquium vsque elicit, quem adulatoribus aliquot ebibédum propinet: hic sibi suisque commodis demit, vt populo largiatur, publica extruit atque ornat, vniuersos locuplerat, sanguineque aded suo populum alit & sustentat. Si illé, quod interdum Tiberius, Nero, Commodus & cæteri, viscerationes populo concedit, facit, vt populum edè faciliùs postea evisceret, ipsique sua quasi viscera comedenda apponit: cùm hic sanè, si venam secet interdum, si sanguinem eliciat, ad incolumitatem populi salutémque tuendam, non propriam libidinem exatiandam, faciat. Itaque vt hunc Scriptura sacra pastori, ita & illum leoni rugienti cóparat, cui tamé vulpes sæpissimè copulata est. Quæ enim totius iniustitiæ, ait Cicero, capitalissima est, etsi reipsa id facit Tyrannus; id tamen ita ferè curat, vt tum cùm maximè fallit, vir bonus esse videatur. Itaque pietatem erga Deum simulat, quam Aristoteles artiũ tyrannicarum potissimam vocat. Verùm, vt populus quidquã in eum moliri vereatur, quem, quia Deum reueretur; Deo charum esse verisimile sit. Studium erga rempublicam; verùm, non tam vt reipublicæ

*Proverb. 18.
ver. 5.*

*Aristo. c. 11.
lib. 5. Polit.*

N

profit, quàm ne sibi ipsi noceat. Iustitiæ quoque & fidei laudem in quibusdam rebus, nimirum leuioribus, affectat; verùm, quò faciliùs in grauioribus iniuriam facere & fallere possit; non secus sanè, quàm latrones, & qui maleficio & scelere pascuntur, qui sine iustitiæ portiuncula saltem aliqua diu consistere nullo modo possent. Clementiæ denique; verùm ita, vt scelerstis quibusdam veniam indulgeat, quos morte mulctare, clementia summa est. Breuiter, quod rex ipse est, tyrannus callidus videri vult; & vt virtutis amore homines incèdi scit, ita & virtutis vmbra aliqua decipiendos esse nouit: at certè vtcumque vultum fingat, vulpina cauda semper prominet; vtcumque obganniat, rictus & rugitus leonem prodit. Porro vt regnù bene constitutum omnia cæterorum bonorum regiminum commoda in se habet; ita & tyrannis omnium prauorum incommoda & vitia continet. Habet ab aristocratia regnum, quòd optimates quique in consilium adhibentur; habet & ab oligarchia tyrannis, quòd pessimi & corruptissimi quique. Vt illic multitudo regum, hìc tyrannorum caterua dominatur. Habet regnù à politia, quòd omnium ordinum convē-

tus

*Tho. Aquin.
in secund. se
cund. q. 12.
art. 11.*

tus habentur, ad quos optimi quique, de republica deliberaturi, mittendi deliguntur: habet & à democratia seu ochlocratia tyrānis, quòd, si minus eos conventus impedire possit, saltem vt corruptissimi quique ambitu & malis artibus eò mittantur, sollicitè curet. quod nostris etiam temporibus factiratum scimus. Sic passim regis vultum tyrānus, regni speciem tyrannis imitatur: & quò astutiùs, eò diutiùs durat; cùm tamen vix vlla, teste Aristotele, ad centesimum vsque annum pervenisse legatur. In summa: Rex studet utilitati publicæ, tyrannus propriæ. At sanè cùm, vt sunt homines, nusquam reperiri queat, qui omnibus in rebus utilitatem publicam spectet, nec diu consistere, quin vllatenus eius rationem habeat: vbi utilitas publica prævalet, rex & regnum; vbi propria, tyrannus & tyrannis locum habere dicentur. Hæc de tyrannis exercitio, in quibus deprauatissimorū morum rationem non habemus, quin non tam malum principem, quàm malum virum facere dicuntur. Si cui verò hæc descriptio vsquequaque non satisfaciet, præterquã quòd accuratiores fortè tyrannorum imagines in Historiis inveniet, viuos

*Barrol in
tract. de Tyrann. & d
Regim. civi*

& spirantes tyrannos, omnibúsque numeris absolutos hoc tempore, quos intueatur, multis in regionibus, quod & Aristoteles suo sæculo conqueritur, habet. Ac tandem ad summam quæstionem his tanquam gradibus pervenimus.

Vidimus, quomodo reges, sive secundum capita, sive etiam secundum stirpes eligantur à Deo, & constituentur ab uniuerso populo, quid rex, quid regni officarij prestare teneantur, quantum pateat illius potentia, quantum etiam horum munus & officium, quæ pacta quamque sancta in rege constituendo intercedant, & quæ iis condiciones insint, sive tacitæ, sive expressæ; demum, quis tyrannus absque titulo, quis etiam exercitio: sequitur modò tandem, cum legitimo Regi, suoque officio tum erga Deum, tum etiam erga populum benefungenti, tanquam Deo obediendum esse constet; ut, an, & per quos, tyranno resisti, quibúsque modis iure possit, edisseramus. Ac de eo, qui absque titulo tyrannus vulgo vocitatur, primum agendum est. Ergo Nihil aliquis populum nullo sibi iure devinctum, nulla iniuria lacepsitus, vi invadat: Cæsar patriam remque publicam Romanam

Qui tyrannos absque titulo coercere teneantur.

nam opprimat: Popelus dolo parricidiorumque regnum Polonicum ex electiuo hæreditarium facere conetur: Brunichildis aliqua Francici administrationem vnà cum Protadio suo totam ad se transferat; aut Ebroinus, Theodorici ignauia fretus, gubernacula regni invadat, populùmque seruitute opprimat: quid hîc iuris statuemus? Primùm docet nos ius Naturale, vitam & libertatem nostram, qua sine vita vix vitalis est, aduersus omnem vim & iniuriam cõseruare & tueri. Inseuit id Natura canibus aduersus lupos, tauris aduersus leones, colûbis aduersus accipitres, pullis aduersus miluos; longè verò magis hominì aduersus hominẽ ipsũ, si ipsi fiat lupo. Itaque repugnare, necne liceat, qui ambigit, cum natura ipsa pugnare viderur. Accedit ius Gentiũ, quo distincta sunt dominia, fixi limites, constituti fines, quos quisque aduersus quoslibet defendere tenetur. Itaque non minus licebit resistere Alexandro, si nullo iure fretus, nulla iniuria laesitus, gentem aliquam cum potentissima classe invadat, quàm Diomedem pyratæ, si vno myoparone mare infestum reddat. Nec enim eo posito, Diomedem Alexander iure, sed impunitate tantùm supe-

Otto Frisfr.
Chron. 5. c.
Aimoi. li. 4
c. 1.
Greg. Turõ
lib. 4. c. 51
lib. 5. c. 39
lib. 8. c. 29

rat. Non minus Alexandro regionem aliquam depopulanti, quàm grassatori pallium involanti; non minus, si urbem machinis subruat, quàm latroni, qui parietem suffodiat. Accedit verò potissimum ius Ciuile, quò societates hominum, quæque certis legibus constitutæ sunt, vt illæ vno, hæ alio modo gubernentur; aliæ ab vno, vel paucis, aliæ ab vniuersis regantur: quædam imperium muliebri respuant, nonnullæ admittant: quædam reges ex quadam stirpe, quædam promiscuè eligant: & cætera. Hoc ius si quis vidoloue rumpere tentet, quia societatem, cui debet omnia, violat, quia in patriam cuniculos agit, cui naturâ, cui legibus, cui sacramento devincti sumus, ei omnes resistere tenemur; adeò vt, si negligamus, proditores patriæ, desertores societatis humanæ, iuris contemptores verè simus. Vt verò nos aduersus hosce tyrannos, iura naturæ, gentium, ciuilia, arma capere iubent; ita nec vlla omnino ratio dehortari potest. Non interuenit iusiurandum, non pactum vllum, non vlla obligatio, neque publica, neque priuata. Itaque vel priuato cuiuslibet tyranni-

tyrannidem hujusmodi, si intrudatur, depellere licet. Non habet hic locum Lex Julia maiestatis, quæ perduelles in patriam, aut in principem punit. Neque enim princeps is est, qui rempublicam alienòsve fines, nullo iure fretus, invadit: neque perduellis, qui patriam armis defendit. Quin potius huc pertinet iusiurandum, quod Athenis puberes omnes præstare in Aglauræ templo solebant: Pugnabo pro sacris, pro legibus, pro aris & focis, sive solus, sive cum multis; & ne patriam meam deteriorem, quàm accepi, posteris tradam, omnibus viribus enitar. Non leges de seditiosis. Seditiosus est is, qui contra publicam disciplinam populum defendendum suscipit. Seditio- nem autem non facit, sed tollit, qui everforem Patriæ, publicæque disciplinæ coercet. Habet verò contrà locum lex de Tyrannicidis, quæ & viuos præmiis, & mortuos epitaphiis & statuis honorat, ut Harmodium & Aristogitonem Athenis: Brutum & Cassium in Græcia statuis æneis, publico decreto: Aratum Sycionium quoque; quòd patriam illi à Pisistrati, Cæsaris, Nicoclis

*L. ult. D. ad
leg. Jul. ma-
iestat.*

*Bartol. in
tract. de
Guelph. &
Gibel.*

*Plin. lib. 4.
Alexan. ab
Alex. lib.
6. c. 4.*

iphilinus tyrannide liberassent. Quod quidem us-
que Augusto. que adeo probavit antiquitas, ut Xerxes
lutarch. in ipse, Athenis devictis, Harmodij & Aristo-
rato. gitonis statuas, in regnum suum transferet;
aler. Ma- Seleucus in pristinam sedem reportandas
im. lib. 2. curaret: Rhodij verò easdem urbi suæ ap-
ap. vlt. pulsas, cum in hospitium publicè inuitas-
 sent, sacris etiam in pulvinaribus colloca-
 rent. Habet etiam Lex de desertoribus &
 proditoribus adversus eos, qui patriam
 oppressam neglexerint, cum eos, qui me-
 tu hostium languorè simulant, clypeum-
 ve abiiciunt, pari cum illis poena afficiendos
 esse statuat. Ad hoc itaque tamquam in-
 cendium publicum, omnes singulosque
 conclamare, cum hamis & falcibus con-
 currere, aquam conferre oportet. Non
 expectandus præfectus vigillum, si ob-
 dormiat; non præfectus urbi, si cunctè-
 tur: certatim quisque aquam hauriat,
 rectum scandat, flammam arceat oportet.
 Si etenim, dum Capitolium furtim
 conscendunt Galli, consopiti sunt mi-
 lites, dormiunt vigiles, muti sunt canes;
 anseres ipsi excubent, vigilant, ad arma
 conclament; oportet. Et illi quidem
 exauctorabuntur, infamia multabuntur,
 in quo perpetuam rei memoriam suspen-
 dentur;

3. & l. o-
mo deli-
tum. 6. vlt.
de remi-
it.

dentur; hi contrà, & in Capitolio perpetuò nutriuntur, & immortalī laude decorabuntur.

Hęc, dum tyrannis, vt loquuntur, est in Fieri, id est, dum Tyrannus molitur, machinatur, cuniculos agit. At certè si semel ita rerum potiatur, vt populus victus, sese iureiurando ei devinciat, respublica oppressa, suam in eum potestatem transferat, regnum in suarum legum mutationem ritè consentiat: tum sanè, quia titulum, quem antea nullum habebat, adeptus est, nec ex facto tantùm, sed iure possidere videtur, etsi Populus *ἴκασιν ἄλλοθεν τὴν θύμην*, id iugum recepit; æquum tamen est, vt obtemperet, & Dei voluntati, qui regna de gente in gentem suo arbitrio transfert, placidè acquiescat. Alioquin enim nullum est regnum, cuius iurisdictio in dubium revocari non possit: id tamen, modò; qui prius sine titulo tyrannus erat, eum titulum adeptus, legitimè gubernet, & tyrannidem non exercent. Itaque iure optimo restitit regis auspiciis populus Iudaicus Sennacheribo Assyriorũ regi, Palestinam invadenti. At damnatur puniturque Sedechias rex, vnàque vniversus Populus, qui post fidem ritè datam,

2. Reg. 6. 24
et 25.
Ierem. 37.

nulla iniuria laceſſitus, à Nabuchodonozore deficit. nimirum, vbi fides data eſt, non eſt vllus amplius pœnitentiæ locus; ac vt in præliis quidem quiſque, quantum viribus poteſt, eniti debet; vbi verò captiuus fidem dederit, præſtare tenetur: ita & contendat populus omni conatu, vt ſua iura retineat: at vbi ſeſe alieno iuri, non tam nolens, quàm non volens, ſubiecit, imperium victoris æquo animo patiatur. Sic Pompeius, Cato, Cicero, & cæteri, bonorum ciuium officio fungebantur, cùm arma aduerſus Cæſarem rempublicam evertentem arripuerunt, nec excuſari poſſint ij, quorum deſidiâ factum eſt, vt illorum conatus minus fœlicem exitum conſequerentur. Augustus ipſe cuidam Catonem conuitiis proſcindenti, reſpondiſſe legitur; bonum ciuem fuiſſe Catonem, qui præſentem reipublicæ ſtatum mutari noller, qui quidem abſque ſummo omnium discrimine mutari nequeat. Quin & Brutus, Caſſius, Caſca, & cæteri, qui, re adhuc flagrante, Cæſarem interfece-
 runt, accuſari non poſſint. Itaque publico decreto ſtatue æneæ Athenis iſtis erectæ fuerunt, iuxta Harmodij & Ariſto-

ristogitonis statuas, cùm Augustum & M. Antonium cæso Cæsare fugerent. At cer-
 tè seditiosus fuerit Cinna, qui lege regia
 iam lata, qua populus suam in Augustum
 omnem potestatem contulerat, in eum
 conspirasse legitur. (Xiphilinus
 in Augusto.) Consimiliter dum
 regnum Francorum Carlingi à Merouin-
 giis, aut Capetani à Carlingis ad se rapere
 conabantur, absque vlla seditiois culpa
 resistere licuit: ex quo publico consilio,
 Ordinúmque authoritate translatum fuit
 regnum, non amplius licuit. Idem verò
 prorsus iuris est, si quæ fœmina regni Sali-
 ci gubernacula occupet, si quis merè ele-
 ctium regnum hæredibus asserat, quam-
 diu leges illæ publicæ, authoritate Con-
 cilij vniuersi, id est eorum qui populum
 vniuersum repræsentant, abrogatæ non
 sunt. Nec verò spectare hîc oportet, v-
 tra factio maior sit, vtra potentior, v-
 tra clarior. Plures libidine, quàm ra-
 tione reguntur: itaque plures fermè ty-
 rannidi, quàm reipublicæ inseruiunt.
 At Roma est, inquit Pompeius, vbi Se-
 natus. Senatus, vbi legum reveren-
 tia, libertatis amor, patriæ conseruan-
 dæ studium. Itaque etsi Romam Bremius
 occupare videtur, Roma interim Veiiis est,

vbi Camillus, qui Romam vindicet à seruitute. Veios itaque migrent Quirites oportet, eúmque omni studio, omni conatu, omni industria adiuuent. Etsi, inquam, Themistocles, relicti Athenis, in classem CC. triremium cum bonis omnibus sese recepit, non ideo quisquam ex illis ciuitate priuatus est. Quin potius, vt ille respondisse legitur: Ducentæ hæc triemes, sunt nobis vice ciuitatis totius Græciæ maximæ. quia ad defensionem eorum omnium, qui salutem publicam tueri volunt, comparatæ sunt. Non etenim vbi arca fuerit, ibi continuò ecclesia Dei erit: potest enim capi à Palestinis. Non, inquam, vbi aquilæ visentur, vbi legionum nomina audientur, ibi continuò Romanum exercitum esse consequitur. At omninò sanè, vbi qui patriam aduersus tyrannidè tueatur, qui seruitute oppressum populū ad pileum vocet, qui muliebrem impotentiam coerceat, qui adultores ignauia principis ad omnem iniuriam abvtentes comprimat, qui ambitionem intra suos limites manere iubeat. Et hæc quidem de tyrannis absque titulo dicta sunt.

Ad eos verò, qui tyrannidem exercent, siue ij iure primùm, siue vi imperium adepti

*Plutarch. in
Themist.*

depti sunt, quantum attinet, cautè admodum nobis examinandum est. Primùm sanè consideremus oportet, Principes omnes homines natos esse: propterea non minus à perturbatione rationem, quàm animam à corpore separari posse. Non est ergo, quòd non nisi perfectos Principes habere velimus; sed potius nobis optimè consultum putemus, si vel mediocres nati fuerimus. Itaque non, si quibusdam in rebus princeps modum non seruat; non, si rationi interdum non obtemperat; nō, si segnius vtilitatem publicam curet; non, si aut in iure dicundo minus diligens, aut in bello propulsando minus acer: continuò tyrannus erit. Equidem cùm non ut bobus, homo hominibus deus aliquis, sed homo eadem sorte natus præsit; ut superbus princeps fuerit, qui hominibus tamquàm bestiis abviti voluerit; ita iniquus populus, qui in principe deū, in lubrica ista natura diuinitatē quæsiuerit. At certè si rempublicā cōsultò evertat, si iura proteruè pervertat, si nullā fidei, datæ nullā conventionum, nullam iustitiæ, nullam pietatis curam habeat; si suorum ipse sit hostis, si denique eas artes, quas enumerauimus, aut omnes, aut præcipuas ineat; tum sanè

*Adversus
Tyrannos
exercitio
quātū iur
cōcedatur.*

fanè tyrānus, (etſi id nomen antè nō malè ſonabāt) id eſt Dei hominūq; hoſtis, iudicari poterit. Ergo nō de minus bono principe, ſed de peſſimo; nō de minus prudēti, ſed de malitioſo, & veteratore; non de iuris imperito, ſed de iuris cōtempitore; nō de imbelli, ſed de populi hoſte regnīq; vaſtatore agimus. Illū iuuare poſſet prudentiā ſenatus, iuris cognitione prætor, belli peritiā tribunus: hic optimatibus, ſenatoribus, ducibus belli vnam ceruicem oprat, quā vnico iſtu amputare poſſit, nec vllō magis odio proſequitur. Et ille quidem & ſi iure tolli etiam poſſet, tolerari tamen vtrumque queat: hic cōtrā, quò diutius toleratur, eò intolerabilior evadit. Præterea, vt principi nō, quod libet, licet, ita nec populo ſæpe, qđ licet, expedit. Sæpe etenim accidere poteſt, vt remediū, quod adhibetur, ipſo morbo deterius ſit. Itaque omnia prius, quàm ferrū adhibere; omnia prius, quàm arma experiri, ſapientem decet. Si quid ergo per vim fraudēve, adverſus remp. geri videant, qui Populū repræſentāt, principē admoneant primū: nec verò expectēt, dū malū ingraueſcat, & vires acquirat. Eſt tyrānis febrī hecticæ ſimilis, quæ primò facilis curatu, difficilis cognitu;

tu;

tu; postea verò cognitu facilis, curatu in primis difficilis evadit. Itaq; principiis obstabūt, nec quidquam vel minimum prætermittent. Si verò pergat, nec sæpius admonitus resipiscat, sed eò tātum tendat, vt impunè quidvis patrare possit; tum sanè tyrannidis reus peractus est, & quæcunque adversus tyrannum seu iure, seu iusta vi licent, adversus eum adhiberi possunt. Est tyrannis nō modò crimen, sed omniū criminum caput, & quidā veluti aceruus. Tyrannus rempubl. subruit, ex vniuersis prædam agit, omnium vitæ insidiatur, omnibus fidem violat, omnē sacri iurisiurandi religionem contemnit. Itaque quovis latrone, prædone, homicida, sacrilego, tantò est scelerator, quantò plures & vniuersos, quàm singulos offendere, grauius est. Quòd si censentur illi omnes infames, si capite plectuntur, si morte pœnas luunt; quis pœnas tam atroci crimine dignas cõminisci queat? Deinde probauimus, reges omnes regiam dignitatē à populo accipere; populum vniuersum rege potiorē & superiorem esse; regem regni, imperatorem imperij supremū tantum ministrum & actorem esse; populū verò, verè dominum existere. Sequitur ergo, tyrannum

num in populum, tanquam feudi dominum, feloniam cōmittere, regni imperiūq; sacram Maiestatem lædere, rebellem esse: ac propterea in easdem leges incidere, & longè grauiores pœnas mereri. Itaque, ait Bartolus, poterit is deponi à superiore, vel ex lege Iulia de vi publica, iustissimè puniri. Superior verò, vniuersus populus est, quive eum representant, electores, palatini, patricij, ordinum conventus, & cæteri. Quòd si verò eò progressus fuerit, vt non absque vi armata expelli possit; tum sanè licebit illis populum ad arma vocare, exercitum conscribere, & tanquam aduersus hostem patriæ rei; publicæ iudicatū, vim, dolum, omnémque machinam experiri. Denique de eo eandem sententiam, quæ de Manlio Capitolino lata fuit, ferre licebit: Manlius fuisti mihi, cūm præcipientes ageres Senones. Iam quia vnus factus es ex Senonibus, vnde eos depulisti, tu ipse præcipitandus es. Non incident propterea regni officarij in crimé seditionis. In seditione enim duas omnino partes esse necesse est; quæ cūm de contradictorijs plerūq; certent, vnus iustam, alterius iniustam causam esse consequitur. Iusta sanè erit, quæ leges defendet, quæ communem
 utili-

*In tractat.
 de Tyrann.
 & in tract.
 de Regim
 ciuit.*

*Valerius
 lib. 6. c. 3.*

utilitatem tuebitur, quæ regnum iis præfertim authoribus cōseruabit. Iniusta contra, quæ leges violabit, legum violatores defender, patriæ eversores tuebitur. Iusta, inquit Bartolus, quæ tyrannicum regimen deponere volet: iniusta, quæ iustū. Licita, quæ ad bonum publicum: illicita, quæ ad priuatum tendet. Itaque, ait Thomas, quia regnum tyrānicum, quod non ordinatur ad bonum cōmune, sed ad priuatum regentis, non est iustum; perturbatio istius regni non habet rationem seditionis. Non incident quoque in crimen Maiestatis. Committitur hoc crimen in legitimum principem. Legitimus verò princeps, nil nisi lex animata est. Itaque cum is, qui leges, quantum in se est, examinat, eo nomine censeri non possit: hi, qui in ipsum arma capient, eo crimine nō tenebuntur. Committitur & in rempub. At quia illa demum ibi est, vbi legum authoritas valet, non vbi priuata tyranni libido rempub. absorbet, tyrannus eius criminis reus erit, qui publicam maiestatem lædit: vindices reipub. hi, qui tyrannum, sua authoritate freti, exque officio oppugnabunt. Neque enim hoc casu singuli, sed vniuersi, non, inquam, subditi, sed do-

Bartol. in tract. de Guelph. & Gibell. arg. l. 3. §. cum i. gatur. D. di. vi et vi ar. Thom. Aq. sec. secun. q. 12. art. 11 in fine.

l. 1. D. ad leg. lul. ma. iest.

Cic. Pa. rad. 4.

mini ab auctore suo rationem rei gestæ repetere videntur. Nihilò magis perfidie censebuntur. Est inter principem & populum vbique locorum mutua & reciproca obligatio. promittit ille, se iustum principem futurum: hic, si talis fuerit, se obsequuturum. Obligatur ergo populus principi, sub conditione: princeps, populo pure. Itaque si minus adimpletur conditio, solutus est populus, irritus contractus, obligatio ipso iure nulla. Perfidus ergo rex, si iniuste imperet; perfidus populus, si iuste imperanti non obtemperet. At omni perfidiæ crimine vacuus populus, si iniuste imperanti publice renunciet, aut regnum retinere illegitime cupienti, armis evincere conetur. Ergo licet regni officariis aut omnibus, aut saltem pluribus, tyrannum coercere. Nec verò modò licet, verùm ita quidem illis ex officio incumbit, vt, ni fecerint, nullo pacto excusari possint. Neque enim parent Electores, Palatini, Patricij, cæterique Optimates, eò tantùm creatos & institutos esse se, vt semel fortè in rege inaugurando sese antiquo more paludatos conspiciendos exhibeant, vt palliatam quandam fabulam ludant, vt Rolandi, Olivarij, Renaldi,

60. D. de
Jur.

di, cæterorumq; procerum personam eo die, quasi in scena induât, vt Arthuri mensam rotundam, quam vocant, specie quadam representent: cæterum, postquam dimissa est turba, & Calliopijs, Vale, dixit: suis se partibus optimè functos arbitrentur. Non ista per iocum dicuntur, non ista perfunctoriè fiunt, non sunt isthæc puerorum ludi, qui regem, vt est apud Horatiũ, per fabulam creant: quin potius sciãt Optimates, vt in honoris, ita & in oneris partem se vocari, & rempub. commissam & commendatam esse regi quidem, vt supremo eius ac præcipuo tutori; ipsis vero, vt cõtutoribus. Itaq; vt tutores (etiam honorarij) dati sunt, quasi obseruatores actus eius, qui tutelam præcipuè gerit, qui rationem ab eo assiduè exigant & sollicitè curent, qualiter conuersetur: ita & hi, vt obseruent regem, (qui, quantum ad providentiam pupillarem, tantum domini loco habetur) ne quid in populi detrimentum gerat. Item vt cõtutoribus imputatur, tutoris, qui gerit, factum, ni, cum deberent & possent, suspectum fecerint, remouendũq; etiam curarint, nempe si cum ijs administrationem non communicet, si nõ ex fide tutelam curamve geret, si do-

vlp. l. 3. D. de adm. & peric. tut. et curat.

l. 27. D. eod.

l. 14. D. de administr. ob peric. tut. l. 3 D. de suspes. tut. & cur.

lum admitter, si qd sordidè aget, vel perniciosè pupillo, si quid intercipiet ex rebus pupillaribus, si pupillo inimicus esset: denique, si nimis rusticus, segnis, imperitus, &c. ita & optimates ex principis facto tenebuntur, ni ipsius tyrannidè aut tollant, aut àntevertant, aut segnitiè sua vigiliatìa & diligètia suppleat. Deniq; vt, quotiescunque non facit tutor nomine pupilli, quod quivis paterfamilias idoneus faceret, non videtur defendi: vt verò meliùs defendatur, contutores prospicere tenentur; ita multò æquius, si non patremfamilias, sed hostem agat princeps, optimates in ipsum agere poterunt ac debebunt. cùm sanè nihilo minus ex ipsius facto, ac è proprio teneantur. Attendat optimates præterea, regem in administranda republ. primas partes tenere quidem; at ipsos secundas, tertias, suas quosque suo loco. Non ergo, si ille suas malè agat, hi sequentur; non, si republ. perdat, conniuebunt. respublica enim iis non secus, quàm illi concredita est; & ita quidem, vt non modò ipsi per se suo officio bene fungantur, sed principem in officio suo contineant. Denique, vt rex utilitatem reipubl. curaturum se promittit; ita & illi. Non igitur;

si si-

*l. 10. §. 33.
D. de adm.
& peric. tu-
tor. §. cur.*

si fidē frangat, suo se propterea sacramen-
to absolutos putabunt, non magis ac epi-
scopi, si pontifex hæresim tueatur, aut Ec-
clesiam perdat: imò eò magis implendo sa-
cramento sese obligari putabunt, quò il-
le magis fœdifragus fuerit. Itaque si collu-
dunt, prævaricatorum; si conniuent, deser-
torum & proditorum; si rempubl. à tyran-
nide non vindicant, tyrannorum nume-
ro censentur. vt certè patroni, tutores, re-
guli denique sunt, si quam tuendam susce-
perunt, omnibus modis tueantur atq; de-
fendât. Hæc verò etsi satis per se firma, ex-
emplis etiam demonstrari possunt. Reges
Chananaei, qui populum Israeliticum du- *Indic. 5.*
ra seruitute, tum corporali, tum spirita-
li, premebant, (commeatu enim & armis
interdicebant) tyranni verè erant, exerci-
tio, inquam, non absque titulo. Eglon e-
nim & Iabin vicesimum ferè annum pla-
cidè imperabant. Deus verò excitat ex-
tra ordinem Ahod, qui Eglonem ex insi-
diis confodiat; & Deborah, quæ exer-
citus Iabini profliget, atque eo ministe-
rio populum ex tyrannide liberat. Non
id quidem, quòd magistratibus ordina-
riis, principibus tribuum & cæteris mi-
nus liceret: quin potius Debora suam

ipsis ignauiam desidiámq; improperat, & nonnullos étiam propterea execratur. At certè Deus, populi sui misertus, desidiæ ordinariórũ extra ordinem succurrebat. Roboamus Salomonis filius, tributis non necessariis populum leuare recusat, rogatus ab vniuerso populo in Comitiiis insolescit, adulatorúmque consilio fretus, grauiora etiam arrogáter minatur. Ambigit nemo, quin iuxta fœdus inter regem & populum primùm initum, eam superbiam coercere optimates potuerint. At in eo peccatum fuit, quòd per secessionem fecerunt, quæ in Comitiiis faciunda erant: deinde, quòd à stirpe Iuda (cui regnum Deus ipse attribuerat) ad aliam sceptrum transtulerunt. Denique, quòd sæpe aliàs accidit, rem iustam & legitimam, iniuste fecerunt. In aliis imperiis crebra eiusce rei exempla occurrunt.

Liuius li. 1.

Brutus tribunus celerum, & Lucretius præfectus vrbi, aduersus Tarquinium Superbum populum convocant: cuius auctoritate regno pellitur. Quin & bonæ eius in fiscum rediguntur. Vnde satis apparet, ipsum, si præhensus fuisset, secundum leges publicas proculdubio multatum fuisse. Causæ verò narrantur hæ: quòd morem

rem

rem tolleret, quo rex senatum consulere solebat, quò suo arbitrio pacem bellumque faceret, quòd fœdera, inconsulto populo, senatùque, iniret: quòd leges, quarum custos esse debuerat, violaret; in summa; quòd fœdus inter reges & quirites, ut antè retulimus, sancitum negligeret. Ad imperatores verò Romanos quod attinet, palam est sentètia, qua senatus Romanus Neronem hostem reipubl. iudicavit, vncòque & gemoniis damnavit: qua Vitellium ignominiosè mutilatum, pèrque urbem tractum, morte mulctavit: qua Maximinum imperio spoliavit, Maximum verò & Albinum in eius locum suffecit. Quibus aliæ ex probatissimis authoribus adiungi possint. Nec verò Traianus imperator se aut legibus solutum putavit, aut pœnæ tyrannorum exemptum voluit; qui cum gladium præfecto Prætorij traderet: Si bene, inquit, imperauro, pro me: sin contrà, adversus me stringito. Consimiliter Franci, Concilij publici autoritate, curantibus regni officariis, Childericum primum, Sigebertum, Theodoricum, Childericum tertium regno expulerunt, aliòsque ac nonnullos ex alia stirpe, propter tyrannidem

iis suffecerunt. Quin & propter defidiam,
 ignauiam, insaniam, quâ aut exterorū in-
 iuriis, aut adulatorū mulierūmve libidini
 & impotentiaē patebant, quosdam exau-
 ctorarūt, & quasi Phaethonti habenas ab-
 stulerūt, ne vniuersi incendio eodem con-
 flagrarent: vt Theodoricum Ebroini cau-
 sa, Dagobertum Plestrudis & Theobal-
 di ipsius amasij, & cæteros: nempe perin-
 de esse rati, siue mulier, siue mulierosus
 princeps imperaret; seu tyrannus, seu sub
 ignauo principe tyrānuli dominarentur;
 seu denique ipse diabolus esset, seu à dia-
 bolo ipso possideretur. Non ita verò pri-
 dem Ludouicum vndecimum, principem
 imperiosissimum, curatores triginta sex
 recipere coegerunt, quorum cōsilio rem-
 publicam gerere teneretur. Ecquid autem
 aliàs iuris habuerint aut Carlingi Mero-
 uingiorum loco in regnum cooptati, aut
 qui hodie obtinent, Capetani, Carlingis
 publici Concilij decreto antelati; nisi po-
 pulo vniuerso, per regni Cōcilium, quod
 trium Ordinum conventum vocant, qua-
 si per epitomen repræsentato, & illos ex-
 auctorare, & hos auctoritate sua in solio
 stabilire iure licuit? Eodem pacto Impe-
 rio Germanico spoliatos legimus Adol-
 phum

phum CIO. CC. XCVI. quòd pecunia corruptus, bellũ fecisset regi Galliæ in gratiã Angli: Vuenceslaum CIO. CCCC. et si non tam mali principes hi dici possunt, quàm minus boni. Anglico Eduardus secundus ob tyrannidem in subditos, præsertim Proceres, quos inaudita causa de medio tollebat, Elisabetha vxore ipsius Parlamentum regni aduersus eundem implorãte: quo authòre, regno indignus iudicatus est. Nò ita pridẽ Christiernus Danico, Ericus Suedico, Maria regina Scotico nuper admodũ. quod & in Polonico, Hungarico, Hispanico, Lusitanico, Bohemico, & cæteris, factitatum, historiæ fide dignæ restatur. Quid verò de Pontifice ipso? Cardinales, inquiunt, quia ipsum elegerunt, aut si minus officio suo fungantur, patriarchæ, q primates sunt post Cardinales, possunt, eo inuito, certis de causis convocare Concilium, in eoque pontificem iudicare. Si per notorium delictum scandalizet vniuersam Ecclesiam: si sit incorrigibilis: si reformatio necessaria sit tam in capite, quàm in membris; si contra iuramentum præstitum Concilium congregare nolit, & cætera. Ex factò verò multos Concilij auctoritate destitutos fuisse legimus. Sin

*Froissar. lib.
2. cap. 1. &
seq.*

*Ant. de Bur.
Cõsil. quod
positum est
inter Cõsil.
Paul. de Ca
stro, vol. an
tiq. nu 412
incip viso
puncto.*

Mart. Laudens. in tractat. de Cardinalibus. in 2. q. 35.
Philip. Dec. in quodam consilio, cuius verba fuerunt Andr. Barb. in d. consil. 1. lib. 2. c. 6.
Bald. in c. olim. col. pen. de rescri. in Decretal. Bonifacius 8. de maior. obed.

verò, ait Baldus, pervicaciter abstantur; primò utendum est verbis; secundò, herbis, id est medicamentis; postremò, lapidibus. & ubi non sufficit virtutis ingenium, valere debet armorum præsidium. Quòd si verò & doctorum ferè omnium calculis, & Conciliorum decretis, & ipsis rebus gestis probatur, Concilium Papam deponere, ut loquuntur, iure posse, qui tamen regem sese regum iactat; & quantò sol luna, tantò imperatore superiorem venditat; quin etiam regum imperatorumque pro libito exauctoratorum authoritatem sibi arrogat: quis tandem dubitare queat, quin à Concilio publico cuiusque regni, non modò tyrannus, sed rex regno, ob suam insaniam perniciosus, deponi & exauctorari possit?

Age verò, in naui ista nostra politica vidè sese ingurgitet nauarchus, adiutores plerique aut dormiant, aut mutuis poculis inebriati imminentem scopulum ludibundi intueantur. Navis interea aut eum cursum non teneat, quem domino expedit, aut brevi pessum itura videatur: quid hinc suppræfecto alicui, vigili & sollicito, faciendum putes? An dormientibus aurè vellicabit, aut latus fodiet tatum: interim verò, ne

rò, ne quid ceterorum iniussu facere videatur, periclitanti naui opem atque operam suam nõ præstabit? Quæ verò isthæc aut amentia, aut potius impietas fuerit? Agedũ, inquã, cùm tyrannis, vt ait Plato, quædam phrenesis sit et ebrietas, princeps repub. funditus evertat, optimates pleriq; colludant, conuiueant; saltẽ consopiti sint: Populus, qui reipub. dominus est, ministrorũ illorũ aut fraude, aut negligentia, quæ ipsa culpa est, in summas angustias reductus sit: existat interea optimatum vnus aliquis, qui grassantem tyrãnidem animadvertat, & ex animo execretur; quid huic aduersus illam faciendũ putes? An collegas sui tantũ officij admonebit, qui ipsi, quantum possunt, officiant? At, præterquã quòd admonere periculosum est, & eo rerum statu crimen capitale censetur; perinde faciat, ac quĩ, cæteris auxiliis spretis, proiectis armis, apud prædones, in media sylua leges citet, & orationem de iustitia habeat: id verò verè est, quod dicitur, cum ratione insanire. Quid ergo? ad gemitus populi obfurdescet, ad latronum ingressum obmutescet, & oscitabit denique, & manus in sinum inseret? At si vel in caligatum, qui metu hostium languorem simularit,

Plato lib. 8.
& 9. de Res. pub.

l. 3. & l. om.
ne del. Clu.
§. ult. D. de
re milit.

proditoris pœnam iura statuunt : quam tandem in eum statuemus, qui, quos ipse tuendos suscepit, siue malitiâ, siue ignauitiâ prodit? Quin potius, nautis per ceuleusma, quæ opus erit, imperabit: curabit, ne quid respub. detrimenti capiat, ac rege etiam inuito & renitente, regnum, per quod ipse rex existit, conseruabit, regemque ipsum, tanquam phreneticum, aut furiosum, ni aliàs possit, pedibus manibusque reuinctum, sanabit. Enimverò non est, vt diximus, vniuersa regni administratio regi à populo commendata: vt nec pontifici vniuersalis ecclesiæ episcopatus, (aiunt) sed optimatum cuique pro virili. At certe, quia concordia ab ciuitate proficiscitur; ne qua inter Pares æmulatio esset, rex institutus fuit, qui supremum in administratione reipub. locum teneret. Iurat rex, se salutem regni curaturum, idem optimates etiâ singuli per se. Num ergo, si rex, aut optimates plerique, neglecta fide, rempublicam aut perdant, aut periclitantem deserant, debebunt propterea ceteri rempubl. deserere, aut saltem minus defendere tenebuntur, quasi suo iureiurando soluti sint? Quin potius tum maximè fidem suam præstare debent, cum cæteri negli-

C. nullus. in
Carthagin.
Concil. Do-
ctores Pon-
tificij.

negligūt; præsertim cū in eum finē præcipuè, tanquam ephori, sint instituti: ac quidque demum iustum censeatur, cū finem suum attigit. Num etenim si plures eandem rem promiserūt, vnus periurio alterius obligatio perimitur? num, si plures eiudē summæ correi sunt, vnus fraude ceteri liberantur? Num, si plures contutores pupillum malè tuentur, ibi illorū culpa vnus aliquis vir bonus tutelę onere mīnūs tenetur? Quin potiùs, nec illi perfidiæ infamiã vitare possunt, ni quatenus in iis positū est, fidei suæ satis facere conentur: nec hi sese periculo tutelæ malè gestę iudicióq; eximere, ni cæteros cõtutores suspectos agāt. cū sanè nō modò tutor vnicus ceteros suspectos agere possit, et remouēdos

*l. 3. D. de ad
ministr. et p
ric tutor. &
cur. l. 3. D. d.
suspect tut
& curat.*

curare; verùm etiã remotus. Itaq; , qui regno imperiõve vniuerso opem operámq; suam promiserint, quales Comes stabuli, Marschalli, Patricij, & cæteri, aut qui aliqui speciatim regioni, vrbive, quæ regni partem faciat; qualēs Duces, Marchiones, Comites, Maiores & cæteri, vniuersæ reipublicæ, eive reipublicæ parti, quam ipsis secundū regem populus cõmiserit, tyrannide oppressæ succurrere tenentur. Et illi quidem vniuersum regnū à tyrānide vin-

dicare debent, si possunt: hi, tanquã tuto-
res per regiones dati, eam regni partẽ, cu-
ius tutelam susceperunt. Illi, inquã, tyran-
num coercere, hi à suis finibus arcerẽ te-
nentur. Itaque Mathathias, tãquam opti-
matum vnus, cæteris partim conniuenti-
bus, partim colludentibus, Antiocho re-
gnum Iudæorum tyrannicè opprimente,
populum arma capturis his verbis affatur:
Restaurẽmus statũ populi nostri, dimice-
mus pro populo nostro, próq; sanctis lo-
cis nostris. Vnde nõ pro religione tãtũ,
sed pro patria, pro focis, inquam, non mi-
nus iustẽ, quã pro aris arma capi posse
adversus tyrannum, (qualis is erat) liqui-
dò apparet. Neq; enim repræhenduntur à
quoquã, quòd regnum evicerint, sed quòd
regiam dignitatem, quæ ad tribum Iudæ
pertinebat, sibi vendicarint. Exempla eõ-
dem pertinẽtia apud historiographos plu-
rima occurrũt. Arbactus Mediæ præfectus,
Sardanapalum inter mulieres pensa distri-
buentẽ, opẽsq; regias in meretrices pro-
fundentem, interficit. Vindex Galliarũ, &
Galba Hispaniarũ Præsides, à Nerone, cõ-
niuente ad ipsius tyrannidem senatu, defi-
ciũt, vnãq; Gallia & Hispania vniuersa. Ve-
rũ infigne est in primis Laconicũ illud
iudi-

sachab. li.
c. 3. 7. 45.

Justin. lib. 1.
Diodor. lib.
cap. 37.

iudiciū; quod sanè ab eo senatu profectū, apud omnes gētes in rem iudicatā trāsire debet. Cum Lacedæmonij Byzantiū possiderēt, Clearchū ducē exercitus vrbi præfecerāt, qui frumentū ciuibus ereptū, militibus extraneis distribuebat. Interea verò familię ciuiū fame peribant. Anaxilays igitur, vnus ex vrbis optimatibus, ea tyrānide cōmotus, de patriæ deditioe cū Alcibiadē paciscitur. atq; is paulo pōst in vr-
bem recipitur. Anaxilaus Spartę accusatus ob Byzātij deditioem, causam suam ipse agit. Spartani hominē absoluerūt: q̄a, aiūt, bella gerēda sunt cum hostibus, non cū rerum naturā. Nil verò magis naturæ repugnat, quàm si, qui vr-
bem aliquā defendere tenētur, ipsis hostibus iniquiores sint. Hęc Lacedæmonij, qui iustē regnabant, quibus vix vlli boni reges non assentiantur. Nimirū, qui bene regnare cupiūt, quid in tyrannos statuatur, quid optimates iure possint, quid populus ipse, sūsq; déq; habent. Verūm vltteriūs adhuc nobis p̄grediendū est.

Tenetur nautarum quilibet, si nauarchi culpā negligētiāve nauis periclitetur, manū admouere. Tenetur Optimatū quilibet, si principis collegarūmq; scelere vel desidia respub. pereat, laborāti succurrere, regnū deniq; in solidum, eiūsve saltē eam

partem, quæ sibi commissa fuerit, à tyrannide vindicare. An verò tandem mediastino cuilibet idem licebit? An Herdonio Sabino, Euno Suriano, Spartaco gladiatori fortè, an, inquã, priuato cuilibet seruos ad pileum vocare, subditos ad arma ciere, manus denique cum principe conferere, si tyrannis vrgeat, licebit? Minimè verò. Singulis seu priuatis respub. commissa non est; imò ipsi optimatum & magistratum curæ, non secus ac pupilli, cõmissi sunt. Itaque non tenentur rempubl. tueri, qui seipsos tueri non possint. Singulis neque à Deo, neque à populo gladius cõcessus est.

*l. 1. C. de se-
ditiõs.*

Itaque si gladium iniuasi stringat, seditio si sunt, quamvis causa iusta videatur. Singuli denique principem non constituunt; sed vniuersi. Itaque vniuersorum, eorum, inquã, qui vniuersos in regno, regione, vrbe quæ regni partem faciat, repræsentant, iussum expectent oportet, aut vnius saltem ex illis, antequam aduersus principem quidquam moliantur. Etenim vt pupillus, non nisi tutore authore, actione intendere potest, etsi pupillus quidè dominus [verè est; tutor verò pro dominatantùm, quantùm ad pupillarem providentiam atinet, habetur: ita neque populus,

nisi

*l. 8. l. 9. D.
de aucto. &
conf. tuto. et
cur.*

nisi iis authoribus, in quos suam authoritatem & potestatem transtulit, sive ij ordinarij magistratus sint, sive in conventu publico extra ordinem creati; quos, inquã, gladio suo in eam rem accinxit, quibus se regendum curandumque tradidit: qui denique, non secus ac prætor ille Romæ, qui inter seruos & dominos ius dicebat, eo loco verè constituti sunt, vt si quæ lis inter regē & subditos oboriatur, iudices & vindices se præstent, ne ipsi subditi in sua ipsorum causa sententiam pronuncient. Itaq; si vectigalia & tributa iniqua imperari, si quæ contra pacta in ve fraudem fieri videantur, nec tamé optimatū vllus reclamet, aut repugnet, conquiessendum sibi putet, ac cogitent, optimos medicos morbū vt antevertant, aut tollant, venę sectionē, humorum evacuationē, scarificationem sæpe imperare. Ita enim rerum natura comparatum esse, vt vix vllum malum absque altero curari, vix quicquã boni absq; improbo labore acquiri possit. Habēt exemplū populi Israelitici sub Salomone, qui tributa, quæ ad templū extruendū, regnumque muniendū grauissima imperabatur, nō recusauit; quia publico cōsilio, ad Dei gloriã ferique publ. decus & ornamentū ea impe-

Seneca lib.
1. de Benef.

P

rari iudicabat. Habēt & Christi Seruatoris nostri, qui etsi Rex ipse regū erat, q̄a tñ priuatā personā tū sustinebat, tributū libēter p̄soluit. Si manifestæ tyrānidi faueāt optimates ipsi, aut saltē nō repugnēt; recordēt, p̄pter peccata populi, Deo permittente, regnare hypocritas. qui, ni se ad Deū ipsi ex corde cōvertāt, nullis machinis everti possint. Itaq; nō pedibus, nō manibus, sed genib. flexis opus esse. Deniq;, malos principes ferāt, meliores optent, & nō secus ac grandinē, illuiones, tēpestates, cæterásq; naturales calamitates, tyrānidē illam sibi æquo animo ferendā, aut sedes mutandas putent. Si Dauid in montes sese recipit, & Sauli tyrāno parcit; q̄a nō erat ex optimatibus populi: Christus, q̄a regnū ipsius nō erat de hoc mūdo, in Ægyptū fugit, seseq; tyrānidi subducit: Paulus, quia singulorū Christianorū, nō magistratuū, officiū describit, vel Neroni ipsi obediendū esse docet. At si optimates oēs, aut plāriq;, aut vnus saltē aliquis manifestā tyrānidē coercere, aut magistratus ab ea regni parte, quę sibi cōmissa fuerit, arcere conetur, & ita q̄dē, vt is sit, q̄ eius expellēdę prætēxtu aliā nō inuehat; tū sanē, tanquā agmine factō, certatim ad delectū cōcurrāt, obnixē pedibus

bus manibúsq; opé ferát, ac ráquá Deus ipse cælitus signū pugnæ adversus tyrános dederit, répub. regnūq; à tyránide vindicare conétur. Etenim vt populū per tyrános, ita & tyrannos per populū punit & castigat Deus: ratūq; perpetuò est, quod Syrachus dicit, Regna trásferri de gentē in gentem, propter iniquitates, iniurias & scelera principū: omnē verò tyránidē parū diurnā existere: Sic Centuriones & milites, Ioiadē summi sacerdotis iussa alacriter exequūtur in vindicanda Athaliæ reginē tyránide. Sic pij oēs ex Israele, ad Machabēos sese recipiunt, partim vt verū Dei cultū, partim vt rempub. adversus impios & iniquos conatus Antiochi tueátur: Deus verò iustis eorū conatibus fauet, & prosperum exitū largitur. Quid veró? An nō etiā aliquando ex ipsis priuatis vindicē tyránidis aliquē Deo excitare potest? An nō idē ipse, qui tyrános è plebe, nullo titulo, nullo prætextu fretos, puniendo populo excitat, liberatores etiam vel ex ima plebe excitare poterit? An nō idē, qui Iabino, qui Egloni populū mancipauit, p̄ Ehodē, Baracū, Deborahā, eūdē ab optimatib. derelictū liberabit, & quasi manumisit? Quid ergo iam obstat, dices, qn idē Deo, q nobis tyrános hoc

Ecclesi. 10

1. Machab. 3. 7. 43. c

tempore immisit, tyrannorū ultores etiam extra ordinem mittat? Cur, si Achab scæuit in viros bonos, si Iezabel Nabotho falsos testes subornat, non erit & Iehu, qui familiam Achabi delet, qui sanguinem Nabothi vindicet, qui Iezabelē canibus lacerandam proiciat? Certè, quod antea respondi, vt iustitię, ita neq; misericordię diuinę, vlllo tempore quidquā decedit. At verò, cū evidētia illa signa, quibus extraordinariā illorū herorū vocationē Deus confirmare solebat, nobis hoc sc̄culo vt plurimū desint, videat populus, ne, dum sicco pede, duce aliquo impostore, mare transfretare cupit, in gurgitem, quod Iudæis accidisse aliquando legimus, præceps ruat: ne, dum vindicē tyrannidi quærit, sequatur fortè aliquem, qui, eo tyranno expulso, tyrannidem ipsam ad se transferat: ne denique, dū reipub. merere gestit, priuatæ alicuius libidini militet: itaq;, quod multis rebus præsertim Italicis accidit, dū præsens malum arcere conatur, longè gratis accersat.

In summa, vt hunc tandem tractatū cōcludamus, principes eliguntur à Deo, constituuntur à populo. Vt singuli principe inferiores sunt; ita vniuersi, & qui vniuersos repræsentant, regni officiatij, principe superi-

periores sunt. In cōstituendo principe intervenit fœdus inter ipsum & populum, tacitum, expressum, naturale, vel etiam civile, vt bene imperanti bene pareatur, vt reipub. inserviienti omnes inserviant, vt legibus obtemperanti omnes obsequantur: & cætera. Huius verò fœderis seu pacti, regni officarij vindices & custodes sunt. Qui hoc pactū perfidè & pervicaciter violat, is verè exercitio tyrannus est. Itaque regni officarij ipsum & secundum leges iudicare, & renitentem vi coercere, si aliàs non possunt, ex officio tenentur. Hi duorum generum sunt. Qui regni vniuersi tutelam susceperunt, quales Comes stabuli, Marschalli, Patricij, Palatini & ceteri, singuli per se, cæteris conniuentibus aut colludentibus, tyrannum coercere debent: qui alicuius partis, regionisve, quales duces, marchiones, comites, consules, maiores, tyránidem tyrannūq; ab ea regione vrbève arcere iure suo possunt. Porro singuli sive priuati aduersus tyrannos exercitio, gladium non stringent; quia non à singulis, sed ab vniuersis constituti sunt. At aduersus eos, qui absque titulo sese intrudunt, quia nulla pactio intercessit, promiscuè admittuntur. Quo in genere cese-

ri possunt ij, qui ignavia desidiave legitimi principis abvtentes, tyrannidem in ipsius subditos exercent. Et hæc hæctenus : quibus ex secunda quæstione, quæ fortè desunt, adiungi possunt.

QVARTA QVÆSTIO.

AN IVRE POSSINT, AVT debeant vicini Principes auxilium ferre aliorum Principum subditis, religionis puræ causa afflictis, aut manifesta tyrannide oppressis?

Vccedit iam alia quæstio, in qua certè definienda, cõscientia magis, quàm sciëtia opus est, quæq; si charitas hoc sæculo locũ suũ obtineret, planè otiosa esset. At quia, vt nunc sunt mores, charitate ipsa nil quidquã est inter homines aut carius aut rarius; videtur etiã à nobis breuiter tractanda. Tyrãni, tum animarũ, tũ corporũ, tũ ecclesię, tum reipublicę regnive, coërceri, expelli, & puniri per populũ possunt. Vtrũq; iã rationib. evicimus. Verũ, quia vel ea fraus tyrãnorũ, vel ea subdito-

ditorū simplicitas plærūq; est, vt vix antè cognoscātur illi,quàm rapuerint;aut hi de sua salute cogitent,quá fermè perierint,in eásq; angustias redacti,hi,à quibus suis viribus emergere nō possunt,alienas implorare cogūtur: quæritur,vtrū iis religionis, aut reipub. regni Christi,aut regni sui causam tuētibus,principes Christiani auxiliū ferre iure possint? Et multi quidē,cū afflictis opē ferendo suas se opes aucturos sperarunt,protinus licere iudicarūt. Sic enim Romani,Alexāder, Magn9 & ceteri multi, tyrānorū coercendorū prętextu, pomœriā sæpe sua protulerunt. Nec ita pridē vidimus Henricū II. Franciæ regē, bellū intulisse Carolo V. Principū Imperij, & quidē Protestātiū liberādorū defendēdorūq; prętextu: vt etiā Henricū VIII. Anglię regem, Protestātibus Germanię opē ferre paratū, vt Carolo V. negotiū facesseret. At si aut periculi aliquid inde metuat,aut lucri minus sperari possit,tū sanè plērosq; principes,liceat,nec ne,disputantes audias. Et vt illi pietatis prętextu,aut ambitionem, aut quæstū tegebāt;sic hi desidię suæ iustitiā obtēdūt,cū sanè nec illos verè hortareſ pietas,quæ aliena tm̄ querit,nec hos iustitia dehortati debeat, q̄ tota foras spectat,

& quasi proiecta est. Ergo, vtrisque posthabitis, in religionis primum causa quid vera pietas, quidque iustitia suadeant, videamus. Primum ratum sit, Vnicam esse ecclesiam, cuius caput Christus, cuiusque ita membra inter se coherent consentiuntque, ut nullum ex illis vel minimum, vim lesionemve pati possit, quin cetera ledantur & dolorem percipiant, ut vniuersa Scriptura docet. Propterea comparatur Ecclesia corpori. Corpus verò sæpè non brachij modo, aut cruris, sed minimi etiam digiti læsione afficitur, aut vulnere perit. Frustra itaque iactet aliquis, huius sibi corporis salutem cordi esse, qui, quod totum tueri potest, membratim dilaniari & discerpi patitur. Comparatur ædificio. Ædificium verò, quamcunque in partem cuniculi agantur, totum sæpe corrui; quamcunque contignationem flamma invadat, in vniuersum periclitatur. Ridiculus itaque fuerit, qui fortè quòd in hypogeo habitet, flammam à tecto arcere cunctetur. Malè sanus, qui cuniculos contrariis eludere nolit, quòd in hunc, non in illum parietem admoueantur. Comparatur & nauis. Nauis verò tota simul periclitatur, tota simul perit. Itaque equè tuti sunt, qui in prora, ac qui in

in puppi; qui in carina, ac qui in transtris; si tempestas sæuiat. cùm certè vel vulgato proverbio, qui in eodem periculo versantur, in eadem naui esse dicantur. His positis, certè qui eius dolore, incendio, iactatione non commouetur, ex eo corpore nõ est, in familia Christi non censetur, locum in Arca nullũ habet. Qui verò vel tantillũ commouetur, nihilo magis dubitare debet, an ecclesię membris vexatis opẽ ferre debeat; quàm, an sibi ipsi, an se ipsum iuuare, cũ omnes in ecclesia vnũ simus. Quin potius quisq; in suo munere suã iis opẽ operamque præstare tenetur: & eo vtique maiorem, quo ampliores à Deo opes, nec tam possidendas, quàm dispensandas accepit.

Hęc Ecclesia vt vnica est, ita etiam singulis Principibus Christianis in vniuersum & in solidum commendata atque commissa est. Quia enim vni alicui vniuersam committere, lubricum erat; singulis verò singulas eius partes, ab eius vnitate planè alienum: vniuersam singulis, singulas eius partes vniuersis cõmisit Deus. Nec verò vt propugnent eam tantũ, verũ etiam, vt, quantũ possint, propagandam curent. Itaque si vnã eius partem, Germanicã fortè, aut Anglicam, princeps

regionis illius curet, alteram verò oppres-
sam, si opem ferre possit, deserat & negli-
gat, Ecclesiã deseruisse censeatur, cùm sanè
sponsa Christi vnica sit, quã, ne vsquã vio-
letur, corrumpaturve, omnibus viribus p-
tegere ac tueri debeat. Huius vniuersæ in-
stauratiõne vt priuati quique genibus fle-
xis, ita magistratus, pedibus, manibus, to-
ris, inquam, viribus promouere tenentur.
Neque enim alia est ecclesia Ephesina, alia
Colossensis, & ceteræ; sed singulæ illæ vni-
uersæ ecclesiæ partes sunt: vniuersa verò, re-
gnũ Christi est, qd̄ omnes priuati optare
debēt; reges verò, principes, magistratus,
amplificare, dilatare, propugnare & ppa-
gare vbiq; & aduersus quoscunq; tenetur.
Propterea apud Iudæos vnicũ tẽplũ erat,
à Salomone extructũ, qd̄ vnitatẽ ecclesiæ
representabat. Ridiculus verò & plecten-
dus foret edituus, qui partẽ tantũ aliquã
sartã tectã curaret, cæteras cõplui patere-
tur. Consimiliter reges Christiani omnes,
cùm inaugurantur, gladiũ tuẽdẽ nomina-
tim catholicæ seu vniuersæ ecclesiæ accipi-
unt. quo in manũ accepto, omnes plagas
Orbis designant, inq; orientem, occasum,
meridiẽ, septẽtriones eum vibrant, ne vlla
eius pars excepta censeatur. Cùm verò ec-
clesiæ

clesiæ protectionē eo ritu suscipiunt, verā
 proculdubio intelligunt, non falsam. Ita-
 que ei, quam veram & puram esse profi-
 tentur, in integrum restituendæ operam
 suam præstare debent. Ita verò à piis prin-
 cipibus obseruatum fuisse, exempla doce-
 re possunt, Tempore Ezechieꝝ regis Iuda,
 iam pridem mancipatum erat regnū Israel
 regi Assyriorum, nimirū inde ab Osea re-
 ge. Itaque si ea Ecclesia Dei tantum, quæ
 in regno Iuda erat, non etiam vniuersa, E-
 zechieꝝ commissa fuisset; si, inquam, eodē
 modo custodiendi fuissent limites agro-
 rum in ecclesia defendenda, ac in tributo
 fortè imperando; Ezechias, proculdubio,
 ea præsertim tempestate, quæ Assyrii orbis
 imperio potiebantur, sese continuisset. Ac
 videmus, eū inuitasse per veredarios vni-
 versum Israelem, subditos, inquam, regis
 Assyrii, ad Pascha celebrandum in Ieru-
 salem: quin & pios in Israele, in diruendis
 excelsis suis, in ditionibus nimirum E-
 phraim & Manasse & cæteris, quæ As-
 syriis parebant, adiuuisse. Sic etiam
 legimus Iosiam regem, in primis pium,
 non regnum suum modò, verum & I-
 sraeliticum, regi tum Assyriorum pla-
 nè addictum, cultu idolorum repurgasse.

2. Chro. c. 31

2. Reg. c. 22

2. Chro. 34

7. 6. & 35

Nimirum vbi Dei gloria, vbi Christi regnum agitur, nulli limites, nulli fines, nulli cancelli, piorum principum zelum arcerere debet. Sin vis fortè maior immineat, recordentur horum exemplo, qui verè Dominum timent, neminem metuere posse. Hæc piorum principum exempla, ex quo ecclesia, quæ prius Palæstina circūscribebatur, per vniuersum orbem diffusa fuit, Christiani principes multi insequuti sunt. Erant Constantinus & Licinius imperatores ambo: ille Orientis, hic Occidentis. Erant & collegæ pari potestate præditi. Notum verò est, quod vulgo dicitur; Parrem in parrem non habere imperium. Nihilominus tamen Constantinus Liciniū Christianos, in iisque nobiles plerosque, religionis siue causa, siue prætextu, relegantem, divexantem, contrucidantem, bello petit, religionis liberum cultum Christianis vi impetrat: fidem denique frangentē, & ad pristinam sæuitiā revertentē Thesalonicae morte mulctari iubet. Constantinus, inquam, ille Magnus, cuius vsque adeo pietas ab omnibus illius sæculi Theologis celebratur, vt de eo quidam dictum velint, quod est apud Esaiam Prophetam: Reges Ecclesiae nutricios & pastores futuros.

turos. Eo mortuo, diuisum fuit Romanū imperiū inter filios, æquo iure, nulla cuiquā adiuncta prærogatiua: ex his Constās. Orthodoxos, Constantius natu maior Arrianos fouebat. Et hic quidē Athanasium Arrianorum hostem, Alexandria expulerat. Certè, si limitum vlla ratio haberi debuit, inter fratres debuit. Interim tamē minatur ille fratri, ni Athanasium restituat, vi facere paratus, ni quamprimū eum hic in integrum restituisset. Quòd si verò vnus episcopi restituendi causa hæc facere non dubitauit: an non multò æquius, cū pars populi aliquanta opprimitur, cū auxilium implorat, Optimatibúsq; authoribus religionem suam tueri cupit? Sic & Theodosius, Attico episcopo suadente, aduersus Chosroëm Persarum regem bellū suscepit, vt Christianis religionis causa vexatis succurreret, etsi ij priuati verè erāt. Quod sanè iustissimi illi principes, qui tot leges sanxerunt, quiq; tantam iuris curā habuerunt, minimè fecissent, si eo facto alienos fines, & iura gentium violari iudicassent. Quorsum verò tot expeditiones principum Christianorum in Syriam aduersus Saracenos, quorsum toties imperatæ decimæ illæ Saladinides, quorsum tot

*Soxom. lib.
7. c. 18.*

bella socialia adversus Turcas, tot adversus eosdem indictæ cruciatæ, si quibusvis Christianis principibus, etiam remotissimis, ecclesiã Dei tyrãnide, Christianos captivos servitutis iugo liberare non licuit? Quibus verò argumētis impellebantur ad id bellũ, quibus rationibus vrgebãtur? nisi, quòd ecclesia vna esset, quòd Christus omnes omnino ad delectũ vndiquaq; vocaret? quòd communia pericula cõmunibus armis depellẽda essent? quę omnia pariter huic nostrę causę planè cõveniunt. Quòd si verò licuit illis adversus Mahometem, nec modò licuit, verũm vt alacribus præmium, ita & ignavis & cunctatoribus pœna statuta fuit: cur non & adversus Christi hostẽ? Si, in quã, in Gręcos Troiã nostrã obsidentes; cur nõ & in Sinonẽ incendiariũ? Deniq;, si Christianos servitute corporea (neminẽ enim cogunt Turcę) liberare piũ fuit; an nõ multò magis miserorũ animas manumittere, inq; libertatẽ restituere? Et hæc quidem tot piorũ principũ exempla, legis instar esse possunt. Verũm quid Deus ipse per os Prophetarũ in eos qui Ecclesię instaurationẽ non promoueant, aut afflictionẽ negligant, passim decernat, audiendũ est. Gaditæ, Rubenitæ, & dimidia

tribus

tribus Manasse, petunt à Mose suá sibi suisq; familiis portionē tribui cis Iordanē. Et Moses quidē tribuit: verūm ea lege atque conditione, vt Fratres, ceteros, in quā, Israelitas, in consequenda terra Chanaan non adiuuent modò; verūm, quia primī portionem obtinuerunt, præcedant eos, & in prima acie sint collocati. Sin minus; eosdem diris deuouet, anathemate percutit, atque iis comparat, qui ad Cadesbarne rebelles iudicati fuerant. Quid enim? ait: Fratres vestri belligerabūtur; vos verò in terra hīc quiescētis? Quin potius traiciētis Iordanē, nec prius huc ad penates vestros regrediēmini, quā Deus hostes suos expulerit à facie sua, requiēmq; fratribus vestris, non secus ac vobis, concesserit. Tum demum verò innocentes eritis coram Domino & Israele; nimirum quos primos tanto beneficio dignatus est Deus optimus maximus, ni fratres adiuuent, ni laborum socij sint, ni præcedant, grauissimę pænę proculdubio manent. Consimiliter cū Debora duce, Nephthalitæ & Zabulonenses in Iabinum tyrannū arma cepissent, ac interim tribus Ruben, quæ prima in armis esse debuerat, sese fistula inter gregum pascua oblectaret;

Num. 32.
Iosue c. 4. v. 7.
12.
Deuter. c. 3.
ver. 20.

Judic. 5.

Galaad intermedio annee sese tutum putaret; Dan maris imperium iactaret; Asser denique montium asperitate confideret; Spiritu Dei per Prophetissam loquente, difertissimè omnes damnantur. Maledicite Meroz, ait Angelus Domini, diris devouete habitatores eius; quia non venerunt in auxilium Domini cum strenuis. At benedicta Iahel vxor Heberi Cinæi, quæ (licet fœdus cum gentibus causari potuisset) Sisaram nihilo minus ipsum hostilis exercitus ducem confodit. Itaque piè Vrias: Arca, inquit, Israel, Iuda, habitant sub tentoriis, sub pellibus degunt, noctem sæpe infomnem sub dio transigunt: ego verò cum vxore epulabor, genio indulgebo, delitiabor? Viuit Deus, nunquam hoc faciam. Impiè contrà principes Israel, qui montiũ Samariæ difficultate, Sionisq; munitione freti, luxu diffluunt, cnuuantur, comessantur, in eburneis lectis dormiunt, capillitiũ pervngunt. Interea verò Iosephum contritum, cruciatum, mirè vexatum despiciunt, nec eius afflictione vllò modo commouentur. Propterea verò, ait Deus exercituum, superbiam domus Iacob odi, magnificas ipsius ædes detestor. Iuravi per animam meam; Tradam ciuitatem, & circuitum

2. Sam. c. ii.
vers. 11.

Amos 6.

cuitum eius. Qui verò tantopere luxuriabantur, in transmigracione mox primi erunt. Impiè quoque Ephraimitæ, qui Gedeoni & Iephtæ victoriam adeptis & triūphantibus non modò nō gratulantur, verùm invident; quos tamen periclitantes deseruērunt. Item Israelitæ, qui Dauide rerum potito, exclamant: En caro tua, & ossa tua sumus nos: qui priùs, eodem in angustias redacto, dicebant; Non est nobis pars in Dauide, nō in filio Isai. Impiè Christiani illi nomine tenus omnes, qui sacris Ecclesiæ epulis communicare volunt, calicem amaritudinis cum fratribus ne degustāt quidem, qui salutē in Ecclesia quærunt, salutem & incolumitatē ecclesiæ & membrorum suorum non curant. Deniq; vnum Patrem Deum, vnam familiam ecclesiam agnoscunt, vnum se in Christo corpus esse profitentur: neq; tamen aut Christo in mēbris affecto opem ferunt, aut inopi opes suas impertiuntur. Quam verò eius impietatis pœnam futurā putamus? Moses comparat desertores fratrum, rebellibus Cadesbarne. Horum verò nemo, ita decernente Deo, terram Chanaan ingressus est. Ne vllam itaq; in Chanaan cęlesti sibi sedem quęrant, qui Christo miserrimè

Indic. 8. &
12.

2. Sam. c. 5.

Numer. 32.

Q

cruciato, ac millies quotidie morienti, o-
pémque illorum ostiatim quasi imploran-
ti non subveniunt. Christus ipse æterno i-
gni damnat eos, qui ipsum peregrinantē
non exceperunt, frigentem nō fouerunt,
nudum non vestierunt, inopem non iu-
uerunt, captiuum non liberarunt. Ignem
itaque æternum paratum sibi sciant oportet,
qui quotidie talia patientē, surda aure
prætereunt, quantumvis magna interim
miracula edere videantur: & aded quidē,
vt quibusvis infidelibus tolerabilius,
quàm illis futurum sit. Quid enim? Iu-
dæine propriè, Scribæ, inquam, & Phari-
sæi, Christum crucifigunt? Ethnicine, Tur-
cæ, Christiani denique quidam in mem-
bris suis persequuntur, cruciant, dive-
xant? Minimè sanè. Iudæi impostorem,
Ethnici maleficum, Turcæ infidelem, alij
hæreticum credunt & profitentur. Ita-
que si mentem illorum omnium spectes,
è qua vulgò crimen metimur, noxios illi
omnes, impios & pœnam meritos per-
sequi, Christum propriè occidere non vi-
dentur. At verè persequuntur, verè occi-
dunt ij tantùm, qui quem Messiam, Re-
demptorem, Deum profitentur, in suis
membris torqueri ac crucifigi, cum impe-
dire

dire possint, vltro patiuntur. In summa: qui quem neci eripere potest, non eripit; equè tenetur, ac qui occidit. Quia enim noluit opem ferre, voluit occidi. In crimine verò voluntas ipsa spectari debet. At certè eo grauius est, Christianorù præsertim Principum, qui Religionis causa vexatis opem nõ ferunt, homicidium, quo plures, quos liberare possent, interficiunt; & quo fratrem, quàm quemlibet, interficere, sceleratius est. Atrocius, quàm ipsorum Tyrannorum scelus: quo virum bonum, iustum, piuum, innocentem, quàm latronem, impostorem, magum, hæreticum interficere: quo Deum, quàm quemlibet hominem perere, flagitiosius est. quo denique perfidia in pari facto ignorantiam superat.

August. in Ps. 82. Ambros. lib. 1. de Offic. Gratian. in Decret.

An verò de iis, qui tyrannide oppressis rémve publicam aduersus tyránidè defendentibus, nõ opé ferunt, idem statuere licebit? cū nõ tam arctè necessitudinis, non tam arcti fœderis ratio habeatur; cum, inquam, non de Ecclesia, quæ vna omnium est, quæ vna vniuersaq; singulis commissa est: sed de Republica, quæ alia aliorum esse potest, alia aliis sigillatim commendata est, hîc agatur; Proximus est,

Q 2

ait Christus, nō Iudæus Iudæo tantum, sed Samaritano, & cuivis homini. Proximum autem debemus, vt nos ipsos, amare. Itaq; nō Iudæus Iudæū tantum, sed & quēlibet peregrinum etiam & ignotum, latroni, si possit, eripere tenetur, si officio suo satisfacere velit. Nec disputabit quisquam, an liceat alium defendere, qui seipsum tueri iustum iudicabit: cū sanè alium, quàm semetipsum, defendere eo iustius sit, quo quæ mera caritas, quàm quæ aut ira, aut vindicta, aut alia animi perturbatio facit, iustiora existunt, & in propriis iniuriis vlciscēdis, nemo modum teneat: in alienis, licet grauioribus, immoderatissimi quiq; modum tenere possint. Verum, est quod ab Ethnicis ipsis discamus, quid à nobis humana societas hac in re, quidque communis omnium natura requirat. Quia, ait Cicero, vna omnium hominū natura est, hoc vel Natura ipsa præscribit, vt homo homini, quicumque sit, ob eam ipsam tamen causam, quod homo sit, consultum velit. Sin minus; qm̄nis humana cōsociatio dissoluatur, necesse est. Itaq; vt iustitię duo fundamenta sunt: primū, ne cui nocetur; deinde, vt omnium, si fieri possit, vtilitati seruiatur: ita & iniustitię duo genera

*Cic. lib. 1.
de Off.*

nera sunt; vnum eorum, qui inferunt; alterum eorum, qui ab iis, quibus inferitur, si possunt, nō propulsant iniuriā. Nam qui iniuste in quempiam facit, aut ira, aut aliqua perturbatione incitatus, is quasi manus violenter videtur asserre socio: qui autem non defendit, nec obsistit, si potest, iniuriæ, tam est in vitio, quàm si aut parentes, aut amicos, aut patriam deserat. Ita, quod ille facit, ira facere iudicatur, quæ furor brevis censetur: quod hic, mala mēs verè & malus animus, qui tyrannus perpetuus est. Et illius furor utcumque, huius destinatum consilium nulla ratione excusari queat. Dices: Vereor, ne dum ab illo iniuriam depello, huic faciā iniuriā. Imò verò iustitiæ prætextu iniustitiam tuam tegere vis. cū, si te ipse cōsulas, nō te iustitia, vt officium deseras, sed quævis alia causa potius moueat. Etenim, vt ait ille alio loco, aut inimicitias, aut laborem, aut sumptus suscipere non vis, aut etiam negligentia, pigritia, inertia, aut tuis studiis, quibusdāve occupationibus sic impediris, vt eos, quos tutari debeas, desertos esse patiaris. Dum verò tuum te negotium agere dicis, ne cuiquam facere videaris iniuriam, in alterum iniustitiæ genus

Q 3

incurris. Deseris enim vitæ societatem: quia nil confers in eam studij, nil operæ, nil facultatum. Hæc Ethnici philosophi & politici, piè sanè magis, quàm multi hoc sæculo Christiani. Hinc vicinus, ni domino sæuienti seruū eripiat, legibus Romanorum tenetur. Apud Ægyptios verò, qui obiter hominem à latronibus cædi, aut quamlibet iniuriam pati comperisset, neque subuenisset, si potuisset; mortis erat reus: sin minus, latrones coram magistratu accusare tenebatur. Quod si neglexisset; plagis ad certum numerum, triduanòque ieiunio plectebatur. Quod si id verò vicino in vicinum iure licet; imò ex officio incumbit; si obvio cuique in latronem: an non multò magis licebit bono principi, non seruis quidem aduersus sæuientem dominum, aut filiis aduersus furentem patrem; sed regno aduersus tyrannum, reipublicæ aduersus priuatam vnius libidinem, populo, domino, inquam, aduersus seruum & actorem publicum, oppem ferre & patrocinari? imò verò si neglexerit; an non, vt ille latronis, hic tyranni nomen pœnâsque merebitur? Hinc

Thucyd., lib. Thucydides, Non ij modò, ait, tyranni sunt, qui alios in seruitutem redigunt, verùm

*Diod. Sic.
lib. 2. cap. 2.*

Thucyd., lib.

rùm longè potius ij, qui, cùm eam violentiam reprimere possint, non curant. in primis verò, qui Defensores Græciæ & communis patriæ vocitari volunt; patriæ verò oppressæ non opitulantur. & rectè. Tyrannus enim quam violenter invadit tyrannidem, violenter retinere quodammodo cogitur. quia lupum, vt dicebat Tyberius, auribus tenere sibi videtur, quem neque absque vi retinere, neque absque periculo dimittere potest. Itaque crimen crimine vt extinguat, multa scelera patrat, ac aliis iniuriam inferre cogitur, ne sibi ipse iniuriosus sit. Hic verò princeps, qui tyranni scelera, innocentumque cædem, quæ impedire potest, otiosus spectat; quia ex eo quasi gladiatorio ludo voluptatem captat, tantò tyranno criminiosior est, quantò qui gladiatores committit, ipso homicida gladiatore; quãtò qui voluptatis causa, eo qui metu necessitateve coactus, hominè interficit. Si opponunt quidã: Verùm culpa est, rei alienę sese immiscere: respondeat Terentianus Chremes: Homo sum: humani à me nihil alienum puto. Si, quod alij, vt latebras impietati querant, distinctos esse limites, distinctas iurisdictiones; in alienam verò messem falcem iniicere nõ licere:

Pompon. c.
reg. iuris,
leg. 36.

Q 4

nec ego sanè consulo, vt eo prętextu fines alienos invadas; iurisdictionē alterius ad te rapias, messes vicini in arēā tuā traducas, quod pleriq; eo prętextu faciunt. Nō, inquam, vt arbitri illius exemplo, de quo Cicero, rem controversam tibi ipse adiudices. Quin pōtius principē regnū Christi invadentem coerceas, tyrannum intra limites suos contineas, populo afflicto, rei publicę prostratę, manum auxiliarem porrigas. Ita verò id præstes, vt non tuę utilitati, sed humanę societati omnino cōsulas. Cū enim iustitia tota foras spectet; iniustitia sui tantum rationem habeat: iuste demum id feceris, si commodorū tuorum rationem nullam habueris. Breuiter, si princeps fixos pietatis & iustitię limites violēter transilit, poterit vicinus piē iustęque extra limites suos profilire, non vt invadat aliena, sed vt suis illum contentum esse iubeat: quin impius & iniustus erit, si negligat. Si princeps in populum tyrānidē exerceat, nō minus aut segnius illi opē feret, quàm illi, si populus seditionē moueat: imò eò promptius debet, quò plures, quàm vnum pati, miserabilius est. Si Porsena Tarquinius Superbum Romam reducat; multò æquius Constantinus à populo

Sic. 1. Off.

populo senatūq; Romano accersitus, Maxentium tyrannū vrbe expellet. Denique, si homo homini lupus fiat, quin & homo homini deus, vt est in proverbio, esse possit, nil planè vetat. Itaque Herculem in deorum numerū retulit Antiquitas, quòd Procrustem, Busyridem, & alios tyrānos, humani generis pestes, orbisque monstra vbique terrarum puniret & domaret. Sic & imperium Romanum, quamdiu liberū stetit, Orbis terræ aduersus tyrannorum latrocinia patrociniū vocitabatur: quia regum, populorum, nationum portus & refugium erat Senatus. Sic Constantinus à Romanis in Maxentium tyrannum accersitus, ducē exercitus Deū habuit, cuius expeditionem vniuersa ecclesia miris laudibus extulit, cū tamen eandem haberet authoritatem Maxentius in Occidente, quam in Oriente Constantinus. Carolus Magnus quoque in Lógobardos bellum suscepit, à Patriciis Italię in auxilium vocatus; cū tamen & Longobardorum regnum iam pridem stabilitum esset, & nihil ipse iuris in illos sibi vindicare posset. Consimiliter cū Carolus Caluus rex Francorum, præsidem eius regionis, quæ Sequanam & Ligerim amnes interiacet,

Cic. 2. Off.

Q 5

Ioan. Auen-
tin. in An-
n. l. Boioa-
ria.

Lambertum ducem & Iamætium pertyrannidem de medio sustulisset, ac cæteri Gallię optimates ad Ludouicum Germaniæ regē, Caroli ex alia matre fratré, confugissent, auxiliū in Caluū eiūsq; matrem Iudithā, sceleratissimā fœminam petituri: is in amplissimo principū Germanię cœtu supplices audiuit, quorū vnanimi cōsilio, restituendis exulibus, bellū in Caluū publicè decretum fuit. Denique, vt tyranni vbique locorū extiterunt aliqui; ita & apud omnes Historiographos vindicatæ per Principes vicinos tyrānidis, defensiq; populi exempla passim extant, quæ principes hodierni, in tyrannis tum corporū, tum animæ, tū reipub. tum ecclesiæ Christi; coërcendis, imitari debent, ni ipsi tyrāni meritissimo iure nominari velint.

Ac (vt tandē vno verbo hunc tractatū cōcludamus) iubet pietas, legē Dei custodire, Ecclesiāmq; tueri; iustitia, tyrannos, iuris rei que publicæ eversores, coërcere; charitas, oppressis succurrere, manum que adiutricem præbere. Qui verò hæc tollūt, pietatem, iustitiam, charitatem de medio tollere & extinguere omnino volunt.

FINIS.

ALPHONSVS MENESIVS

*Benauides, Tarraconensis, Gal-
liam adloquitur.*

GALLIA, quid seuo toties fremis horrida motu;
Religio sanctas flet laniata comas?
Cur populus bello regem, populumq; vicissim
Rex petit? indigno terra cruore rubet?
Cur fratrem frater lacerat? cur viscera cuius
In sua crudeles ipse acuit gladios?
Vnde animis nouus iste furor? quæ tanta libido,
Sanguine cognato commaculare manus?
Scilicet, vt quondam, stabulis emissus Iberis,
Prata per, & campos, & iuga, fertur equus:
Aut ratis in scopulos errat peritura latentes;
Nullus vbi celsa puppe magister adest:
Haud aliter, legum populo dum fræna relaxas,
Dum Regi soluis vincula, tota ruis.
At, populum & regem solitis tu siste lupatis,
Ilicet antiquus restituetur honos.
Si ponas illi leges, hic seruet easdem,
Adtolles sursum, Gallia, leta caput.
Tu modò ne monitis aures præbere recusa,
Diuino Brutus quæ pius ore canit.
Candida pax primum coeat, Concordia surgat,
Fœdere sacrorum consocianda tibi:
Bis seni, vt solitum, Proceres moderentur habenas,
Quos Patriæ patres dicitis, atque Pares:

Queis olim ducibus Rex atque auctoribus vsus,
 Arma foris rexit, templa, forumq; domi.
 Moribus antiquis, Regni Conventus agatur
 Legitimus, STATVVM nomine TERGEMINVM.
 Hoc Regum indomitos freno dstringere gressus,
 His placeat loris colla superba regi.
 Nam si nec leges, nec publica commoda rerum,
 Vnius arbitrio cuncta licere sinunt;
 Quis nouus hic mos est? quæ tanta licentia? Gallus
 Cur Princeps legum vincula nulla ferat?
 Non lieuit Regi, ius, vectigalia, censum,
 Aut pacem, aut forti bella gerenda manu,
 Connubij aut tædas, noua vel decernere pacta;
 Ni Populus, veteri more, iuberet idem.
 Ah: anne ille tamen, nostri ô graue dedecus æui,
 Tunc Mahometanis miscuit arma pia,
 Et pepigit sibi, captiuas vrbesq; domosq;,
 At capita, & prædam, barbære Turca, tibi?
 Germanæ thalamos an tunc laniena, suorum
 Sanguine foedabat? Marsq; Hymenæus erat?
 Non ita Rex Populo semper tutorq;, paterq;:
 Et Populus, proles Regis amica fuit.
 Tunc potuit Pietas Regem, Populumq; fidelis
 Commendare animus, tunc bene iunctus amor.
 Fraudibus atque dolis te non instruxerat ille
 Tuscus adhuc, vitis imbueratq; suis.
 Pregerat arte fidem nemo, iurataq; Pacis
 Numina non vlli, fallere, ludus erat.

Sed

Sed Rex, Traiano similis : si iura secutus,
 Et patrias leges, impero, Galle, tibi;
 Hoc pro me, dixit, gladio Dux utere in hostem:
 Sin secus, hunc ipsum pectore conde meo.
 Fœlix ò nimium, Pietas dum provida, Regni
 Ordine tergemino te moderata fuit.
 Verùm ubi successit senibus scelerata iuventus;
 Consiliis pravis, stultitiâq; peris.
 Nonne ego iam video, crudelibus vndique flammis
 Sacra triumphari ? non, tua iura rapi ?
 Non ego Nobilibus cædes, aconita parari ?
 Et nullum priscis legibus esse locum ?
 Iustitiâq; decus temni ? Virtutis honores ?
 Et pessum Christi funditus ire fidem ?
 Sume animos fortes tamen, & patria adsere iura.
 Præsto erit, audeto, numen ab arce Poli.
 Fœdus ini, leges renoua, duce & auspice Christo.
 Hic tua certa salus, præsidiumq; tuum.
 Si leuis anxietas, si te spes vana moratur,
 Eximit has Brutus, Gallia, ritè tibi.
 Quin ego, te, quamvis telluris alumnus Iberæ,
 Hostis & à patrij condicione soli,
 Si licet, hortor idem, miseratus damna tuorum,
 Tot Populi cædes, tot fera fata Ducum.
 Credo equidè: hæc vincens immania mōstra malorū,
 Inscribes domitis, BRUTE, MAGISTER ERAS.

Biblioteca de Catalunya

12^{au}

Reg. 479.496

Sig. Rev. 13e-10^e

BIBLIOTECA DE CATALUNYA

Digitized 1001968880

